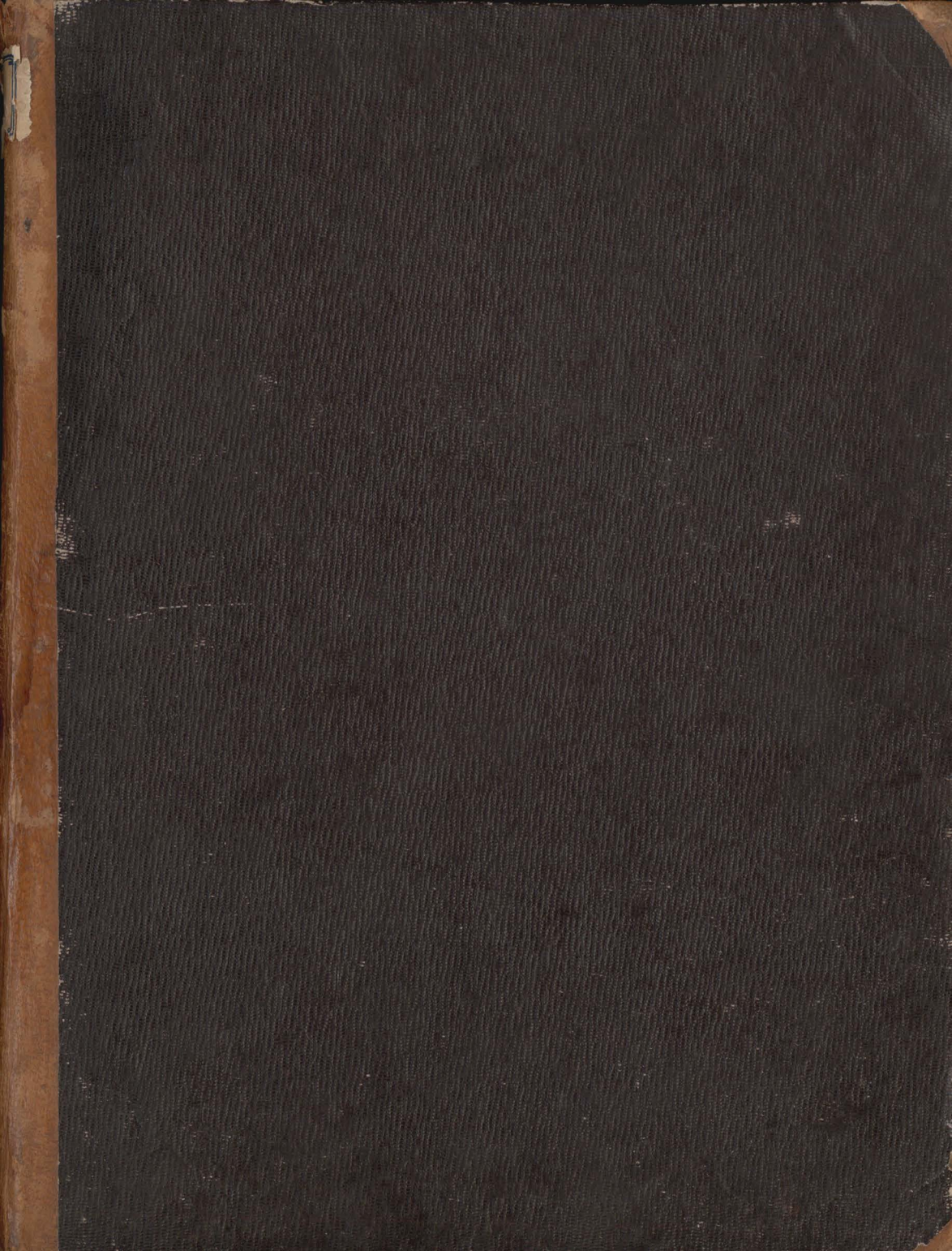

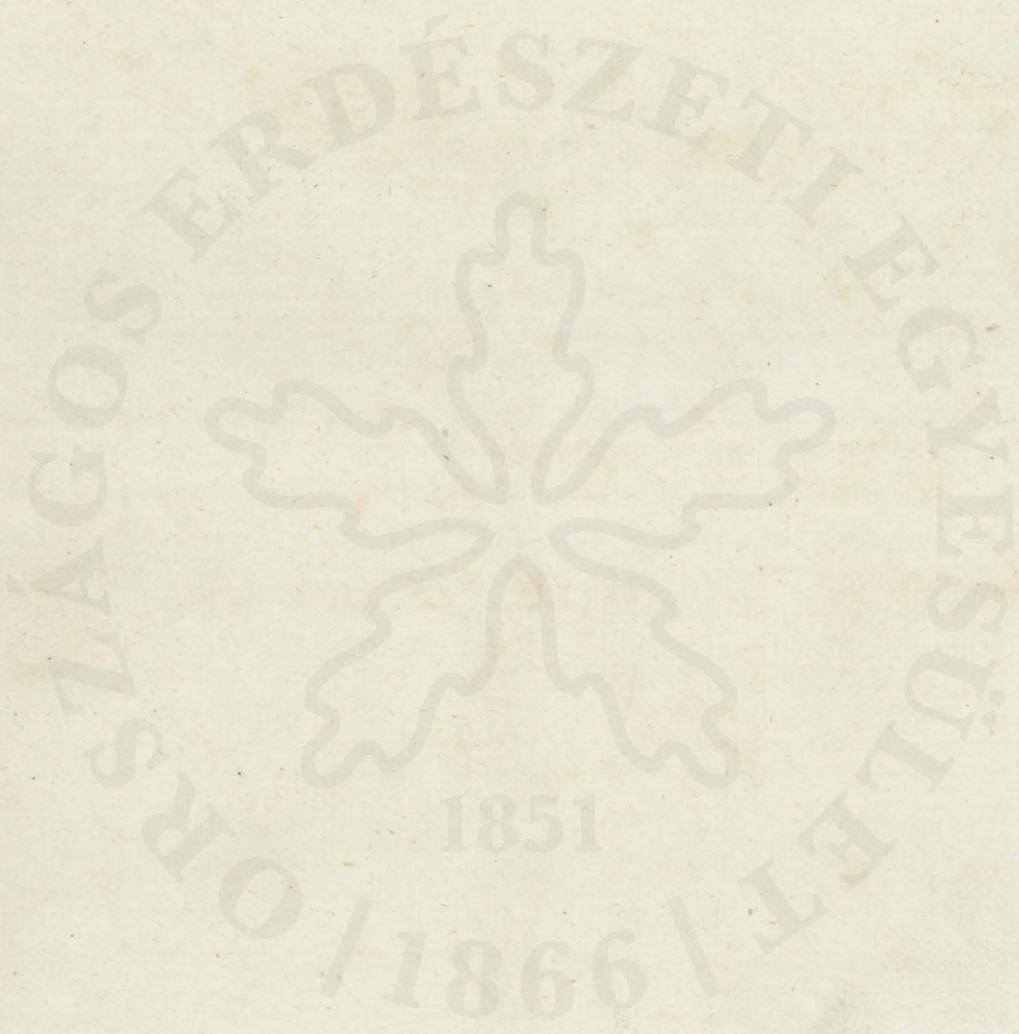
9

174

OEE Könyvtár
Áll.EH. 2018

Ő NAGYMÉLTÓSÁGA

LŐNYAY MENYHÉRT

M. KIR. PÉNZÜGYMINISTER URHOZ.

DIVALD ADOLF

M. KIR. OSZTÁLYTANÁCSOSNAK

ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET
KÖNYVTÁRA.
ÁK. 4478 tételsz.
Csup. 976 2174 szám.

J E L E N T É S E

MÁRAMAROS- UNCH- ÉS LIPTÓMEGYE

KINCSTARI ERDŐSÉGEIRŐL.

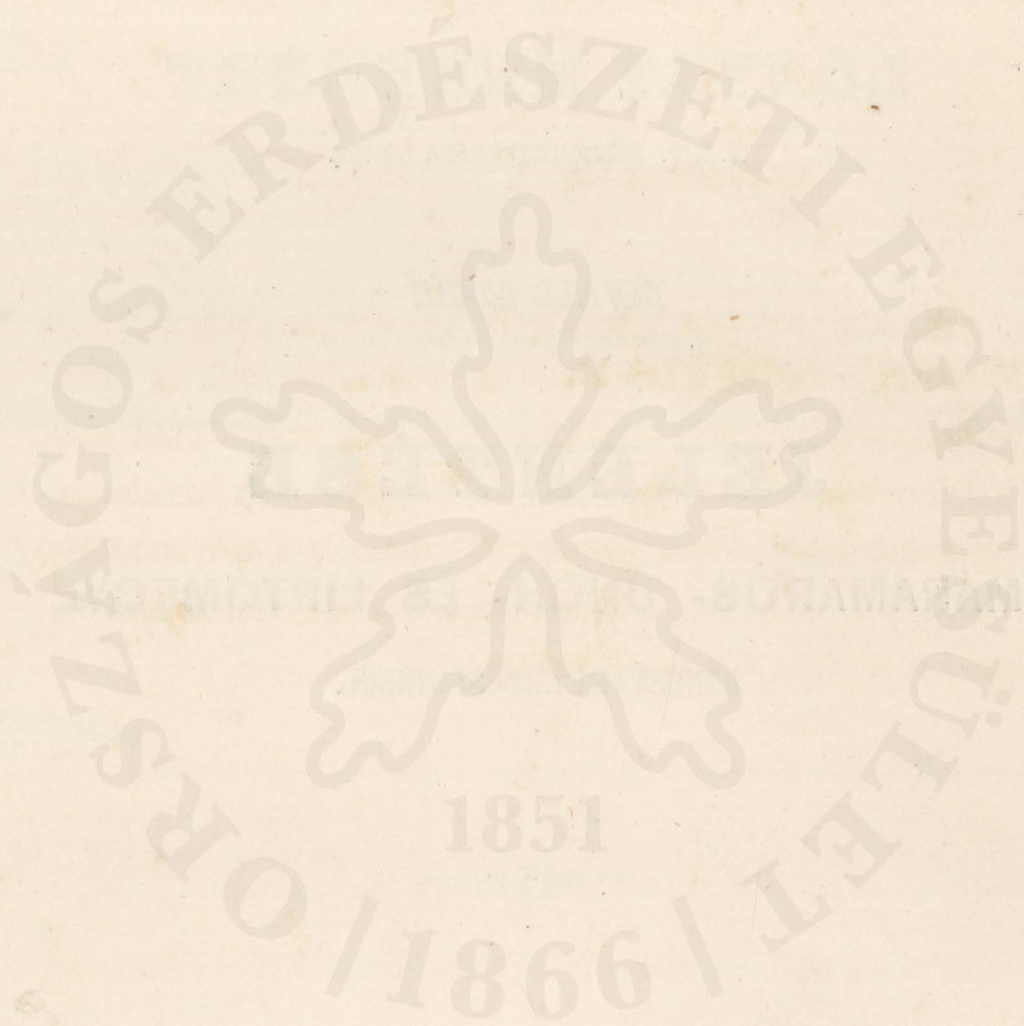
V/3
I-

ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET
KÖNYVTÁRA

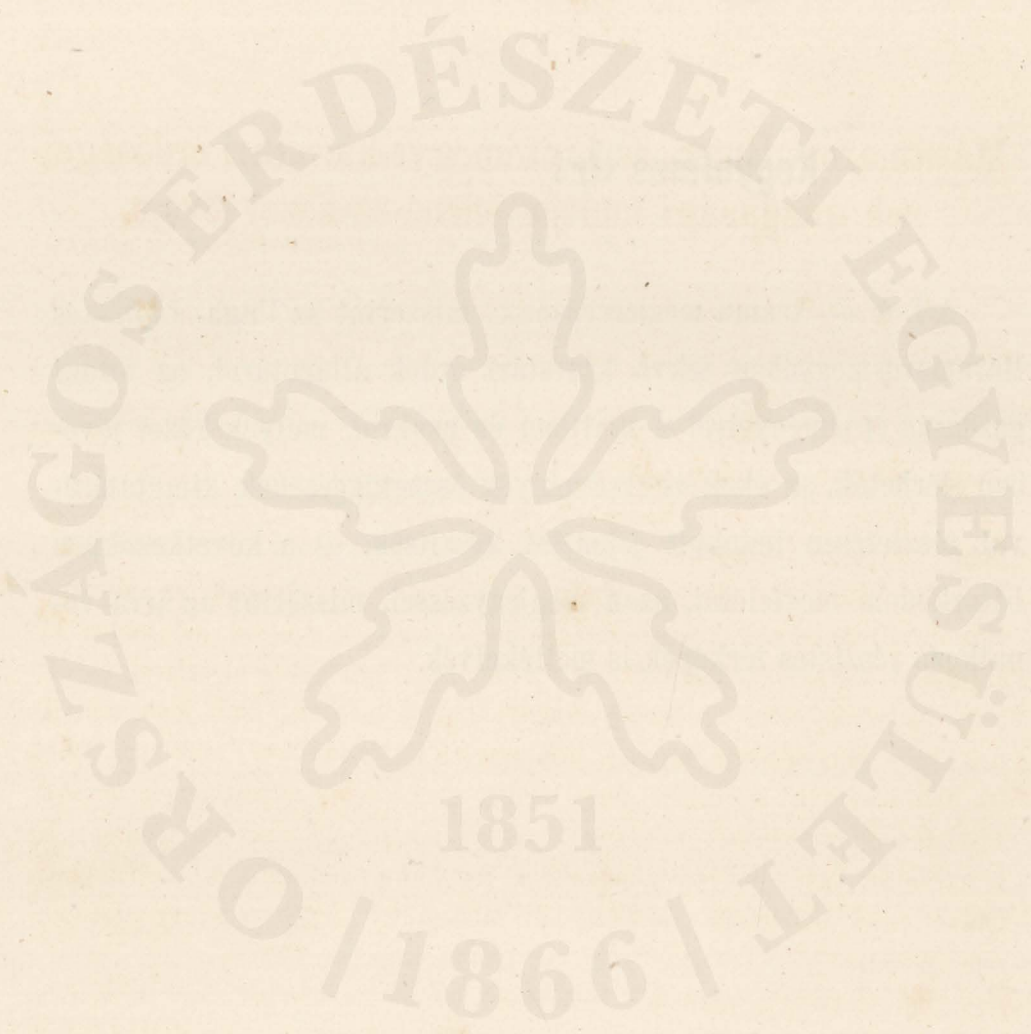
1851

1866

Kegyelmes Úr!

A f. é. $\frac{870.}{P. M.}$ számú meghagyásnak, miszerint az Ungh- Liptó- és Máramarosmegyében fekvő kincstári erdők állapotáról, az ottani gazdaság eredményeiről a multban és azokról, melyek közel jövőben elérhetőek, az okok és eredmények összefüggésének kimutatásával részletesen indokolt jelentést készítsek, — a következőkben bátorkodom megfelelni, azon megjegyzéssel, miszerint az arra vonatkozó részletes térképek is mellékelvék.

Máramaros- Ungh- és Liptómegeye kincstári erdőségeinek gazdasági multja, jelene és közel jövője.

A kincstári erdőgazdaságnak főcélja minálunk az, hogy az erdők ok-szerűen kezelve és művelve lehető legnagyobb tiszta jövedelmet tartó-s a n szolgáltassanak.

A kérdésre, hogy e czélt megközelítettük-e, mióta az államvagyon-t önálló magyar kormány kezeli, határozott igennel felelhetünk, s azt az illető két korszakban elért tiszta jövedelmek egyszerű összehason-lítása világosan bizonyítja.

De kétely támadhatna, hogy a haladás nem csupán az általános viszonyváltozásoknak kifejezése-e? s hogy nem fog-e rövid idő múlva ki-ábrándító visszaesés bekövetkezni? E netaláni kételyeket eloszlatni és azt, hogy az eddig elért eredmény csakugyan egy tartósan jobb jövő hajnalá-nak első fénysugarait képezi, meggyőzően bebizonyítani csak úgy lehet, ha előrebocsátva a szóban forgó erdők természetes minőségének leírását, részletesen ismertetjük a kezelés volt és jelen rendszerét és módját; ha a gazdaság egyes tényezőit felsorolva, indokoltan mutatjuk ki a befolyást, melyet azok mindenike és összesen valamennyi a végeredmény előidézé-sére gyakorolt.

Ily alapon a számok, melyekkel az eredményeket úgy a multa, mint a jelenre és a közel jövőre nézve kifejezhetjük: kétségtelenné fog-ják tenni, hogy a mult korszakban elért siker aránytalanul csekély volt; hogy jelentékeny haladást mutathatunk fel a magyar kormány eddigi rövid főnnállása óta; és hogy teljesen biztos kilátást nyujthatunk, misze-

rint közel jövőben az eredmények oly előnyösek leendenek, minőket várni és talán reményleni is csak kevesen tartották volna igazolhatónak.

Például e részt a czimben nevezett három megye kincstári erdőgazdaságai azért szolgálhatnak legjobban, mert ezek az ország legterjedelmesebbjei közé tartoznak, és összesen 699,184 kat. holdra terjednek; mert elhagyottságuk részben igen nagy foku volt; mert a tömérdek értéknél fogva, mely nevezett erdőkben fekszik, és a valóban nagy-szerű jövőhöz képest, melyet azok a nemzet gazdaságában elérni hivatvák: ott tétettek a magyar kormány által eddig és czéloztatnak közel jövőben nagymérvű beruházások.

A részletes leírást a máramarosi erdőségeken lesz szerencsém kezdeni; azután az Ungh- és végül a Liptóme gyében fekvők tárgyalása fog következni.

Máramaros.

E megyében közvetlen kincstári kezelés alatt áll:

fenyveserdő	196,505	katastralis hold,
lomberdő	210,114	„ „
	<hr/>	
összesen:	406,619	katastralis hold.

E kívül Máramarosban még 349,817 hold oly közbirtokossági erdő van, melyben a kincstár részbirtokos ugyan, de eddig még meg nem határozott arányban, és a mely szabadon pusztittatik, bárha részben zárgondnoki kezelés alatt áll.

Máramarosban különben a kincstárnak még egyéb földbirtoka is van, nevezetesen:

szántóföld- és rétben	13,058	hold,
havasban és legelőben	59,290	„

A szigeti igazgatóság által kezelt összes földbirtokból ezek szerint

az erdő (ide nem értve a közbirtokossági részilletéket)	85,
a havas és legelő	12,
a szántóföld és rét	3

százalékot foglal el.

E birtokból azonban 575,5 hold szántóföld és rét Ugocsában a tiszajlakai és vásárosnáményi határban terül el.

A szigeti terület fenyvesei Máramarosmegye éjszakkeletén egyrészt a Taraczk és Mokra, másrészt a Fekete- és Fehér-Tisza, végül pedig a Vissó egy mellékvölgyének, a Wasserpataknak hátuljait foglalják el; miglen a lomberdők ugyane völgyek alsóbb részein és nevezetesen a Bocskó és Huszt közötti Tisza és annak mellékágai partjain tenyésznek.

A hegyek, melyek lejtőit Máramarosban kincstári erdők foglalják el 800—6488 lábnyi tengerföldről magassággal birnak; s az oldalak, melyek nagyrészt egyenes vonalokban hosszra nyuló völgyeket keritenek be, átlagosan 10—40 foknyi meredek.

A kőzet kárpáti homokkőből és agyag-, meg csillámpalából áll, melyek egymást fölváltó rétegekben fordulnak elő és gyors elmállásuk folytán mély rétegű igen termékeny talajt szolgáltatnak.

Uralkodó fanemek itt a luczfenyő és a bükk. Kisebb állabokat az alantabb részekben a tölgy is képez, miglen a vörösfenyő csak mesterséges művelés folytán fordul elő, és az 50—60 éves csekély terjedelmű ertvények példányai mohás kérgükkel, szakállas galyaikkal és sárgás tüleveleikkel mind oda nyilatkoznak, hogy e kerületet hazájoknak elismerni nem képesek.

Az uralkodó fanemek állabjaiban szórványosan található a jegenyefenyő, juhar-jávor-, kőris-, szil-, nyirfa, vörösberekenye, kecskefűz s a t.

Sűrű állabokat itt a luczfenyő is csak 4300 láb magasságig képez.

Néhány száz lábbal magasabbra terjednek a hovatovább mind törpebb törzsekből álló és mind gyérebb havasi erdők, melyek fölött a hegyefenyő és a havasi éger foglalják el a fatenyészet felső övét.

Ez erdőségek klímája egészbenvéve zordnak nevezhető; a telek hosszra nyulnak; eső és hó évenként bő mennyiségben esik.

A szelek itt rendszeren éjszak, nyugat és délnyugati iránynyal birnak és nem egyszer romboló viharok alakjában lépnek föl.

Ily viharok a mult évben is másfél milliónál több gyönyörű luczfenyő esett áldozatul, melyek mint a megfeküdt buza óriás kalászhai az uralkodott szél irányában több ezer holdnyi lejtőket borítanak.

A luczfenyő növekvése itt általábanvéve jelesnek mondható és a különben többnyire túlsűrűen nőtt erdőkben az egyes törzsek sugár és hengerded szálakat képeznek.

A bükk, sőt a tölgy növése is megfelelő, de csak a védettebb termőhelyeken, míglen inkább kitett fekvésben ez utóbbi fanemek alakzata törpe és díztelen.

A természeti viszonyok e rövid leírását még az uralkodó fanemek korosztályai bemutatásával bátorodom kiegészíteni.

1851

/ 1866 /

A fenyvesek korosztályai.

Az erdőhivatal megnevezése	I. II. III. IV. V.					Főösszeg	A használat rendes tárgyát nem képező havasi erdők		
	k o r o s z t á l y								
	vágások	1—20	21—40	41—60	61—80			81—100	őserdők
	é v e s á l l a b o k								
1600 □ ö l n y i h o l d a k b a n									
Királymező . . .	12,300	6,500	7,800	8,800	9,600	45,000	5,000		
szabályszerűen . .	9,000	9,000	9,000	9,000	9,000	45,000	.		
	+ 3,300	—2,500	—1,200	— 200	+ 600	.	.		
Rahó	25,732	11,877	18,807	25,956	22,541	104,913	7,576		
szabályszerűen . .	20,982. ₆	20,982. ₆	20,982. ₆	20,982. ₆	20,982. ₆	104,913	.		
	+ 4,749. ₄	—9,105. ₆	—2,175. ₆	+ 4,973. ₄	+ 1,559. ₄	.	.		
Vissó	9,409	4,076	6,066	1,206	4,209	24,966	4,134		
szabályszerűen . .	4,993. ₂	4,993. ₂	4,993. ₂	4,993. ₂	4,993. ₂	24,966	.		
	+ 4,415. ₈	— 917.	+ 2,072. ₈	—3,787. ₂	— 784. ₂	.	.		
Bocskó	69	7	101	1,158	3,491	4,826	90		
szabályszerűen . .	965. ₂	965. ₂	965. ₂	965. ₂	965. ₂	4,826	.		
	— 896. ₂	— 958. ₂	— 864. ₂	+ 192. ₈	+ 2,525. ₈	.	.		
Főösszeg	47,510	22,460	32,774	37,120	39,841	179,705	16,800		
szabályszerűen . .	35,941	35,941	35,941	35,941	35,941	179,705	.		
	+ 11,569	—13,481	—3,167	+ 1,179	+ 3,900	.	.		

A lomberdők korosztályai.

Az erdőhivatal megnevezése	I.	II.	III.	IV.	V.	Fősszeg	A használat rendes tárgyát nem képező havasi erdők
	k o r o s z t á l y						
	1—20	21—40	41—60	61—80	81—100		
	vágások	é v e s á l l a b o k					
1600 □ ö l n y i h o l d a k b a n							
Királymező . . .	3,594	2,600	2,200	592	19,000	27,986	3,200
szabályszerűen . .	5,597. ₂	5,597. ₂	5,597. ₂	5,597. ₂	5,597. ₂	27,986	.
Rahó	— 2,003. ₂	— 2,997. ₂	— 3,397. ₂	— 5,005. ₂	+ 13.402. ₃	.	.
szabályszerűen . .	5,525	1,125	1,027	317	20,884	28,878	3,433
szabályszerűen . .	5,775. ₆	5,775. ₆	5,775. ₆	5,775. ₆	5,775. ₆	28,878	.
szabályszerűen . .	— 250. ₆	— 4,650. ₆	— 4,748. ₆	— 5,458. ₆	+ 15,108. ₄	.	.
Vissó	1,100	1,100	.
szabályszerűen . .	220	220	220	220	220	1,100	.
szabályszerűen . .	— 220	— 220	— 220	— 220	+ 880	.	.
Bocskó	14,648	8,826	3,499	2,664	73,954	103,591	188
szabályszerűen . .	20,755. ₈	20,755. ₈	20,755. ₈	20,755. ₈	20,755. ₈	103,591	.
szabályszerűen . .	— 6,107. ₈	— 11,929. ₈	— 17,256. ₈	— 18,091. ₈	+ 53,299. ₂	.	.
Bustyaháza . . .	4,761	6,241	2,618	1,259	26,859	41,738	.
szabályszerűen . .	8,347. ₆	8,347. ₆	8,347. ₆	8,347. ₆	8,347. ₆	41,738	.
szabályszerűen . .	— 3,586. ₆	— 2,106. ₆	— 5,729. ₆	— 7,088. ₆	+ 18,511. ₄	.	.
Fősszeg	28,528	18,792	9,344	4,832	141,797	203,293	6,821
szabályszerűen . .	40,658. ₆	40,658. ₆	40,658. ₆	40,658. ₆	40,658. ₆	203,293	.
szabályszerűen . .	— 12,130. ₆	— 21,866. ₆	— 31,314. ₆	— 35,826. ₆	+ 101.138. ₄	.	.

Jogi viszonyok.

349, 811 A. máramarosi kerületben az erdők ^{373, 225} tisztán kincstári, ^{33, 394} koronavárosi, és közbirtokossági erdőkre oszlanak.

A tisztán kincstári erdőket elődeink eléggé nem dicsérhető óvatossággal már a mult században két részre osztották, melyek egyikét, a tiszta fenyvesek összefüggő rengetegjeit manipuláris erdőnek czimezték, s abból a szolgálmányok gyakorlatát teljesen kizárták. A hátralevő részt, mely a községek közelében terül el, a kincstár szintén használta ugyan, de abban az urbéri szolgálmányok gyakorlata is megengedettett.

Az első rész ma is csupa teljzárlatu, majdnem egészen tiszta luczfenyő-állabokat képez, miglen a másik, melyben a fenyő hajdan szintén nagy térségeket foglalhatott el, mértföldekre menő kiterjedésekben majdnem csupa használhatlan lombcserjékből áll, és csak az illető völgyek legisleghátuljában álló öreg bikkesek tanuskodnak még róla, hogy a természet itt is képes és kész az emberi jólét eszközeit bő mértékben szolgáltatni, a mennyiben azt működéseiben az oktalan pusztitássá fajuló használat nem akadályoztatja.

E területeket ismét hatalmas fenyvesekké vagy lomberdökké alakítani egyrészt csak a szolgálmányok megváltása után, másrészt pedig csak egy megfelelő erdőtörvény alkotása és oly közegek felállítása mellett lehetend, melyek e törvényt az életbe átvinni, annak tiszteletet és érvényt szerezni képesek és hajlandók leendnek.

Fájdalom, hogy e segélyek mindkét nemétől még igen távol állunk, és hogy nevezetesen az erdőszolgálmányok megváltását illetőleg, e kerületben még éppen semmi sem történt. Nem sokkal jobb állapotban vannak az ugynevezett koronavárosi erdők, és a teher, mely e czimen a kincstárra nehezedik, oly kevéssé van indokolva és oly súlyos, miszerint attól szabadulni a szolgálmányok megváltásával egyenlően sürgős feladat.

A koronavárosi erdők kezelési és védköltségeit ugyanis a kincstár viseli; azok után adót szintén a kincstár fizet; a használat ellenben, a miben az mindezek fejében részesül, a semmivel majdnem egyenlő. Ez erdőkből ugyanis mindenekelőtt a koronavárosok minden egyes beltelkes lakójának egész faszükségletét ingyen kell kielégíteni; a termés fennmaradó részét a kincstár fölhasználhatja ugyan, de miután ez erdők többnyire lombfából állanak, és közelükben vas- vagy más iparműveket felállítani a szükséges többi feltételek hiányában nem lehetett, az egész haszon, mely a koronavárosi erdők után a kincstárra hárul, majdnem egyedül a ferenczölgyi üvegyár által bér fejében és fáért fizetett csekély összegben áll. Ez üzlet különben az általa szolgáltatott jelentéktelen haszon mellett már annyi pörös kérdés forrásává lett, miszerint e miatt az üvegyár végleges eladását a szigeti igazgatóság évek óta sürgeti.

Hátra van a közbirtokossági erdőkről szólanom.

Máramarosmegye azon közbirtokossági erdősegei, melyekben a kincstárnak is részbirtoka van, a föntebbiek szerint 349,817 holdnyi roppant területet foglalnak el; de az arány, melyben ez erdőkre a birtokosok mindenikének, s így a kincstárnak is jogigénye van, még nincs megállapítva.

Egy részét ez erdőknek a közbirtokosok mindenike úgy használja, a mint neki tetszik, vagy a mint hozzá férhet. E rész a kincstári erdőkhez oly távol esik, miszerint ez az általános pusztításban, ha akarna is, előnyösen nem vehetne részt.

A többiek zárgondnokilag kezeltetnek, de számadást e részt még nem látott senki, s ezer szerencse, hogy a zárgondnokság a kincstártól kezelési költségek vagy adó fejében mai napig mitsem követelt.

A közbirtokossági erdők e mellett mindinkább pusztulnak, és nemcsak hogy a kincstárnak hasznót jelenleg nem szolgáltatnak, de a mostani kezelés folytatása a jövedelmezésnek még lehetőségét is megsemmisítendi. Legsürgősebb sükségnek mondható tehát, nemcsak hogy ez erdők mind zár alá helyeztessenek, de hogy a zárgondnokság a kezelés módjára és az eredményekre nézve szigoruan felelőssé tétessék. Szükséges továbbá, hogy mindazon adatok lehető legelőbb összegyűjtessenek,

melyek a kincstári birtokrész nagyságának lehető legbiztosabb kimutatására nélkülözhetlenek, és végül, hogy ezek alapján a kincstár e birtokrésze a közösből kihalassék.

Gazdasági állapotok.

A következő táblázatokban a szigeti igazgatóság kezelése alatt levő összes erdők térsége, továbbá a kincstári fenyvesek és lomberdők évi tartamos fatermése, az eddigi átlagos évi használat és azon többlet van erdőhivatalonként kimutatva, mely ez erdők évi terméséből minden évben használatlan hagyatott.

1851

/1866/

Az erdőhivatal megnevezése	A pagonyok száma	A kincstári erdők területe			Közirtokossági erdők	A kincstári erdők						A kincstári feny- ves erdők évi tartamos hozamá- nak szálfa- és rönkö- tartalma	
		Fenyves állabok	Lomb- állabok	Össze- sen		f a k é s z l e t e			Évenkénti tartamos hozama 100 éves fordában				
						Fenyőfa	Lombfa	Összesen	Fenyőfa	Lombfa	összesen		
		1600 ☐ ölnyi holdakban					100 k ö b l á b n y i n o r m a l ö l e k b e n						szám szerint
Királymező .	4	50,000	31,186	81,186	158,762	2.000,000	1.660,000	3.660,000	54,000	19,000	73,000	32,000	100,000
Rahó	6	112,489	32,311	144,800	.	4.055,060	2.910,600	6.965,660	108,300	30,900	139,200	72,300	226,300
Vissó	2	29,100	1,100	30.000	96,935	800,000	322,000	1.122,000	12,430	5,870	18,300	17,000	53,000
Bocskó . . .	5	4,916	103,779	108,695	67,235	134,740	4.933,600	5.068,340	2,700	78,100	80,800	600	1,700
Bustyaháza .	3	.	41,738	41,738	26,885	.	1.970,000	1.970,000	.	30,000	30,000	.	.
Összesen .	20	196,505	210,114	406,619	349,817	6.989,800	11.796,200	18.786,000	177,430	163,870	341,300	121,900	381,000

Az erdőhivatal megnevezése	A kincstári erdőségek évenkénti valóságos fatermelése					A kincstári erdők évenkénti fatöbblete				
	Fenyőfa	Lombfa	Összesen	A fenyőfa valóságos termelésének szálfá és fűrész- tönk tartalma		Fenyőfa	Lombfa	Összesen	Nevezetesen szálfá és fűrésztonk	
	100 köblábnyi normal ölemben				szám szerint	100 köblábnyi normal ölemben				szám szerint
Királymező	20,000	5,500	25,500	14,400	45,000	34,000	13,500	47,500	17,600	55,000
Rahó	49,000	9,300	58,300	32,300	101,000	59,300	21,600	80,900	40,000	125,300
Vissó	10,000	5,300	15,300	9,600	30,000	2,430	570	3,000	7,400	23,000
Bocskó	64,200	64,200	.	.	2,700	13,900	16,600	600	1,700
Bustyaháza	20,000	20,000	.	.	.	10,000	10,000	.	.
Összesen	79,000	104,300	184,300	56,300	176,000	98,430	59,570	158,000	65,600	205,000

E kimutatások szerint, melyek kitünő szakképzettséggel készült igen megbízható erdőrendezési munkálatok kivonatát képezik, a tartamos évi fatermés fenyőfában tesz 17.743,000 köblábat, melyből a szálfá és rönkő 12.190,000 köblábra terjed, 381,000 darabban.

Ellenben az eddigi átlagos évi használat nem többet, mint 7.900,000 köbláb fenyőfát tett, melyből a szálfá- és rönkötömege 176,000 darabban csak 5.630,000 köblábra rugott.

Összehasonlítva az évi termés nagyságát az eddigi átlagos évi termeléssel, kitünik: miszerint a használat a termésnek alig felét érte el. És a fönt közölt korosztályzati tábla szerint az utolsó 20 év alatt 35,941 helyett mégis 47,510 hold, azaz: majdnem egyharmaddal nagyobb tér taroltatott le, mint a minő az egész termés fölhasználása mellett lett volna letarolandó.

E látszólagos ellentmondás megfejtése a következő:

A fenyőgazdaságnak fő- és majdnem egyedüli célja e kerületben az volt, annyi tutajfát termelni, hogy azon a máramarosi sótermelés elszállítható legyen.

Ez magábanvéve nem lett volna több, mint a mennyit ez erdők tartamos használata megbir; de hozzájárult, hogy a mult korszakban az igazgatóságnak felsőbb helyről ismételve szigoru köteleességévé tétetett, a sószállítási társulatnak mindig csak a lehető legjobb és lehető legszebb szálfát szolgáltatni.

Ily minden tekintetben kifogástalan, és a nevezett célra a lehető legelőnyösebben felhasználható fa azonban holdanként az ottani őserdőkben az egész tömegnek alig 40—50, az újított erdőkben pedig legfeljebb 60—70%-ját teszi; így pedig a termésnek aránylag csekély részét képező tutajfa-szükséglet tetemesen nagyobb tért vett igénybe, mint a minő az erdők tartamos használatának megfelelt volna.

Ennek első következménye az lett, hogy e forda alatt 60—80 év mulva 11,569 holdat a megállapítottnál 20 évvel kisebb korban kellend fölhasználni. E hátrány azonban nagynak nem nevezhető, mert másrészt a

20—60 év múlva fejsze alá kerülő állabok közt 5079 hold a megállapítottnál 20 évvel nagyobb kort fog elérni.

Ehez járul, hogy az ottani fenyvesek legnagyobb átlagos fatermése is az életkor 80-ik évére esik, és hogy ennél magasabb, vagyis 100 éves fordát ott csakis azért hoztak be, miszerint azt, és többet mint a mi ily fordaemelés mellett veszendőbe megy tömegben, az elérhető nagyobb méretek folytán fokozott értékben nyerhessék meg. Oly méretek azonban, minőket eddig ott a 100 éves állabok értek el, okszerűbb kezelés mellett, és nevezetesen az állabok rendszeres és gyakrabban ismételt vigályítása útján az erdők 80 éves korában is kétségkívül el lesznek érhetőek; és ha mindamellett nem bátorkodom ajánlani, hogy a használati időszak már most is 100 helyett 80 évben állapíttassék meg, ugy ennek egyedüli oka az, hogy csekély nézetem szerint legalább 10 év fog eltelni, míg mindazon intézkedések végre lesznek hajtva, melyek szükségesek, hogy a 100 éves fordának megfelelő és az eddig évenként átlagosan fölhasznált tömegnél még egyszer akkora fatermés termelhető, kiszállítható és értékesíthető legyen. E szerint pedig kár volna most, a midőn ennek gyakorlati hasznát venni még nem lehet, oly intézkedéseket tenni, melyek az erdőrendezési munkálatok egy részének sok időbe s így pénzbe is kerülő átváltoztatását tennék szükségessé.

Azon eljárásnak, mely szerint nem annyi térről vágták le a fát, a mennyiről annak minden választékai el lettek volna adhatók, hanem megfordítva oly tért vettek évenként használat alá, mely egy választéknak, itt a legkitünőbb minőségű tutajfának bizonyos mennyiségét szolgáltathatta, akár az ott található többi választék elfogyasztható volt, akár nem, és habár e mellett a használat tartamosságának elvét meg kellett sérteni: sokkal hátrányosabb és többé helyre sem üthető következménye abban állott, miszerint a vágások összes fatömegének főntemlitett 30—40 és illetőleg 50—60%-ja a vágásban rothadott; mert állítólag értékesíthető nem volt.

E fenyveseket ugyanis a fentebbi elv alapján következőleg használták :

Miután a legszebb tutajfát szolgáltató szálfák kiszedettek, a többi és nagyrészen még igen értékes fenyőket, továbbá a bikk- kőris- és egyéb lombfákat 5—6 évig vagy jobban mondva bő fenyőmagtermésig ott hagyták állani, mi bekövetkezvén, az összes még álló fákat levágták és elrothadni engedék.

Ily uton azt óhajtották elérni, hogy a tér ismét fenyűkkel erdősüljön be, és hogy ez bekövetkezvén, az új állab csemetéi a magfák által növésükben ne hátráltassanak, hanem egykoru és nevezetesen sok tutajfát szolgáltató erdőkké fejlődjenek.

E czél nagyobbára, még pedig igen fényes sikerrel éretett el; mert nem tagadható, hogy a máramarosi ujított kincstári fenyveseknél sűrűbb zárlatú és oly terjedelmű teljes erdők az országban másutt nem találhatók.

Föltéve tehát, hogy a veszendőbe ment öreg fa csakugyan nem volt értékesíthető, be kell vallani, miszerint azon hátrányos kényszerűségből, melynél fogva sokkal nagyobb tért kelle évenként fejsze alá venniök, mint a melyről az összes fa felhasználható lett volna, az egyedül lehetséges hasznot szép sikerrel előállították, s így a veszett fejszének legalább nyelét megmentették.

Azért mondám: feltéve, hogy e fa értékesíthető csakugyan nem volt; — mert ellenkező esetben ezen bár sikerült erdőművelés aránytalanul költségesnek lenne nevezhető; nemcsak mert e czélra a vágások egész fatömegének több mint felerésze áldoztatott fel, de azért is; mert az erdősülés sok esetben a vágás után csak 10, sőt 20 év múlva következett be, s így az illető állabok a vághatóság korát is 10—20 évvel később fogják elérni, mint a hogy ez mesterséges művelés útján következett volna be.

E fölött az erdősítés leirt módja egyes esetekben még azon hátránnyal is össze volt kötve, hogy a fenyvesek bikkerdőkké változtak; a bikkfa értéke pedig mai nap még Máramarosban igen csekélynek mondható.

Ez átváltozás egyes példái a fentebb közölt korosztályzati viszonyok tábláiból is bemutatathatók. Így a vissói kerületben az összes erdőségek fenyvesekből állanak, 1100 hold 80—100 éves bikkállapot kivéve, mely

csakis úgy keletkezhetett, hogy a vágásban hagyott bikkék a tért bevetették, mielőtt még a fenyőfák magot bővebben teremhettek volna.

Más esetekben a fölhasznált tér pusztán maradt, mert a megritkított vágásokban az egyes fenyőket még gyümölcsstermő év előtt a szél vagy ledöntötte, vagy gyökérzetükben annyira megingatta, hogy elszáradtak. Ennek egy másik oka az is volt, hogy ily gyérités folytán a hátramaradott és addig sűrű zárlatban állott fák felülete egyszerre a napsugarak egész erejének lett kitéve. Ily elszáradt állabmaradványokat ott ma is láthatni, még pedig roppant kiterjedésben; és az ősfenyvesek helyét elfoglaló bikkések a legújabb korban is keletkeztek a fentleirt módon és okok miatt, az ottani erdőgazdák szemelattára.

Volt-e alapja azon feltevésnek, miszerint a vágásokban rothadni hagyott fa értékesíthető nem volt, erre felelni egész biztossággal nem lehet, annyi azonban áll, hogy az értékesítésre vezető minden mód nem lett megkísérve.

Nevezetesen nem lettek sem az ipar, sem a kereskedelem segédforrásai, sem mértékre, sem az irány helyességére nézve eléggé kiaknázva.

A mi faiparműnek nevezhető, az ugyanis ott mindössze hét parasztfűrészből áll, melyek az egyes erdőhivatalok kerületeiben egy-kettenként vannak fölállítva. Ezekre nézve itt elég lesz megjegyezni, hogy rajtuk csak három öl hosszú és csak 12 hüvelyk széles deszka készült, mely minőségre nézve is lehető legsilányabb volt.

A fakereskedés pedig az utolsó időben, mióta a hitelintézet eszközölte a sószállítást, két részre oszlott. Azon szálfát, mely só alá volt szükséges, a szállítást eszközlött hitelintézet kapta meg mérsékelt áron, miglen a termelés többi részével a bocskói és bustyaházai rakhelyeken várták a jó szerencsét.

Ennek következtül a viszonyok évek során át itt is azzá fejlődtek, a mivé szoktak mindenütt, hol a helyi népesség, vagy a közel vidék szükséglete nem oly nagy, és az összes gazdasági viszonyok nem oly rendezettek még, hogy az évi termésnek eladására mindenkor biztosan lehessen számítani.

A hányszor ugyanis nem volt jó gabnatermés, vagy a termésnek megfelelő ára, a kereslet is csekély maradt, s a metalán készletben tartott nagyobb árumennyiségnek vevője több éven át sem akadott; minélfogva az is gyakran megtörtént, hogy ily készletek nagyrésze értékben veszített, vagy egészen megromlott. Az igazgatóság tehát, hogy az ilyenekből folyó felelősség ellen biztosítsa magát, a helyett, hogy kereskedelmi közvetítőkről, s így talán mérsékeltebb árak mellett, de az évek hosszabb sorára a termelhető egész tömegre vevőkről gondoskodott volna: inkább a termelést szorította meg, és csak annyit készített, a mennyinek eladására bármilyen viszonyok között is biztosan lehetett számítani. Ez pedig itt csak annyi volt, hogy e mellett a só alá szükséges legszebb tutajfa kiállíthatása végett fejsze alá vett térségek fatömegének 30—60%-ja nemcsak használatlan maradt, de a fentemlített erdőművelési okoknál fogva még nagy költséggel halomra is döntetett, és így az enyészetnek rendszeresen szolgáltatott át.

Ha jött azután egy vagy több áldásos év, mint például az 1867-iki, 1868-iki, sőt még az 1869-iki is, ha a népnek volt pénze s így építkezési kedve is, vagy iparvállalatok keletkeztek, fa dolgában az erdők e tengerének közepette a legnagyobb szükség állott be; a ministeriumot és az igazgatóságot a vevők egész serege ostromolta; a faeladás kegyosztogatássá vált és ott, hol a legszebb fa köblábjainak milliói leejtettek, hogy gyorsabban elrothadjanak, szerencsésnek érzi magát az, a ki faszükségletének hacsak egy részét is drága pénzen képes kielégíteni.

Új tanulságul szolgálhat ez arra, hogy az említett viszonyok között a nagybirtokos és főleg a kincstár érdekeinek nem eléggé felel meg az, ha a termelvényt kiállítja és összekulcsolt kezekkel várja, ha jön-e vevő, a ki az egész tömeget megvegye; mert akkor az ellen, hogy áru eladatlan maradjanak, soha sem leend biztosítva. E szenvedőleges állapotból tehát neki is ki kell lépnie és vevőket közel és távol piacokon keresnie; de nem saját közvetlen közgei útján, mert tisztí személyzetének és az egész szolgálatnak szervezete nem bír azon sokoldalú mozgékonyssággal, hogy egész világrészek kereskedelmének állását folyvást nyilvántartva, minden perczen tudhassa, mit, mennyit, és hová kell elszállítani, misze-

rint az áru lehető legjobban, vagy ha csekélyebb nyereség mellett is, de egyáltalában és mindig biztosan értékesíthető legyen.

És ha a kincstár meg is kísértené a világ minden részeiben ügynököket tartani, ha sikerülne is neki hivatalnokokra a szükséges számban szert tenni, a kik nemcsak szakképzett technikusok, de egyszersmind jeles kereskedők is, ugy a költség, mely ebből reáháramlanék, bizonyára sokszorososan felülmulná azon összeget, mit a közvetítő kereskedőnek átengedni kénytelen, ki bizonyos főrahelyeken az árukat nagy tömegekben átveszi, s ekként nem a termés felének vagy harmadrészének, de az egésznek mindenkori értékesítését biztosítja. Ez pedig az adó és kezelési költségek folytonossága mellett minden öntudatosan rendszeres gazdálkodásnak egyik életföltétele.

Ily közvetítőnek egész és kizárólagos feladata a kereskedelem levén, ez olyankor is értékesítendi a fát, a midőn erre a termelés egész vidékén, sőt ugyanazon országban vagy világrészben sincs kilátás. Fényes példa e részt Schenk Adolf, Popper Lipót és Laczkó Antal nagykereskedők társulata, mely néhány év előtt épen a fakereskedés legnagyobb pangása idejében 186⁴/₅-ben és 186⁵/₆-ban magyarországi fát Ujszönyből Nürnbergbe, Manheimba, Konstantinápolyba, sőt 1.200,000 köbláb fenyőfát $\frac{1}{2}$ és $2\frac{1}{2}$ ''-nyi deszkákban és 7—24 hüvelyknyi négyzet-gerendákban jó nyereség mellett Afrikába szállított, a szuezi csatorna építkezéseinek szükségletét fedezendő; a mit a kincstár előnnyel megtenni aligha leendne valaha képes; míg másrészt az sem remélhető, hogy afrikai kereskedők a kincstár magyarországi rakhelyeit keressék föl.

De azon nézet, hogy többet termelni nem czélszerű, mint a mennyit bármilyen körülmények közt a termelés helyén fölkeresnek, nemcsak azt eredményezé, miszerint az álló fa több mint fele tövén hagyatott, de a pazarlás még egyéb mindenféle nemeiben is nyilvánult, mely a használat tárgyául szolgáló fa feldolgozása körül követtetett el, és melynek egynehány példáit bemutatni a következőkben bátorkodom:

Említenem kell először is, hogy a szigeti kerületben az összes fane-műek termelése kizárólag fejszével történt, s hogy ott fűrész az erdő még nem látott.

Ennek következménye az, hogy az összes termelt fatömegnek a fenyőfára nézve legalább 5-, a lombfára nézve, mely tűzifának tehát sokkal rövidebb, s így több darabokra aprítottatik, legalább 12⁰/₁₀-ja ment veszendőbe, és miután a termelendő fatömeg

fenyőfában	17.743,000
lombfában	16.387,000

köblábat tesz, úgy a veszteség a fejsze kizárólagos használatánál fogva jövőben évenként

887,150 köbláb fenyőfára, és

1.966,440 köbláb lombfára rugna, a mi a mostani tőárakkal számítva,

a fenyőfára nézve (887,150 × 6 kr) = 53,000

a lombfára nézve (1.966,440 × 2 kr) = 39,000

összesen . 92,000 forintnyi

értéket képvisel.

A vesztegetés második neme az ott fennálló fűrészszerkezet következményeiben nyilvánul.

Szabály volt ugyanis csak három öl hosszú rönköket és azokat csak 12" széles deszkákká fűrészeltetni; ennél fogva pedig mindazon törzsrészek, melyek rövidegüknél fogva tutajfának nem voltak alkalmasak és vékonyabbak valának, mintsem hogy azokból 12"-nyi deszkát lehetett volna készíteni, vagy a melyek elég vastagok, de 3¹/₂ ölnél rövidebbek voltak, mind az erdőben rothadtak; holott mai nap nincs már oly fa, melyet hacsak 6 hüvelyknyi vastagsággal bir, rendes fűrészkészítés mellett egy vagy más célra használható fűrészarúvá feldolgozni ne lehetne.

A rönkö pedig mindamellett, hogy a deszka csak 3 öl hosszúra metszetett, azért volt 3 öl és 3—5 láb hosszú, hogy a hosszúság e többlete a vízi szállítás alatt előfordulható sérüléseket felfogja. De a rönkönek a deszkánál annyival nagyobb hosszúságot adni azért is szükséges volt, mert a rönkö is csak fejszével termeltetvén, annak ékalaku végeit le kelle fűrészeltetni, mielőtt az a fűrészszerkezetre kerülhetett. Ezen három és gyakran 4—5 láb hosszú rönködarabok ezelőtt a selejt tűzifa árán adat-

tak el, miglen azok most már zszindelyekké dolgoztatnak fel; a minthogy a jelenlegi igazgatóság általábanvéve fáradhatlan törekvéssel igyekszik mind-azt létesíteni vagy előkészíteni, a mi e tömérdek kincset képviselő erdők jövedelmeit fokozni alkalmas.

De nemcsak a fűrész-rendszer, hanem a gépek szerkezete is lehető legkezdetlegesebb és lehető legsilányabb volt; annyira, hogy azok a rönkökből nem több mint 30—40% fűrészárut szolgáltatottak, miglen a mai kor igényeinek megfelelő fűrészeken 60—65% tiszta áru nyerhető.

E csekély eredmény egyrészt a gépezet nyers idomtalanságának tulajdonítható, melynél fogva a durva pengék $\frac{3}{4}$ — $\frac{5}{4}$ hüvelyknyi réseket metszenek, de másrészt azon már említett eljárásnak is, mely szerint 12"-nél keskenyebb deszkát nem készítettek. Ennek következménye ugyanis az volt, hogy a fának nagy része igen vastag, de csekély értékű széldesz-kákat szolgáltatott.

Volt-e a csekély eredményben az illető tisztviselők hanyagságának is, és mennyi része, azt nem tudhatni, miután a rönkö beszámolásának módja a félig-meddig szigorú ellenőrzés minden lehetőségét kizárta.

A rönkök ugyanis nem voltak a valódi felső átmérők szerint számba adva, hanem osztályok szerint, melyek mindenkének felső átmérői 2—4 hüvelyknyi határok között mozogtak.

A 28"-nél vastagabb rönkö ugyanis az I-ső,
 a 26—28-ok a II-ik,
 a 24—26-ok a III-ik,
 a 20—24-ek a IV-ik,
 a 16—20-ok az V-ik,
 és a 12—16-ok a VI-ik osztályba tartoztak.

Oly esetben tehát, midőn a rönkök nagyobb számának átmérői az alantabb határon állottak, aránylag jobb kezelés mellett is az átlagosnál csekélyebb lehetett az eredmény, míg megfordítva a legrosszabb kezelés mellett is aránylag jó siker volt kimutatható.

A vesztegetés harmadik főneve az összes luczfenyőkéreg feltüzeléséből áll. E kéreg, melynek tömege az egész termés mennyisége után számítva évenként körülbelől 1.700,000 köblábra tehető, főleg az uji-

tolt állabokban jeles cseranyagot képez, mely más kincstári erdőkben eladatik; így például a hradeki uradalomban, hol a kincstárnak a múlt év végeig a kéreg öle után 2 ftnyi tiszta nyeresége volt, miglen 1870-től kezdve annak öleért má. 2 ft 80 krnyi ár ajánlatotott.

A szigeti kerületben e kéreg a fákról lehántatván, rakásokra hordatik, és nehogy a betűző szű elszaporodásának anyagul szolgáljon, feltűzeltetik. Remélhető, hogy nyilvános hirdetés folytán, és nevezetesen az illető vasutak kiépítése után e kéregnek is fog vevője akadni.

Intézkedések.

Kimutatván az eddigiekben az erdők természetes és gazdasági állapotát, az illető jogi viszonyokat és az értékesítés mostani módját és mértékét, ideje van azon főelvekre és némely részletekre nézve is nyilatkoznom, melyek megállapítottak, hogy az ottani erdőgazdaság célja minél tökéletesebben elérhető legyen; azaz: hogy az erdők évi fatermését lehető legjobban és mindig biztosan eladni és utódainkra a felhasznált állabok helyén minél tökéletesebb erdőket hagyni képesek legyünk.

A fentebbiekben kimutattam, miszerint e kerületben a tartamos évi fatermés:

fenyőfában . . .	17.743,000,	
lombfában . . .		16.387,000 köblábat tesz,
miglen az		
évi használat eddig legfőlebb .	7.900,000	
köbláb fenyőfára, és . . .		10.430,000 köbláb
lombfára terjedett.		

Az eddig fölhasznált fatömegem felül tehát évenként még 9.843,000 köbláb fenyőfát, és 5.957,000 köbláb lombfát kell eladnunk, hogy a gazdaság egyik főcélja, a termés mindenkori értékesítése elérve legyen. Föl kell itt még említenem, miszerint a lombfahasználat fentebbi kimutatásában az urbéri faizás kielégítése is benfoglaltatik, sőt hogy a kimuta-

tott tömeg legislegnagyobb része csakis e célra fordított; mert a mit a kincstár a fehérpataki és kabolapójánai vasgyárak, meg a ferenczvölgyi üvegkohó szükségletének fedezésére fölhasznált, vagy azontul eladott és a tisztviselők failletményei kielégítésére fordított, az összes eddigi használatnak egy negyedét sem teszi.

Az eszközökre nézve, melyeket csekély nézetem szerint alkalmazni kellene, hogy az egész termést mindig biztosan és lehető legjobban értékesíteni lehessen, először a fenyőfát és azután a lombfát illetőleg bátorodom nyilatkozni.

Fenyőfa-értékesítés.

Előfeltételek.

Hogy a termés értékesíthető legyen, mindenekelőtt annak learatását és bizonyos rakhelyekre való szállítását kell biztosítanunk, egyrészt a munkaerő szaporítása és a meglévőnek belterjesebb kiaknázása, másrészt pedig a közlekedési utaknak megfelelő karba helyezése által.

a) **Munkaerő.**

A faejtésre és a fának az illető vizek partjaira való leszállítására oly munkaerőt elállítani, mely a fokozandó termelésnek is megfelelő legyen, nem lesz nehéz, ha először az ottani állandó munkaerő lehetőleg szaporittatik és másodsor, ha itt is megengedtetik az, a mi más kerületekben is czélszerűnek bizonyult; hogy e munkák egyes vállalkozóknak adassanak át, és ha e mellett intézkedés történik, hogy ily vállalatokból a zsidók, ha a megszabott feltételeknek különben megfelelnek, csupán vallásuk miatt ezentul kirekeszthetők ne legyenek.

A vállalkozókra nézve csak azt említem föl, miszerint a hátrányok, melyek azok hiányában nagyobb erdőgazdaságokat illetőleg elkerülhetlenné, itt csakugyan nagy mértékben érezhetők.

A kezelő erdészek ugyanis annál fogva, hogy minden egyes munkás sokféle tartozásait folyvást nyilvántartani, s azok mindenikével külön leszámolni kénytelenek, majdnem egészen csak az íróasztalhoz vannak kötve; az erdő ellenben, és ott a munka vezetése és felügyelete rendesen az erdőőrökre van bízva, a kik ily kötelességet megfelelően teljesíteni csak ritkán képesek és nem mindig hajlandók. A soknemű tartozások könyveinek vezetése; az előlegeknek minden egyes munkás számára szükséges gyakori utalványozása; a roppant terjedelmű bérjegyzékek készítése mind megannyi oly munkát képeznek, melyet másra bizni az erdész nem merhet, miután az e részt előfordulható hibák rendesen pénzbeli veszteséggel járnak, melyet rajta vagy örökösein minden irgalom nélkül megvesznek.

De a netalán pár száz forint ellenében fölmerülhetők sok ezernyi hátrányok, melyek abból keletkeznek, hogy a munkás kint az erdőben szakképzett vezetés és felügyelet nélkül dolgozik, rendesen az általános viszonyok rovására jegyeztetnek; mert ily károkat biztos számokban kifejezni s így ezekért valakit személyesen felelőssé tenni csak a legritkább esetekben lehet. Természetes tehát, hogy az erdész, miután mind a két rendbeli munkát megfelelően elvégezni nem mindig képes, annak szenteli főfigyelmét, melynek elhanyagolásából személyére nézve közelebb vesző vagy hátrány következhetnék be; azt pedig másra bizza, melyben a mulasztás főleg és legtöbb esetben csak a kincstárra nézve káros.

De ha elismertetik, hogy a munkának sok esetben vállalkozók útján való végeztetése általában néve nemcsak megengedhető, hanem előnyös, sőt szükséges is lehet: úgy az ily vállalatokból valakit csak azért kizárni, mert zsidó, — a mai kor uralkodó eszméivel és a polgárok törvényes egyenjogúságával össze nem egyeztethető. Az ebbeli elfogultság leginkább azzal palástoltatik, miszerint e kirekesztés most még emberiségi szempontból szükséges; mert ha a máramarosi munkás egyszer az ottani zsidók kezei közé kerül, menthetlenül veszve van.

Ez állítást azonban azok után, a miket ott tapasztaltam, helyesnek nem ismerhetem el; bárha megvallom, hogy oly vakbuzgó, piszkos és oly

kevés rokonszenvet gerjesztő népet, mint a minő a máramarosi zsidó, látni még egyebütt sohasem volt alkalmam.

Az orosz és oláh munkás ugyanis Máramarosmegyében körülbelül 80 év óta folyvást közvetlenül kincstári tisztok által szegődtetik, és keresete neki azok által kezébe fizettetik; a zsidó minden vállalatból, mely erdei munkára vonatkozott, folyvást és teljesen ki volt rekesztve. És ime — a nép, melynek oly mérhetlen kereseti tere van szegényebb, mint a templom egere. A legkezdetlegesebb módon összetákolt és nevetségesen apró viskókban, melyek födelét patakkövekkel odaszoritott léczek tartják össze, és melyekben ember és marha, meg baromfi vegyest lakik, a legközségesebb kényelemnek még csak nyoma sem található; butort, ágyat, vagy ha az van is, benne párnát hasztalan keresnénk. De éllemezése is a lehető legsilányabb, miután ez az év legnagyobb részén át málé- és büdös pálinkából áll. Mindez nem azért van így, mert a népnek nem lehetne elegendő keresete, hanem mert őseredeti vadságában az szebb állapotnak még csak szükségét sem látszik érezni, és mert arról, hogy más életmód mellett különben is jobban érezhetné magát, sejtelenmel sem bir.

Ennek bizonyítására felhozni bátorkodom, hogy ez osztály kivételesen vagyonos családjai, olyak, kik 30—40 ezer forint értékkel birnak, ép ugy élnek, mint a szegények. Ismételni bátorkodom tehát, hogy e nép nem azért teng oly állati elhagyottságban, mert fejlettebb állapotnak megfelelő életrevalót nem könnyen kereshet, és nem is azért, mert keresete legnagyobb részét a zsidó családja el tőle, hanem mert a jólét munkára serkentő vágya benne teljesen hiányzik, és mert többet keresni, mint a mennyi a megszokott ronda életmód folytatásához szükséges, az semmi áron sem hajlandó. Ennek megfelelően pedig az ottani orosz és oláh népet, a midőn az tengerit olcsón kaphat, munkára birni egyáltalában csak fokozott árak mellett lehet; és ha az ily időben egy napi munkával annyit kereshet, a mennyivel egy hétre való málé beszerezhető, akkor nincs hatalom, mely őt a hét többi napjain munkára birhatná. Ily viszonyok között nem csoda, ha az erdőbirtokos Isten csapásai és szűk évek után sopánkodik; de másrészt meg nincsen ok az izraelitákat az illető

vállalatokból kizárni, sőt azok elfogadása nemcsak az erdőbirtokosnak, de egyenesen a népnek is érdekében van; mert valószínű ugyan, hogy a zsidó, mint vállalkozó, a nép keresetének jó részét magának fogja tartani, de ismert eszélyességénél és számítási tehetségénél fogva e mellett okvetlenül mindig fog annyit juttatni a munkásnak is, a mennyiből az naponként megélhet; még pedig úgy, a mint azt megszokta, mert roszabul élni már semmiféle viszonyok közt sem lehetne.

De éppen azért, mert a vállalkozó többet, mint a mire naponként szüksége van, jobb árak mellett sem juttatna e népnek, ez napi élelme megkereshetése végett csakugyan kénytelen volna minden nap dolgozni, s így a birtokos lassanként állandó és biztos munkaerőhez jutna, a nép pedig a tartós munkát megszokná, és papja meg tanítója föladatát képezné őt felvilágosítani arról, miszerint a Diogenesek kora lejárt, és hogy az életnek anyagi és szellemi igényei vannak, melyek kielégítése az egészség fönntartása s az életnek megnyujthatása végett is mulhatlanul szükséges. Egyszer ez öntudatra ébredve, a nép is csakhamar be fogja látni, miszerint keresetének egy részét sokkal czélszerűbb lesz ily igények kielégítésére fordítani, mint azt oly akár zsidó, akár keresztény vállalkozónak juttatni, a ki a megérdemlett nyereségen túl akarna tőle valamit kicsikarni. Eleven példa erre az ugyanott megtelepült német- és magyar-ajku lakosság, melynek falui rendes házak egyenes soraiból állanak, és a hol az épületek belsejében is a legnagyobb rend és tisztaság uralkodik. A szobák deszkapadlózata fehérre surolva, az ágyakban a szoba tetejéig érő párna, dunna, paplan, himzett patyolattal vagy vászonnal bevonva; konyhája csillogó edénnyel teli és étkezése olyan, hogy abban a legműveltebb ember is résztvehet. Pedig ezeknek is csak oly keresetforrásaik vannak, mint a főntemlitetteknek; de régóta van művelt jó papjuk meg tanítójuk, és józan neveltetésük őket sokkal biztosabban védi meg bárki zsarolásai ellen, mint azon indokolhatlan védrendszer, mely a zsidók kirekesztésével egy sötétebb korban fölállított, de mai nap már fönn nem tartható.

Mindezeknél fogva az igazgatóság utasított, hogy az állandó erdőmunkások számát telhetőleg szaporítsa, és hogy az erdei munkát, a hol

és a mennyiben ezt célszerűnek hinné, vállalkozóknak adja át, kikre nézve a vallás kérdés tárgyát egy esetben sem képezheti.

Szállítás.

A munkaerő szaporítása és annak bármi okszerű kiaknázása itt azonban csak úgy vezethet célhoz, ha egyszersmind a vízi utak megfelelő karba helyezéséről gondoskodunk.

A kincstári erdőhivatalok mindenike ugyanis igen vízdús patakokkal, sőt folyókkal van megáldva, de azokon évenként többet, mint eddig, kiszállíthatni biztosan még sem fogunk, a míg ez utakat megfelelő karba nem helyezzük; azok szabályozása körül más rendszert nem követünk, és a míg arról nem gondoskodunk, hogy elegendő számmal legyenek vízfogóink, melyek arra hivatvák, hogy nyári időben az uszapatakok és folyók vizállását megfelelően, és a kiszállítandó tömeghez aránylag elég gyakran emelni segítsenek.

Jelenleg ugyanis a folyók medrei csak annyira vannak kitisztítva, azokból a sziklák csak oly mértékben kirepesztve és eltávolítva, miszerint sok helyütt, s ennél fogva egyáltalában is tutajozni csak aránylag igen nagy vizállás mellett lehet. De e patakok egyes és néha igen hosszú vonalain ismét a víz esése oly rohamos, miszerint ott főleg nagyobb vizállás mellett csak a legvakmerőbb tutajosok bátorkodnak kormányozni; ez pedig magábanvéve is elég az eddigiéknél sokkal nagyobb tömegek kiszállítását akadályozni. Most ugyanis a völgyek hátuljában, hol e veszélyes vonalok leginkább fordulnak elő, főleg csak az egyes kerületekben megtelepedett magyarok és németek tutajoznak azon pontig, honnét a szállítás már könnyebben eszközölhető. De ezek sokkal kevesebben vannak, mint a félénkebb orosz-oláh tutajosok, s így az utóbbiak nagyobb számának sem lehet hasznát venni; mert ha például az erdei rakhelyekről Királymezőig csak 200 ember mer tutajozni, ugy semmi haszna, ha Királymezőről Bustyaházaig 1000 áll rendelkezésre, miután ezek közül is csak annyit vehetni igénybe, a mennyi az előbbieik által kiszállított tömeg-

nek megfelel; míg ellenben az említett hátrányok eltávolítása után az egész vonalon mindaz 1200 ember leend folyvást elfoglalható.

A máramarosi vizek szabályozása módjának második árnyoldala az, miszerint e részt soha sem különböztették meg azon vonalakat, melyek földadata örök időre folytonos használatban állani, azoktól, melyek csak néhány évre szükségesek, a meddig ugyanis a vágások az illető völgyben tartanak; és melyek azontul az új erdők vághatóságának koráig, tehát 80—100 évig fölöslegesek.

E megkülönböztetés elmulasztása pedig olykép nyilvánult, miszerint az összes vízi építkezések úgy készültek, mintha valamennyi vonalon csak rövid időre számított használatról lett volna szó.

A költségesebb beruházásoktól való idegenkedés, mely a kincstári erdőkezelés előbbi korszakát általában jellemzé, és melynélfogva mindenütt csak rövid időre számított, de lehető legolecsóbb tatarozással iparkodtak segíteni, mert a tartós, de költségesebb beruházások hasznát bevárhatni nem vélték, gyümölcsseit itt is megtermé.

Ennélfogva ugyanis minden valamivel nagyobb árvíz majdnem az összes vízépitményeket elsodorta vagy legalább úgy összerongálta, hogy a tutajozásnak ily elemi csapás után hetekig és gyakran hónapokig is kellett szünetelnie; míglen ha a fővonalok vízi építményei szilárdan lettek volna alkotva, az árvizek következményeit gyakran néhány nap alatt lehetett volna helyreütni és a tutajozást ismét folytatni.

Igy azután nem állhattak volna be oly esetek, mint például a tavalyi, hol az augustushavi árvíz rongálásai következtében az egész munkaerő 2 hónapig volt a vízi utak helyreállításával elfoglalva; a mikor új árvíz jött és a teljesített munka nagy részét ismét semmivé tette.

Ily esetek pedig nemcsak hogy évenként sokkal nagyobb összegeket vesznek igénybe, mint a minőt a legszilárdabb építkezés költségeinek törlesztési részlete képezhetne, de azontul a termelt fa eladatlanul az erdőben marad, és e rengetegek közvetlen közelében élő lakosság alig tűrhető fahiányban szenved.

Az igazgatóság tehát fölszólíttatott, hogy tekintettel a gazdaság céljára, melyet elérni csak az egész évi termelés mindenkori biztos kiszál-

litása mellett lehet a vízi utak szabályozására, a medrek kitisztítására, a rohamos esések mérséklésére czélzó, és nevezetesen oly terveket és költségvetéseket terjeszsen föl, az illető összegeket a legközelebbi költségelöltségvetésbe is fölvéven, melyek szerint az állandó használatra szánt vízi utakon a szükséges építkezések lehető legszilárdabban legyenek eszközölhetők.

A folyóknak föntjelölt szabályozása azonban még nem elegendő az egész fatermés leszállítását minden évben biztosítani; mert a víz nyáron át rendszeren oly csekély, miszerint azt tutajozásra csak úgy használhatni, ha az megfelelő fokig vízfogókban gyűjtött vízzel emeltetik.

Ily vízfogó Máramarosban jelenleg 20 létezik; de ezek sem számra, sem köbfogatra nézve nem elegendők, az összesen 58 mértföldnyi uszapatakok vizét annyiszor kellően emelni, a hányszor erre szükség van, hogy a mostaninál több mint kétszer nagyobb tömeg legyen kiszállítható.

A mostani vízfogók mellett ugyanis júniusban már csak négyszer, július, augusztus és szeptember hóban már csak kétszer lehet hónaponként tutajokat vízre bocsátani; és ha utközben a meder szabálytalansága, a tutajos ügyetlensége, vagy szerencsétlenség folytán valamely tutaj a patakot elzárja és torlódás áll be, melyet gyorsan elbontani nem lehet: akkor a víz használatlanul foly le s új két hétig kell várakozni, míg a vízfogók megtelnek s a talpak ismét lebegőkké tehetők.

E hiányon tehát szintén segíteni kell, még pedig néhány vízfogó építése által, e czélra kitünően alkalmas pontokon, melyeket a helyszínén megvizsgálhatni volt alkalmam. Ily vízfogók nevezetesen szükségesek:

(a királymezői kerületben:)

1. a bruszturnai pagony „Jablonicz“ nevü völgyében. E vízfogóra szükséges összeg a f. évi költségvetésbe föl van véve;
2. a dombói pagony „Kraszna-Czora“ nevü völgyében, megfelelő elővíz helyreállítása végett;

a rahói kerületben:

1. a tiszcsorai pagonyban a Tiszcsora és Absinecz összefolyása alatt. E vízfogó építését a múlt évi augusztus hó 23-án dühöngött vihar, mely e vidéken 1.582,600 darab fenyőt döntött halomra, mulhatlanul szükségessé teszi, nehogy e fák legnagyobb része veszendőbe menjen. Jelenleg ugyanis e vidékről a legjobb esetben is legfeljebb 100,000 darab fenyőt tudnak letutajozni egy év alatt; a fentebbi mennyiség leszállítása végett a mostani segédeszközökkel legalább 15 évre lenne szükség. De a luczfenyő kérgében fekvő legfeljebb három évig marad ép, s ha az ily tömegekben rakáson rothadna, nemcsak a fekvő fa menne kárba, hanem a fenyőszű keletkezésének és szaporodásának ily bő anyaga mellett még a fönálló erdők is veszélyeztetve lennének. Ily viszonyok között kötelességemnek ismertem e vízfogó építésének azonnali megkezdését a helyszínén elrendelni, és azonfelül egy gőzfűrészt megrendelését is megengedni, mert a föntkitett roppant tömeget még az új vízfogó segítségével sem lehetne elég gyorsan leszállítani, s így annak, vagy legalább legnagyobb részének megmentésére nem maradott egyéb hátra, mint arról gondoskodni, hogy a fák jó része mielőbb lekérgeztessék és tutajokba kötve leszállíttassék, a többi pedig mielőbb felfűrészeltessék és kellő raktárolás mellett a partak mentében elhelyeztessék, hogy azzal annak idején a lemenő talpak megterheltezenek.

A szóban forgó vizgát körülbelől 40,000, és a fűrészt vagy 50,000 forintba kerülend; oly összegek, melyek a különben odavesző fa értékének egy részében is bő fedezetet találандnak.

A fentebbi 90,000 forint különben az 1870-ki államköltségvetésbe utólagosan fölvetetett és az országgyűlés által jóvá is hagyatott.

A rahói erdőkerületben kell még vízfogó:

2. A lazescsinai pagony „Kozmicsek“, és

3. a luhi pagony „Haverlova“ nevű völgyében; végül

a vissói erdőhivatal kerületében:

a fajnai pagony „Wasserbach“ nevű fővölgyén Makerlón.

Az elősorolt vízfogók közül azokra, melyek az 1870-ki költségvetésben nem foglaltatnak, a szükséges összegek az 1871-ki előirányzatba lesznek felveendőek.

Rakhelyek.

A vízi-utak föntjelölt módon eszközölt szabályozása, és a még szükséges vízfogók felépítése után meg leendő a lehetőség az egész fenyőfatermést minden évben a kincstár főrakhelyeire leszállítani, melyek a rahói és vissói kerületet illetőleg Bocskón, a királymezőit illetőleg pedig Bustyaházán léteznek.

E rakhelyek azonban a jövőre termelendő tömeggel szemben kicsinyek, és az eddigi termelés elhelyezésére is csak azért voltak elegendők, mert annak mindig csak egy része volt kirakva.

A sószállítás befejezése után ugyanis minden évben télig Bocskóra és Bustyaházára még legfeljebb 70—80 ezer darab szálfá érkezett, de ez kora tavasszal, mihelyt a tutajozás lent megindítható volt, azonnal sóval rakatván meg, elszállíttatott. A felülről később érkező tutajok tehát a rakhelyeket már üresen találták. És ez így folyt egész nyáron át. A fa ugyanis, a mint jött, sótalpakká köttetett, és azonnal tovább ment.

Mihelyt azonban a sónak vizen való szállítása legnagyobbbrészt megszűnik, a fa vagy részlet- vagy nagykereskedés útján fog eladatni.

Első esetben a fának rakáson kellene maradnia, a míg vevők nem jelentkeznének; ennél fogva pedig néha 2—3 évi készlet is összehalmozódna, mire az említett rakpartok elegendő helyet egyáltalában nem szolgáltatnak.

De második esetben a nagykereskedő számára is kellend helyet kitűzni, hol az a megvett árut a további szállítás akadályozása és a kincstári kezelés háborítása nélkül mindaddig biztosan elhelyezhesse, a míg azt elvitetni kereskedelmi szempontból czélszerűnek nem tartja.

Ily rakhelynek kitűnően megfelelő part Tisza-Ujlakon létezik. Ott a kincstárnak a most épülő állandó hid átellenében több évi termelés elhelyezésére is elegendő fensíkja van, mely előntve még nem volt, s így

árvizek ellen teljesen biztosítottak mondható. E hely egyrészt a Tisza által határoltatik, míglen az másrészt az épülő vasut tiszta-ujlaki indóháza közvetlen közelében van, s így kereskedelmileg is igen előnyös pontnak nevezhető, hol e fölött akár a kincstár, akár a nagykereskedő a Tisza vidékének állandó piacot nyithat.

Fűrészművek Bocskón és Bustyaházán.

Mielőtt az eladás módozatjaira áttérnék, Nagyméltóságod kegyes figyelmét még azon kérdésre bátorodom fölkézni, hogy vajjon a Bocskóra és Bustyaházára érkező tutajok oly állapotban, a mint odahozattak, szállittassanak-e akár a kincstár, akár nagykereskedők által Tisza-Ujlakra vagy tovább; vagy hogy azok szétszedessenek-e, miszerint czélszerűbben összekötvé, megfelelő teherrel rakottan legyenek tovaszállithatók.

Részemről ez utóbbit bátorodom ajánlani a következő okoknál fogva :

Máramarosban a tutajozás három megszakitással eszközöltetik.

A talpak először is az erdei rakhelyekről egyrészt Királymezőig, másrészt Vissóig a legvakmerőbb tutajosok által hozatnak le üresen.

Onnét közönséges tutajosok a talpakat ismét üresen, vagy csak aránylag igen csekély teherrel megrakva viszik Bocskóig és Bustyaházáig. Itt azok széjjelbontatnak, nagyobb talpakká rendesebben köttetnek, és sóval megrakotván ismét más tutajosok által szállittatnak el.

Azt pedig, hogy Bocskón és Bustyaházán a talpak kikössenek, és azok tovaszállítására ismét más tutajosok szegődtessenek, egyelőre semmikép sem lehetne kikerülni, és mindenesetre sok idő telnék bele, míg az illető tutajosokat ahoz szoktatni sikerülne, hogy Bocskónál, és illetőleg Bustyaházánál tovább is menjenek. De ez még kívánatosnak sem ismerhető, mert üres talpakat sem a kincstár, sem a kereskedő nem akarhat szállítani ott is, hol ezek megterhelhetését a vízi-utak állapota megengedi; már pedig a Bocskóra és Bustyaházára érő talpak ugy vannak kötve, hogy azokat rendes teherrel megrakni nem lehetne. E kötés

inkább arra van számítva, hogy a tutaj a mellékfolyók és patakok medrében előforduló számtalan nehézségeket legyőzhesse; a sziklás és helyenként rohamos esésű vízi-utakon lejuthasson.

Hogy azonban az újra kötendő talpakat a vízi sószállítás beszüntetése után is megfelelő teherrel láthassuk el, szükség, miszerint fűrészárúvá a fának oly részét alakítsuk át, mely a hátramaradó szálfa megterhelésére elegendő.

E mennyiség sulya a szállítótalp sulyával körülbelől egyenlőre tehető, miután rendszeren 120 köblábnyi talpat 100—114 köbláb fűrészárúval szoktak megterhelni.

Ily sulyu mennyiséget pedig akkor állithatunk elő, ha az összes szálfa közel $\frac{2}{3}$ -át fűrészeltetjük fel, miután a világkereskedés céljaira alkalmas tiszta fűrészárú a feldolgozott fának átlagosan 50%-át teszi, míglen a másik 50% selejtté és csekélyebb értékű, helyben eladható széldeszakává meg fűrészporrá válik.

Miután pedig a szálfa és rönkö egész tartós termésének mindenkori felhasználását feltéve

Királymezőről Bustyaházára 3.200,000

a többi kerületekből Bocskóra 8.990,000 köbláb

szál- és rönköfát kellend évenként leszállítani: szükséges, miszerint Bocskón a mostani helyett és alkalmasabb ponton oly gőzfűrész állíttassék, melyen körülbelől 6.000,000 köbláb fát lehessen felfűrészelni, míglen Bustyaházán a felállítandó gőzfűrész 2.000,000 köblábra kellend berendezni.

E számok különben némi módosítás alá esendnek, mert a föntkitett szálfa- és rönkö-mennyiségből levonandó egyrészt azon tömeg, melyet az eddigi tapasztalások nyomán számítandó adatok szerint az egyes kerületekben megfelelő javítások mellett föntartandó fűrész-műveken feldolgozhatni és vizen leszállíthatni; valamint azon fatömeg is, mely a kincstár és a megye lakóinak épület- és szerszámfa-szükséglete fődözésére megkívántatik.

Az igazgatóság tehát fölszólíttatott, hogy a megjelölt tényezők megfigyelésével módosítandó fatömeg feldolgozására elegendő gőzfűrészek költ-

ségeit az 1871-iki költségvetésbe fölvegye, és azokra nézve annak idején a részletes terveket és költségvetéseket is fölterjeszse.

Az említett fűrészművek berendezése különben annyival kívánatosabb, miután az e célra fordítandó költség már azon összegből is bőven kikerül, mely a selejtté, széldeszkává és fűrészporrá váló 4.000,000 köblábnak hacsak 10 évi és csak Tisza-Ujlakig való szállítása mellőzhetővé megtakarítható.

Egy köblábat ugyanis 40 fontjával számítva, azon tömeg sulya, melynek szállítása az ajánlott fűrészek fölépítése után elesik, 1.600,000 mázsát tesz.

Ebből Bustyaházáról 400,000, és Bocskórol 1.200,000 mázsát kellene Tisza-Ujlakra leszállítanunk, és miután vizen a távolság Bocskó és Tisza-Ujlak között körülbelöl 16, Bustyaháza és Tisza-Ujlak között pedig körülbelöl 11 mértföld, a tutajozás költsége pedig mértföld- és mázsánként 0.3 krajczárra tehető: kitünik, hogy az ajánlott uton megtakarítható költség összege a föntebbi adatok szerint kiszámítva, évenként

$$\begin{aligned} 400,000 \times 0.3 \times 11 &= 13,200 \text{ ft,} \\ 1.200,000 \times 0.3 \times 16 &= \underline{57,600 \text{ „}} \end{aligned}$$

összesen . 70,800 forintra

rug, mely összeg tiz évre számítva 708,000 forintnyi s így oly tőkét tesz, mely az ajánlott két nagyszerű fűrész költség-összegét messze túlhaladja.

A fenyőfa-termelés eladása.

1871-től kezdve mindaz, a mi a kincstár vagy Máramarosmegye lakói házi szükségletének, vagy netaláni sószállításoknak földözése után fönmarad; nagykereskedőknek 10 évre kötendő szerződések alapján lesz átadandó.

Offerttárgyalás az így eladandó szálfára és fűrészárukra hasonló módon fog megtartatni, a mint ez a lipitói fára nézve történt, még pedig a szerződés egész tartamára egyforma árák alapján; mert eltekintve

azon általános nehézségektől, melyek a változó árak helyes szabályozásának útjában állanak, melyek miatt nagyobb biztonság kedvéért a lipői fára változó árak alapján tett ajánlatok is elutasítottak, és állandó árakra fektetett új tárgyalás indított meg: eltekintve mindezekről, a máramarosi fára nézve szabályozó piac nem is létezik.

Szegedre ugyanis a Maroson és a Tiszán legfeljebb 3—4 milliónyi köbláb fenyőfa érkezik évenként; de ez az értékesítendő máramarosi tömeghez képest sokkal kevesebb, mintsem hogy annak árai szerint a máramarosi fa árát biztosan szabályozni lehetne. Komárom pedig e célra azért nem alkalmas, mert a komáromi árakra az általános kereskedelmi viszonyokon kívül még oly körülmények is lehetnek befolyással, melyek a máramarosi fa áraira nézve szabályozóknak nem tekinthetők.

Megeshetik például, hogy azon vidéken, mely a komáromi piacot látja el fával, hőszegegy tél után a termelésnek csak csekélyebb részét képesek odaszállítani, a mi az árakat multhatlanul emelné, míglen a Tisza vidékén ugyanazon évben e részt éppen ellenkező, tehát oly körülmények állhatnának be, melyek az árak leszállítását indokolnák.

Hogy a verseny élénkebb legyen, az eladandó tömeg két részre fog oszlatni; a mi különben nem zárja ki azt, hogy bármely vállalkozó is ne mind a két részletre tehessen ajánlatot. Szemben az értékesítendő fatömeg nagyságával, a felosztás több részletre is kívánatos lenne ugyan, ha ez ellen alig legyőzhető nehézségek nem küzdenének.

Miután ugyanis a királymezői erdőhivatal összes fenyőfája Bustyaházára, a többi pedig mind Bocskóra szállítatik, úgy az ellen, hogy a fa a bustyaházi rakhelyeken másnak, a bocskói rakhelyeken ismét másnak adassék el, nehézség nem forog fenn, főleg miután a tiszaujlaki rakhely is könnyen kettéosztható; de majdnem lehetetlen volna a bustyaházi vagy a bocskói fát ismét külön több-több részre osztani anélkül, hogy ez az egyes részletek vevői közt irigykedésre és surlódásokra, sőt az illető tisztviselők gyanúsítására ne szolgáltatna alkalmat.

Árszabályzat.

Jövőre és nevezetesen a 10 évre teendő ajánlatok alapjául azonban az eddigtilt eltérő árszabályzatot kellend megállapítani. A mostani ugyanis kereskedelmi szempontból sem a vevő, sem az eladó igényeinek nem felel meg, mert sem az egyik, sem a másik érdekeit megóvni nem alkalmas. Ugyanoly hibákban szenved ezen árszabály is, melyek miatt a lipiói megváltoztatása vált szükségessé. Ez utóbbi hátrányait különben a lipiói erdőkre vonatkozó jelentésben oly kimerítően tárgyaltam, miszerint azokat itt csak egyszerűen felsorolni és beszüntetésüket ajánlani bátorítokom.

A szálfákak ugyanis nem köblábra, de a hosszúság és a felső átmérők bizonyos osztályzataira vonatkoznak.

Szálfák nevezetesen 5-, bezárólag 11 ölnyi hosszúságban készítettnek, és egymásnál egy-egy öllel hosszabb 7 osztályba esnek. Minden ily hosszosztály ismét 6 alosztályt képez a felső átmérők alapján.

Az 1-ső alosztályt a 11—12,

a 2-ik " a 10—11,

a 3-ik " a 9—10,

a 4-ik " a 8 — 9,

az 5-ik " a 7 — 8,

a 6-ik " az 5 — 7 hüvelyknyi felső-átmé-

rőjü szálfák képezik.

Miután pedig ily alapon az ugyanegy osztály méreteivel bíró szálfák egymástól mégis igen eltérő köbtartalommal birhatnak: a kereskedő soha sincs azon helyzetben előre tudhatni, hogy neki a fa köblábjába mennyibe kerülend, míglen ő a vevőkkel köbláb szerinti alkut kötni kénytelen.

Második gyökeres hibája ez árszabályzatnak az, hogy abban a szálfák és a fűrészáru minőségi szempontból két-két osztályba soroztatott, melyek között az árkülönbség minden felismerhető alap nélkül 0—50 százaléknyi határok között szökdecsel.

De ily osztályozás még az árkülönbségek okszerű meghatározása mellett sincs helyén; mert igazságosan nem eszközölhető, miután a fán e részt elég élesen megkülönböztethető jelek nem léteznek. Így pedig a rozra hajlandó, vagy nem egészen szilárd jellemű tisztviselőnek bő alkalom nyújtatik a vevőnek többé vagy kevésbé kedvezhetni, azt ezáltal vizsontszolgálatokra bátorítani vagy kényszeríteni, és a kincstárt anyagi-
lag és erkölcsileg károsítani, még pedig a nélkül, hogy ezt kimutatni és így megakadályozni lehetne.

Végül az árszabályzatban csak 3 öl hosszú és csak 12 hüvelyk széles deszkák foglaltatnak, mert a máramarosi kerületben eddig mást nem készítettek. Miután azonban ez igen tetemes anyagvesztegetéssel van összekötve, és sem a kezelés czélszerűségével, sem a vevők igényeivel össze nem egyeztethető, tehát fönn sem tartható; a fűrészárakra nézve is új, és a deszkák lehető legtöbb nemeire kiterjedő árszabályzat készítettett, magában értetvén, hogy a minőség szerinti osztályozás itt is be lett szüntetve, és hogy a selejtáruba csak a vörösreves vagy összetört és egyébként megromlott deszkák sorozhatók, melyek azonban a széldeszkákkal együtt időszakonként árverés útján fognak eladatni.

Papiranyag- és papirgyár.

Az eddigiekben felsorolt intézkedések életbeléptetése után számítani lehetend arra, hogy a máramarosi fenyőfatermelés legértékesebb része piacra állitható és értékesíthető leend.

Az egész termelésnek körülbelül 20%-a azonban, mely az egyes törzsek csupjaiból és egyéb rövid törzsrészekből, továbbá a tar- és vigályítási vágásokban nyerhető vékonyabb és jelenleg még csak részben eladható fából áll, ez intézkedések mellett is veszendőbe menend, ha annak értékesítéséről fafogyasztó iparművek föllállítása útján nem gondoskodunk.

E részben a kezdet oly iparművel fog megtétetni, mely ha nem is igen nagy tömeget fogyaszt, de a fának lehető legjobb értékesítését biz-

tosítja. Ilyennek méltán nevezhető az, melynek földadata fából papiranyagot készíteni.

Ily papiranyaggyárt Amstäden és Weidhofen között láttam működni, midőn Nagyméltóságod kegyes engedelmével az Ybs-en szokásos óriás-tutajozást megszemléltem.

E gyár — az ott nyert adatok szerint évenként körülbelöl 1200 öl fát változtat papiranyaggá; egy ölböl körülbelöl 30, s így összesen 36,000 mázsa nedves anyagot állítván elő. Ily anyagot a gyár mázsánként átlagosan 7 ftjával tud eladni, minélfogva annak bruttójövedelme 252,000 forintra, vagyis ölenként 210 forintra rug.

Mennyi ebből a tiszta jövedelem, azt nem merem találgatni; hogy azonban az nem csekély, föltehetni vélem; mert a gyártás igen egyszerű, és egy szakértő művezető, meg 5—6 értelmesebb munkáson kívül, csupán közönséges napszámosokat vesz igénybe. A szükséges munkaerő számra nézve is csekély, miután minden mázsa légszáradt papiranyag előállítására egy napszám elegendő.

Sokkal nagyobb a gépezet és a szükséges épületek befektetési tőkénének törlesztési részlete. Miután azonban az összes berendezés ott csak 200.000 forintba került, az sem oly nagy, hogy annálfogva nem lehetne tetemes tiszta jövedelemre számítani, ha a vállalatra nézve előnyös többi föltételek nem hiányoznak.

Ezek legfőbbjeinek nevezhetők:

- a) alkalmas és nem tulságosan drága faanyag, és
- b) biztos piac a papiranyagra nézve a gyár közelében.

Az első feltételnek a máramarosi viszonyok tökéletesen megfelelnek, miután ily papiranyagnak legalkalmasabb fanem a luczfenyő, és miután e célra csak 3"—1' átmérőjü darabkák szükségesek, melyeknek legfeljebb 1 lábnyi hosszúsággal kell birniok.

Ezt tekintve, lehetetlen föl nem ismerni, miszerint Máramarosban ily fa még sok ezer öl rothad el évenként a nélkül, hogy azt más uton értékesíteni lehetne. E fadarabok vágása és szállítása pedig ugyszólva épen semmibe sem kerülne, mert a szükséges tömeg a leusztatott rönkök

és felfürészkelendő tutajfák eddig selejttüzifa gyanánt eladott vagy használatlan elrothadott végeiből bőven kitelnék.

A második föltétel — az anyaggyár közelében fekvő biztos piacz Máramarosban nincs ugyan megadva, miután papirgyár sem a megyében, sem annak közelében nem létezik. De e föltételnek megfelelni nem lehetetlen, ha a kincstár maga épít az anyaggyárral egy földél alatt papirgyárt is, melynek jövedelmezősége azáltal volna biztosítható, ha a magyar államnak azon papirneműek egész szükséglete, melyeket e gyár előállítani képes, abból földöztetnék.

Annak előnye, ha ily gyárak egy tető alatt állanak, könnyen megítélhető, ha tekintetbe vétetik, miszerint a papiranyag tiszta értéke annál nagyobb, minél kevesebbet vesz abból a papirgyárhoz való szállítás igénybe, és hogy oly esetben, midőn ez utóbbi az előbbihez egészen közel áll, a papiranyag szárítása és hordókba való málházása elesik és az illető összes költségek megtakaríthatók.

Azon feltevés mellett, hogy ily gyárak jól jövedelmeznek, az is bizonyít, miszerint 1852-től 1867-ig az e részt szükséges gépekből Voelter Henrik egymaga 100 darabot adott el, részint Amerikában, részint Európa majdnem minden országában; Austriában nevezetesen 18-at, minálunk Magyarországon azonban még egyet sem.

Hogy pedig ily gyárak szüksége mind érezhetőbbé válik, abból tűnik ki, miszerint a föntebbi számból ez említett évek első 12-jére 48, utolsó háromjára pedig 52 esik.

Nem ajánlom azonban, miszerint ezen igen tetemes összegeket igénylő gyárépítkezés a felhozott adatok alapján megengedtéssék; sőt mulhatlanul szükségesnek vélem, hogy elébb a legrészletesebb előmunkálatok alapján megbízható költségvetések készíttessenek, és a remélhető jövedelem megközelítő kiszámítása eszközöltessék.

Mielőtt a szükséges előmunkálatokról bővebben szólnék, oda bátorodom nyilatkozni, miszerint e gyárak fölállítására Boeskrét tartanám legalkalmasabb helyül; mert a föntebbiek szerint ott kellend a legnagyobb fűrészgárt is felállítani, és mert ennélfogva a papiranyagra felhasználható törzshulladékok ott lesznek a legnagyobb mennyiségben található.

Azonkívül több gyár együtt kevesebb gőzerővel is hajtható, mint a menyire szükség van, ha azok mindenike külön áll. Végül a gőzgépek ott részint fűrészporról és részint papiranyagra nem használható kéreggel és egyéb forgácsokkal lesznek fűthetők, s ekkép ingyen tüzelőszerrel előláthatók.

Ezek után az előmunkálatokra áttérve, e részt a következő intézkedések szükségesei:

1. Ki kell puhatolni azon papirmennyiséget, melynek elfogyasztására a gyár az állam részéről számíthat. E célból az egyes ministeriumokhoz kérdés intéztetett, és az illető adatok a pénzügyministerium kebelében is megszerezettek, mert csak így lehet a szükséges papiranyag mennyiségét és ennek alapján azon erőt meghatározni, melyre az illető gépek berendezendők; de a gyárépületek terjedelmét is csak így lehet megállapítani.

Ez adatok meglévén

2. Schrittwieser gépészeti mérnök Máramarosba fog küldetni, hogy az igazgatósággal és nevezetesen az erdészeti előadóval kipuhatolja a helyet, hol a bustyaházi és bocskói gőzfűrész és az utóbbival kapcsolatban a papiranyag és papirgyár lennének fölállítandók; a mi az adott helynek minden tekintetben lehető legelőnyösebb fölhasználása végett is multhatlanul szükséges. Az utóbb nevezett gyárakra szükséges költség fejében az 1871-iki költségvetésbe 200,000 ft lesz fölveendő, mert remélhetni, hogy az illető előmunkálatok ez évben lesznek befejezve, és mert azon esetre, ha kitűnnék, hogy a vállalat biztos előnyöket nyújt, kár volna egy egész esztendő veszíteni, míg ellenkező esetben legfeljebb is az előírányzott 200,000 ft megtakarítása következne be.

3. A hely kiszemelve lévén, arról és környezetéről helyrajzi térképet kellend készíteni, és azon az illető összes építkezések fekvését kimutatni.

4. A gyári épületekre nézve terv és költségvetés lesz készítendő.

5. A Bécs közelében Baden mellett fekvő leesdorfi May-Escher-féle gyár, hol Voelternek papiranyaggépei készítettnek, fel lesz szólítandó,

miszerint nyilatkozzék, hogy e gyárak belberendezésére szükséges gépeket mily idő alatt és minő áron állíthatná ki.

6. Ezen és egynémely a papirgyártást illetőleg még gyűjtendő más adatok alapján a papiranyag és papirgyár fölállításának összes költségei és azok valószínű jövedelme fog kiszámíttatni.

Ha e számítás eredménye kielégítő leend, a papiranyag és papirgyár ügyvezetőinek állomásaira pályázat fog nyittatni, és ez állomások a részletes építkezési tervek végmegállapítása előtt betöltetni, mert nagyon kívánatos, hogy ezekre nézve az illetők véleménye is kihallgattassék, és hogy az építkezésre ők ügyeljenek föl; a belső berendezés pedig közvetlen vezetésük mellett eszközöltessék.

Bikkfaértékesítés.

Miután az eddigiekben előadni bátorkodtam mindazt, a mi a fenyőfa legnagyobb részének mindenkori biztos értékesíthetésére vezethet: azon intézkedésekre térek át, melyek csekély nézetem szerint szükségesek, hogy a bikkfából is az eddiginél tetemesen nagyobb tömeg jövedelmezőbb módon eladassék.

A mi az ottani kincstári erdőkben eddig használatlan maradt, az évenként kerekszámban 100,000 ölet tesz.

E tömegből, ha az épülő sodagyár szerződészerű kötelezettségeinek megfelelni képes leend, a min kételkedni egyelőre még nincsen ok, évi 40,000 öl eladása biztosítva van. A fönmaradó részletet azonban csak úgy fogjuk értékesíthetni, ha egyrészt a szállítást az eddiginél olcsóbbá tehetjük, másrészt oly iparcikkeket állítunk elé bikkfából, melyek vagy helyben felhasználhatók, vagy tovashálíthatók, miután a tűzifánál sokkal nagyobb fuvarbért képesek elviselni.

A szállítás olcsóbsága által az is el lesz érhető, hogy a fehérpataki vasgyárt olcsóbb szénnel fogjuk elláthatni, s így arra képesíteni, miszerint nagyobb tömegeket állítson elé, és hogy például az eddigi 6000 öl helyett 12 ezeret fogyaszszon; mert olcsóbb tűziszert birtokában az nem-

csak a szegényebb érczet is fel fogja használni, de azt egyáltalában nagyobb távolságból fogja szállithatni, és befektetéseket is könnyebben fog elviselhetni.

Olcsóbb szállítás mellett a bikkfa oly áron lesz eladható, melynél fogva a jelenleg magánosok által elfoglalt szigeti piacot is, így pedig körülbelől még 10,000 ölnek eladását fogjuk biztosíthatni.

Az iparcikkek között, melyek ott bikkfából készíthetők, első helyen állanak a sóhordók. Ezek mostanáig a legértékesebb fenyőfából készülnek, mely jó áron különben is eladható; míglen a bikkfa, mely e czélra tökéletesen alkalmas, használatlan maradt.

Bikkfából azonban e kívül a mindennapi élet igen különféle szükségleteit elégíthetjük ki, és nem szenved kétséget, hogy keréktalpakat, targonczákat, teknőt, butorfát, parketteket, főleg a vasuti közlekedés megnyitása után távolabb vidékekre is el lehetend szállítani.

Máramaros azonban annyi bikkerdővel van megáldva, miszerint talán századok fognak elmulni, míg tartamos évi termése állandóan fel lesz használható; míglen fenyőfából még a rendelkezésre állónál sokszorta nagyobb tömeg is értékesíthető, mert e fanemből készült áruk világkereskedelmi cikket képeznek, melynek a legtávolabbi piacok is nyitva állanak. Czélszerűnek tünik fel tehát a bikkesek használatával a fenyvesek szaporítását egybekötni, azaz: a bikkesek vágásait fenyővel beerdősíteni, s ezek használatát ott kezdeni meg, hol a czélbavett átváltoztatásnak a helyi viszonyok nemcsak a talaj minőségénél fogva kedveznek, de hol a szállítási viszonyok is olyak, miszerint az alapítandó fenyvesek fája annak idején a lehető legcsekélyebb költséggel lesz piacra állitható.

E kívánalmaknak leginkább felelnek meg a kőrösmezői fenyvesekhez közvetlenül csatlakozó bikkesek, melyek onnét Bocskóig a Fekete- és Fehér-Tisza partjain elterülnek.

Itt ugyanis a talaj fenyőfaművelésre kitünően alkalmas, és a szállítás annak idején igen olcsón lesz eszközölhető, miután az illető lejtők közvetlenül a nevezett folyók főmedreibe hajlanak; ezek pedig tutajozásra kiválóan és mindig biztosan használhatók.

De e vonalba esik a fehérpataki vasgyár is; ez állabokban található a dongára alkalmas bikkék megfelelő száma, és ez uton lehetend Szigetet is a lehető legolcsóbb fával ellátni.

Hogy a felsorolt czélokot mind el lehessen érni, a nevezett területet két részre kell osztani, melyek egyike a fehérpataki vasgyár jelenlegi faszükségletének kétszeresét tartósan fődözni lesz hivatva. Ez tehát tartamos használatra alapított üzemterv szerint lesz kezelendő; míg a többi térről a fakészlet lehető legrövidebb idő alatt lesz letarolandó, és a vágások fenyővel beerdősítendők. Magában értetik, hogy a fehérpataki vasgyár részére kihasítandó területet az ahoz legközelebb eső állabok képeznék.

A dongakészítést a megjelölt vonal legfelső részén lehetend megkezdeni, és miután ez erdőket a tér fenyőművelése végett tarvágatok útján kellend használni, úgy nemcsak a dongáknak kiszemelt törzsek erre nem alkalmas részét, de az összes többi törzseket is tűzifára kellend fölaprítani, és azt részint Fehérpatakra, részint pedig Szigetre szállítani.

A dongák és egyéb műszerfa szállítása Bocskóig talpakon lesz eszközölhető, míglen a tűzifa olcsó szállíthatása végett annak usztatását kell oly módon lehetővé tenni, hogy ennél fogva a tutajozás ne akadályoztassék.

E czélból tehát alkalmas ponton gereblyét kell fölállítani és azt egyoldalról csatornával körülvenni, mely jóval a gereblye fölött venné kezdetét és a gereblye alatt ismét a Tiszába szakadna. Ennek czélja az, hogy oly időben, midőn a gereblye teli van tűzifával, a tutajok föltte a csatornába legyenek ereszthetők és azon ismét a Tiszába vezethetők.

Ily hely, melyen át nemcsak a tutajoknak szánt csatorna vezethető, de a hol elég nagy raktárt is állíthatni, valamivel Fehérpatakon alul található.

Ott az usztatott fa kirakatnék, hogy az onnét lehető legolcsóbban építendő vasuton egyrészt Szigetre, másrészt helyben szénné égetve Fehérpatakra szállíttassék. E gereblye által különben még egy tetemes előny lesz elérhető. Jelenleg ugyanis fűrészrönköket a kőrösmezei és rahiói kerületből guzszal talpakká összefoglalva usztatnak Bocskóra, és a

rönköszállításnak e lehető legdrágább módját a Tiszán csak gereblye fölállításával lehetend kikerülni. Akkor ugyanis a rönkök a kőrösmezői kerületből egyenkint szabadon lesznek a tüzifával vegyest usztathatók, és az ottani rakhelyen felfürészeltetvén, talpakon, vagy a tervezett vasuton tovaszállíthatók.

E célra azon fűrész, mely megrendeltetett, hogy rajta a kőrösmezői kerület széldöntvényei feldolgoztassanak, e feladat megoldása után a gereblye-raktárba lesz áthelyezendő. A bikkfadongák készítésére egy kisebbszerű gőzfűrész lesz beszerzendő és ennek, valamint a gereblyének, a csatornának, a raktár megszerzése- és berendezésének, végül az említett vasutépítésnek költségei az 1871-ki költségvetésbe lesznek felveendőek. Ez annyival könnyebben eszközölhető, miután az előmunkálatok, melyekre szükség van, hogy a befektetések czélszerűségére nézve biztos ítéletet lehessen mondani, remélhetőleg készen vannak; mert azok még ottlétem alkalmával rendeltettek el.

Abroncspóznák.

Megemlíteni bátorkodom még, hogy a sóhordók abroncsolására szükséges mogyoró mind ritkábbá kezd válni, és hogy ennél fogva annak tőára, a mindinkább növekedő távolságnál fogva pedig szállítási ára is napról-napra feljebb rug. Igaz ugyan, hogy Máramarosban mértföldeket foglalnak el magánosok tulajdonát képező azon térségek, melyek már csak cserjebokorral és nevezetesen mogyoróval vannak benöve; de ezek használata is oly okszerűtlen, miszerint már ritka bokor az, mely alkalmas abroncsfát szolgáltat.

Czélszerű lesz tehát egyelőre legalább egy, e részt alkalmas helyen megfelelő területet kihasítani és abroncspóznák termelhetése végett mogyoróval beültetni. Ily terület Rónaszék közelében a felső-rónai határban található és az igazgató felhatalmaztatott, hogy ott 300 holdat a föntjeölt művelés alá vegyen.

Szervezés.

Miután mindazt felszámoltam, a mire műszaki szempontból szükség van, hogy a máramarosi kerület erdőgazdasága minél nagyobb tartós jövedelmet szolgáltatson, azon intézkedésekre bátorodom áttérni, melyek nem mellőzhetők, hogy a műszaki intézkedések megfelelően, pontosan és gyorsan végrehajthatók legyenek.

Ide tartoznak: a terület célszerű felosztása; a tiszti és altiszti személyzet állományának és fizetéseinek szervezése; végül pedig az állomások betöltése oly férfiakkal, kik a kitűzött feladatnak, mely nemcsak becsületes jellemet, józan észet, rendkívüli erélyt és szorgalmat, de kitűnő szakképzettséget is igényel, megfelelni képesek legyenek.

A kerületnek hivatalokra való felosztása.

A szigeti igazgatóság kerületének Máramarosmegyében fekvő erdő- és mezőgazdasági birtoka 5 erdőhivatalra és 2 tiszttartóságra volt felosztva. Azonkívül ott két szállhivatal is létezett.

Az erdőhivatalok székhelyei Királymező, Kőrösmező, Rahó, Vissó és Sziget valának. Tiszttartóságok Szigeten és Huszton, szállhivatalok pedig Bocskón és Bustyaházán léteztek.

Az egyes erdőhivatalok- és tiszttartóságokba osztott földbirtok tért nagysága és annak művelési ágak, főfajta és jogi viszonyok szerinti albeosztása a következő táblázatban van kimutatva.

A vármegye	Az erdőhivatal	A tisztartóság	Szántóföld és rét	Havas és legelő	Tisztán kincstári			Korona-városi	Közbirtokossági	Összes terület
					fenyves	lomb	összesen			
					e r d ő					
m e g n e v e z é s e			1600 ☐ ö l n y i h o l d a k b a n							
M á r a m a r o s m e g y e	Királymező		460	11,484	61,205	19,981	81,186	.	71,472	164,602 ₀
	Körösmező		1 ₅	13,171	48,400	13,982	62,382	.	.	75,554 ₅
	Rahó		447	13,955	62,000	33,368	95,368	.	.	109,770 ₀
	Vissó		1,812	375	24,900	5,300	30,200	.	96,935	129,322 ₀
	Sziget.	104,089	104,089	33,394	181,410	318,893 ₀
	Sziget.		8,211	18,344	26,555 ₀
	Huszt		1,551	1,961	3,512 ₀
Ugocsa	Tisza-Ujlak		575 ₅	575 ₅
	Összesen		13,058	59,290	196,505	176,720	373,225	33,394	349,817	828,784

E beosztásra nézve megjegyezni bátorkodom, miszerint az erdőhivatalok száma elegendő; de azok határai nem egészen előnyösen voltak megállapítva.

A szigeti erdőhivatal ugyanis nemcsak aránytalanul nagy, de e mellett Máramarosmegye majdnem egész hosszát és egyes kiágazataiban annak egyszersmind majdnem egész szélességét is elfoglalja; minélfogva az illető erdőmester annak kezelését megfelelően vezetni és ellenőrizni nem volt képes.

E hivatal területe tehát ketté osztatott a mellékelt térképen kimutatott határolással és úgy, miszerint az új két erdőhivatal egyikének székhelye Bustyaházán a másikának pedig Bocskón van. Ez utóbbihoz még a mostani rahói erdőhivatal alsó része csatoltatott, míglen annak többi területe igen előnyösen a kőrösmezői erdőhivatallal lett egyesítve.

Az ökörmezői és majdankai közbirtokossági erdők, melyek a szigeti erdőhivatal felügyelete alá tartoztak, a királymezői erdőhivatal alá helyeztetek, miután ahhoz legközelebb esnek.

Az erdőhivataloknak pagonyokra való beosztása változatlan marad, miután azok mindenike bár a közönségesnél nagyobb, de oly jól kikerekített gazdasági egészet képez, melyet kettészakítani a kezelésnek előnyére nem szolgálna, a költséget pedig tetemesen szaporítaná.

Az erdőhivatalok ezen beosztásánál és székhelyeiknek részben új elhelyezésénél fogva a szállhivatalok beszüntettek és teendőik sokkal célszerűbben meg olcsóbban a bocskói és bustyaházai erdőhivatalokra ruháztattak.

Főlösslegessé vált továbbá a huszti tiszttartóság föntartása is, miután az illető és körülbelől csak 2500 holdra terjedő mezőgazdasági földbirtok és az ahhoz tartozó épületek és királyi kisebb haszonvételek Huszton egyetlenegy a bustyaházai erdőhivatalnak alárendelendő gazdatiszt, a többi pagonyokban pedig az illető erdészek által igen célszerűen lesznek kezelhetők.

A szigeti tiszttartóság ellenben továbbra is föntartatott, miután annak működési köre majdnem 27,000 hold számos részletben elszórt földbirtokra, sok épület jó karban tartására, nagyszámu korcsmára és ma-

lomra és végül igen nagy szertár kezelésére terjed; mely teendők az erdőszemélyzet által egyéb kötelességei elhanyagolása nélkül nem lennének megfelelően elvégezhetők.

Az erdőhivatalok- és pagonyoknak a tervezett beosztás szerinti átnézte az alábbi kimutatásban van összefoglalva.

Az erdőhivatal megnevezése és székhelye	A pagonyok megnevezése	Az erdőgondnokok székhelyei	A pagony magában foglal			Közbirtokossági erdők
			kincstári erdőt	koronavárosi erdőt	összesen	
1600 ☐ ölnyi holdakban						
Királymező	Német-Mokra		28,394	.	28,394	87,293
	Brusztura		39,592	.	39,592	.
	Királymező		13,200	.	13,200	.
	Dombó	71,472
	Összesen : 4		81,186	.	81,186	158,765
Rahó	Tizscsora	Kőrösmező	25,570	.	25,570	.
	Lazescsina	"	20,411	.	20,411	.
	Szvidovecz	"	16,401	.	16,401	.
	Luhi		26,055	.	26,055	.
	Voucsi		35,285	.	35,285	.
	Rahó		21,078	.	21,078	.
	Összesen : 6		144,800	.	144,800	.
Vissó	Fajna		26,200	.	26,200	.
	Vissó		4,000	.	4,000	96,935
	Összesen : 2		30,200	.	30,200	96,935

Az erdőhivatal megnevezése és székhelye	A pagonyok megnevezése	Az erdőgondnokok székhelyei	A pagony magában foglal			Közbirtokossági erdők
			kincstári erdőt	koronavárosi erdőt	összesen	
Bocskó	Trebusa		12,950	.	12,950	.
	Rónaszék		9,105	.	9,105	15,351
	Bocskó		24,000	.	24,000	.
	Kabolapolyána		37,000	.	37,000	.
	Sziget		19,518	6,122	25,640	51,881
	Összesen : 5		102,573	6,122	108,695	67,232
Bustyaháza	Técső		7,588	9,614	17,202	.
	Visk	11,828	11,828	.
	Huszt		6,878	5,830	12,708	26,885
	Összesen : 3		14,466	27,272	41,738	26,885
Ö s s z e v o n á s .						
	Királymező	4	81,186	.	81,186	158,765
	Rahó	6	144,800	.	144,800	.
	Vissó	2	30,000	.	30,000	96,935
	Bocskó	5	102,573	6,122	108,695	67,232
	Bustyaháza	3	14,466	27,272	41,738	26,885
	Főösszeg . 20		373,225	33,394	406,619	349,817
					11 63,055	

A személyzet állománya és járandóságai.

A személyzet szervezését illetőleg a főhiba azon erdőhivatalokra nézve, melyek mezőgazdasági tárgyakat is kezeltek, abban állott, hogy egy-egy hivatal élén két főnök volt: az erdőmester és a számtartó; és hogy az előbbi helyettesítése előfordul esetekben az utóbbira bízott.

Hogy két főnök egy hivatal élén nem férhet meg előnyösen, az bizonyításra nem szorul és elég lesz azt is csak egyszerűen megemlíteni, miszerint bármi szakképzett egyén helyettesítése oly valaki által, a ki e szakban jártassággal nem bír, célravezető nem lehet.

Ez erdőhivatalok tehát újra szerveztettek és az aránylag csekély értékű mezőgazdasági tárgyak az erdőszemélyzet kezelésére bíztak.

A főbbi változás egynémely az új beosztásnál fogva fölöslegessé vált állomások beszüntetésében áll; míg ellenben másutt, mint például ott, hol azt az erdőhivatalok egyesítése a szálhivatalokkal igényli, a tisztii személyzet megszorítottatott.

Főelvül azt követtem itt is, a tisztviselőket úgy elhelyezni, hogy a cél az eddigi számnál csekélyebbel is el legyen érhető; hogy az egyesek járandóságai az eddigieknél nagyobbak és olyak legyenek, minők mellett a hivatalnokok habár szerényen, de műveltségi fokozatjukhoz és a társadalomban elfoglalt állásukhoz mérve megélhessenek; e mellett pedig a kezelés összes költségei az eddigieknél nagyobbak ne legyenek.

Ez új beosztás alapján az erdészeti és gazdasági tisztii személyzet és ennek illetményei következőleg állapítottak meg:

A hivatal és állomás megnevezése	Rangfokozat	Illetmények						
		Készpénz- fizetés forint	J á r a d é k o k				Összesen	
			nyugdíjba beszámit- hatók		nyugdíjba be nem szá- míthatók			
			frt	kr	frt	kr	frt	kr
Erdőtisztli személyzet.								
Három erdőmester egyenként 1200 ft fizetéssel	VIII.	3600	3600 .	
Két erdőmester egyenként 1000 forint fizetéssel	VIII.	2000	2000 .	
Öt erdőmesternek egyenként 20 öl tüzfát	.	.	200	.	.	.	200 .	
" " " 200 font sót	48	.	48 .	
" " " 100 ft irodai átalányt	500	.	500 .	
" " " 200 ft hiva- talszolgára való átalányt	1000	.	1000 .	
Az erdőmesterek lótartási és utazási átalányai az állomásokhoz kötve	}	Bustyaházán	500	500 .	
		Királymezőn	600	600 .	
		Rahón	600	600 .	
		Vissón	500	500 .	
Bocskón	600	600 .		
Három ellenőrző főerdész egyenként 900 ft fizetéssel	IX.	2700	2700 .	
Három ellenőrző főerdésznek egyenként 15 öl tüzfát	90	.	.	.	90 .	
Három ellenőrző főerdésznek egyenként 150 font só	21	60	21 60	
Az ellenőrző főer- dészek lótartási és utazási átalányai az állomásokhoz kötve	}	Királymezőn	500	500 .	
		Rahón	500	500 .	
		Bocskón	500	500 .	
Egy pénztárnok 1000 ft fizetéssel .	IX.	1000	1000 .	
" " 900 " "	IX.	900	900 .	
Két " 800 " "	IX.	1600	1600 .	
Egy " 700 " "	IX.	700	700 .	
Öt pénztárnoknak egyenként 15 öl tüzfát	.	.	150	.	.	.	150 .	
" " " 150 font sót	36	.	36 .	
(A királymezői, rahói és vissói pénz- tárnok egyszersmind számvivő.)								

A hivatal és állomás megnevezése	Rangfokozat	Illetmények						
		Készpénz- fizetés	J á r a d é k o k				Összesen	
			nyugdíjba beszámít- hatók		nyugdíjba be nem szá- mithatók			
			frt	frt	kr	frt	kr	frt
Öt pénztári ellenőr egyenként 600 ft fizetéssel	XI.	3000	3000	.
Öt pénztári ellenőrnek egyenként 10 öl tűzifát	100	.	.	.	100	.
Öt pénztári ellenőrnek egyenként 100 font sót	24	.	24	.
Egy raktárgondnok 900 ft fizetéssel	IX.	900	900	.
" " " 800 " "	IX.	800	800	.
Két raktárgondnoknak egyenként 15 öl tűzifát	60	.	.	.	60	.
Két raktárgondnoknak egyenként 150 font sót	14	40	14	40
Három raktártiszt egyenként 500 ft fizetéssel	XI.	1500	1500	.
Három raktártisztnek egyenként 10 öl tü- zifát	60	.	.	.	60	.
Három raktártisztnek egyenként 100 font sót	14	40	14	40
Egy építész 600 ft fizetéssel	X.	600	600	.
Egy építésznek 12 öl tűzifát	24	.	.	.	24	.
" " 120 font sót	5	76	5	76
" " 20 ft irodaátalányt	20	.	20	.
" " 250 ft lőtartási és utazási átalányt	250	.	250	.
Öt orvos egyenként 600 ft fizetéssel	X.	3000	3000	.
Öt orvosnak " 12 öl tűzifát	120	.	.	.	120	.
" " " 120 font sót	28	80	28	80
" " " 10 ft irodaátalányt	50	.	50	.
" " " 250 ft lőtartási és utazási átalányt	1250	.	1250	.
Tíz erdész egyenként 700 ft fizetéssel	X.	7000	7000	.
" " " 600 " "	X.	6000	6000	.
Husz erdésznek " 12 öl tűzifát	480	.	.	.	480	.
" " " 120 font sót	115	20	115	20
" " " 10 ft irodaátal.	200	.	200	.

A hivatal és állomás megnevezése		Rangfokozat	Illetmények						
			Készpénz- fizetés	J á r a d é k o k				Összesen	
				nyugdíjba beszámít- hatók		nyugdíjba be nem szá- míthatók			
				frt	frt	kr	frt	kr	frt
	Husztón	250	.	250	.
	Visken	250	.	250	.
	Técsón	250	.	250	.
	Dombón	250	.	250	.
	Királymezőn	250	.	250	.
	Német-Mokrán	300	.	300	.
	Bruszturán	300	.	300	.
	Rahón	250	.	250	.
Az erdészek lótartási és utazási átalányai az álló- másokhoz kötve	Bogdánon	300	.	300	.
	Luhin	400	.	400	.
	Szvidoveczen	250	.	250	.
	Lazescsinán	300	.	300	.
	Kőrösmezőn	300	.	300	.
	Vissón	250	.	250	.
	Fajmán	400	.	400	.
	Szigeten	300	.	300	.
	Rónaszéken	250	.	250	.
	Bocskón	250	.	250	.
	Kabolapolyánán	250	.	250	.
	Trebusán	250	.	250	.
Egy gazdatiszt 700 ft fizetéssel	X.	700	700	.
Egy gazdatisztnek 12 öl tüzfát	24	24	.
” ” 120 font sótt	5	76	.	5	76
” ” 10 ft irodaátalányt	10	.	.	10	.
” ” 250 ft lótartási és uta- zási átalányt	250	.	.	250	.
Tíz erdőgyakornok egyenként 1 fo- rint napidíjjal	XII.	3,650	3,650	.
Tíz erdőgyakornok egyenként 80 kr napidíjjal	XII.	2,920	2,920	.
Összeg	43,970	1,356	.	13,755	44	59,081	44	.

A hivatal és állomás megnevezése	Rangfokozat	I l l e t m é n y e k						
		Készpénz- fizetés forint	J á r a d é k o k				Összesen	
			nyugdíjba beszámít- hatók		nyugdíjba be nem szá- míthatók			
			frt	kr	frt	kr	frt	kr
Gazdatiszti személyzet.								
Egy tisztartó 1000 frt fizetéssel . . .	VIII.	1,000	1,000 .	
Egy tisztartónak 20 öl tüzfát.	40	.	.	.	40 .	
” ” 200 font sót	9 60	.	9 60	
” ” 100 frt irodaáltalányt	100	.	100 .	
” ” 200 frt hivatalozgára való általányt	200	.	200 .	
Egy tisztartónak lórtartási és utazási általányt.	600	.	600 .	
Egy számvivő 800 frt fizetéssel	IX.	800	800 .	
Egy számvivőnek 15 öl tüzfát.	30	.	.	.	30 .	
” ” 150 font sót.	7 20	.	7 20	
Egy ispán 600 frt fizetéssel	X.	600	600 .	
Egy ispánnak 12 öl tüzfát	24	.	.	.	24 .	
Egy ” 12 font sót	5 76	.	5 76	
” ” 10 frt irodaáltalányt.	10	.	10 .	
” ” lórtartási és utazási általányt	250	.	250 .	
Egy irnok 400 frt fizetéssel	XII.	400	400 .	
Egy irnoknak 8 öl tüzfát	16	.	.	.	16 .	
” ” 100 font sót	4 80	.	4 80	
Összeg	2,800	110	.	1,187	36	4,097 36	
Ahoz az erdészeti személyzet	43,970	1,356	.	13,755	44	59,081 44	
Főösszeg	46,770	1,466	.	14,942	80	63,178 80	

A hivatal és állomás megnevezése	Rangfokozat	I l l e t m é n y e k						
		Készpénz- fizetés	j á r a d é k o k				Összesen	
			nyugdíjba beszámít- hatók		nyugdíjba be nem szá- mithatók			
			forint	frt	kr	frt	kr	frt
Ezenkívül az igazgatósági személyzet ki- egészítésétül az igazgatóság szerve- zéseig ideiglenesen rendszeresítettik :								
Egy vízépítészeti mérnök 1000 frt fizetéssel	IX.	1,000	1,000	
Egy vízépítészeti mérnöknek 15 öl tüzfát	.	.	30	.	.	.	30	
" " " 150 font sót	7 20	.	7 20	
Egy építész 700 frt fizetéssel	X.	700	700 .	
Egy építésznek 12 öl tüzfát	24	.	.	.	24 .	
" " 120 font sót	5 76	.	5 76	
Egy pénztártiszt 800 frt fizetéssel . .	X.	800	800 .	
Egy pénztártisztnek 12 öl tüzfát	24	.	.	.	24	
" " 120 font sót	5 76	.	5 76	
Összesen	2,500	78	.	18 72	.	2,596 72	

Megjegyzések.

1. A fõnt kimutatott illetményeken kívül a tisztviselõket lakás- vagy annak hiányában szálláspénzül évi fizetésük 15⁰/₀-a illeti.

2. Továbbá minden erdészeti és gazdasági tisztviselõnek tevénytartásra, még pedig egyenként: az erdõmesternek 18 hold, az ellenõrzõ fõerdésznek 13.5 hold, a pénztárnoknak 11 hold, a pénztári ellenõrnek 7.5 hold, az erdészeti számvivõnek 9 hold, a raktárgondnoknak 11 hold, a raktártisztnek 6.5 hold, az építésznek 9 hold, az orvosnak 9 hold, az erdésznek 10.5 hold, a gazdatisztnek 10.5 hold, a tiszttartónak 18 hold, a gazdasági számvivõnek 10 hold, az ispánnak 9 hold, és az irtóknak 5 catastralis hold szántóföld vagy kaszáló adatik haszonélvezetbe, mely illetmény azonban a nyugdíjba be nem számítható.

3. A tüzifa 6' széles, 6' magas és 3' mély ölekben, még pedig kemény hasábfában szolgáltat ki, és mint tehermentes és díjkötelezett illetmény ölenként 2 forintjával a nyugdíjba beszámítható.

4. A sóilletmény kiszolgáltatása az eziránt fennálló szabályokhoz köttetik.

5. A lótartási és utazási átalány csak azon esetre szolgáltat ki, még pedig az erdõmesternek, ellenõrzõ fõerdésznek és tiszttartónak ha két, az építésznek, orvosnak, erdésznek, gazdatisztnek és ispánnak pedig ha egy lovat valósággal tart. Ujonnan kinevezett vagy lovaikat szerencsétlenség által vesztett tisztviselõknek, lóbeszerzésre negyedévi határidõ engedtetik, melynek e részt eredménytelen eltelte után a lótartási és utazási átalány beszünttetik.

6. Az irodai átalányból, mely a hivatalok számára azok fõnökeinek, különben az egyes tiszteknek szolgáltat ki, az összes íróanyagok és eszközök, a könyvkötõi munkák, továbbá a világitás, a hivatal-helyiségek tisztántartása és egyéb kisebb irodai szükségletek költségei fedezendõk.

7. A hivatalozgára való átalány a hivatal főnökének szolgáltatik ki, s ez abból saját választása szerint fogadhat hivatalozgát, a ki nem tekintetik állandó és nyugbérre jogosult kincstári szolgának, s a kit a hivatalfőnök, ha meg nem felel, mással cserélhet föl.

8. Az erdőmesterek, pénztárnokok, raktárgondnokok és erdészek különálló összes tiszti testületet (concretal statust) képeznek; fizetésük nincs az állomáshoz kötve, úgy hogy ugyanazon állomáson rangsorozatuk szerint a magasabb osztályba lépnek elő, mely előléptetésnél azonban minden üresedésbe jött negyedik állomás, a rangsorozat tekintetbevétele nélkül, a legképesebb és legérdemesebb egyénnel töltenek be.

9. Minden erdő- és gazdatiszt, az építész, orvosok, erdőgyakornokok és gazdaszati irnok kivételével, ugyszintén az igazgatóságghoz beosztott pénztártiszt is köteles a szabályszerű tiszti óvadékat fizetésének $\frac{2}{3}$ -ával készpénzben letenni.

A föntebbi táblázatban foglalt tisztviselők az egyes hivatalokhoz következőképen osztatnak be:

A bustyaházi erdőhivatalhoz:

1 erdőmester Bustyaházára,	1 építész Bustyaházára,
1 pénztárnok „	1 erdész Husztra,
1 pénztári ellenőr „	1 „ Viskre,
1 számvivő „	1 „ Técsőre,
1 raktárgondnok „	1 gazdatiszt Husztra,
1 raktártiszt „	3 erdőgyakornok.

A királymezői erdőhivatalhoz:

1 erdőmester Királymezőre,	1 erdész Dombóra,
1 ellenőrző főerdész Királymezőre,	1 „ Királymezőre,
1 pénztárnok és számvivő „	1 „ Német-Mokrára,
1 pénztári ellenőr „	1 „ Bruszturára,
1 orvos „	4 erdőgyakornok.

A rahói erdőhivatalhoz:

1 erdőmester Rahóra,	1 erdész Bogdánra,	
1 ellenőrző főerdész Rahóra,	1 „ Luhira,	
1 pénztárnok és számvivő Rahóra,	1 „ Szvidoveczre,	} lakhelyök Kőrös- mező.
1 pénztári ellenőr „	1 „ Lazescsinára,	
1 orvos Rahóra,	1 „ Tizscsorára,	
1 „ Kőrösmezőre,	5 erdőgyakornok.	
1 erdész Rahóra,		

A vissói erdőhivatalhoz:

1 erdőmester Vissóra,	1 erdész Vissóra,
1 pénztárnok és számvivő Vissóra,	1 „ Fajnára,
1 pénztári ellenőr Vissóra,	3 erdőgyakornok.
1 orvos Vissóra,	

A bocskói erdőhivatalhoz:

1 erdőmester Bocskóra,	1 orvos Bocskóra,
1 ellenőrző főerdész Bocskóra,	1 erdész Szigetre,
1 pénztárnok „	1 „ Rónaszékre,
1 pénztári ellenőr „	1 „ Bocskóra,
1 számvivő „	1 „ Kabolapolyánára,
1 raktárgondnok „	1 „ Trebusára,
2 raktártiszt „	5 erdőgyakornok.

A szigeti gazdászati hivatalhoz:

1 tisztartó Szigetre,	1 ispán Szigetre,
1 számvivő „	1 irnok „

Az igazgatósághoz :

1 vízépítészeti mérnök Szigetre,		1 pénztárist Szigetre.
1 építész Szigetre,		

Az egyes erdőhivatalokhoz beosztott erdőgyakornokok szükség szerint nemcsak e hivataloknál és azok kerületeiben, hanem más erdőhivataloknál és erdőkerületekben, továbbá az erdőrendezésnél és igazgatóságnál is alkalmazhatók.

1851

/1866/

U n g h.

Általános leírás.

Az unghvári uradalom összesen $207,115 \frac{1080}{1000}$ kat. holdra terjed, s abból

a belsőség 434 $\frac{820}{\dots}$

a szántóföld 8,572 $\frac{1409}{\dots}$

a rét 6,076 $\frac{941}{\dots}$

a szőlő 48 $\frac{310}{\dots}$

a havasi legelő 3,052 $\frac{800}{\dots}$

az erdő 160,985

és az irtások 27,946 holdat foglalnak el.

A kimutatott térségbe a polenai község határában fekvő azon 11,932 hold erdő és 1068 hold irtás is bele van foglalva, melyet a kincstár másokkal közösen bir.

Az unghvári uradalom erdőtalaja tehát összesen 188,931 holdra rug. Levonván ebből az irtásokat 27,946 holdat

és az erdei szolgalmányok megváltására

megközelítőleg szükséges 10,700 "

összesen 38,646 hold

dat, a kincstár maradandó erdőbirtoka 150,285 hold
dat teend.

Ez erdők főfanemeit a bikk, jegenyefenyők és tölgyek képezik oly felosztással, miszerint

a bikk a térnek körülbelől . . .	80
a jegenyefenyő a térnek körülbelől	15
és a tölgy " " "	5 százalékját

foglalja el.

Az ottani talajviszonyokhoz képest az erdők a korosztályok rendes felosztása mellett csekély számítással évenként tartamosan 100,000 öl fát képesek szolgáltatni.

A legközelebbik 100 év alatt azonban az évi használat a fentebbinél nagyobb tömegre is terjeszthető, miután ez erdőkből eddig évenként legfeljebb 13—15,000 öl vétetett, s ennél fogva azon lejtők, melyek egyrészt az Ungba, másrészt a turia-remetei völgybe az ottani vasgyárak felé hajlanak, igénybe lettek ugyan véve, de az Ung és a Remete medreinek mellékvölgyei nagyobbára majdnem érintetlen őserdőket rejtenek.

A fakészletben álló tömérdek vagy non kívül e terület még számos oly kincsek tanyája, melyek részint önmagukban értékesíthetők, részint pedig nagy fatömegek jövedelmező használatára szolgálhatnak alkalmas eszközül.

Az első közé sorozom a naphta- és sóforrásokat, meg a homokkőpalát; az utóbbiakat képezik a vasércz, mész, porcellán, téglagyag meg kovarcz.

Gazdasági állapotok a multban.

Hogy a dús kincsekkel megáldott ez uradalom hasznot nem hajtott, sőt a mult korszak utolsó 5 évi átlagában 42,344 frt évi veszteséggel kezeltetett, ennek okai egyrészt ugyan a közlekedési eszközök hiánya- és gyarlóságában, meg az ipar és kereskedelem fejletlenségében, de nevezetesen a mult korszak rendszerében találhatók fel; a kormány részéről a legcsekélyebb részletekig ment gyámkodásban és abban, hogy a hivatalnokok megválasztása és előléptetése ügyében a valódi tehetség, kitűnő szakképzettség, kitartó szorgalom és a jellem szeplőtlensége nem vétetett elég tekintetbe. Egyrészt a tisztán egyéni rokonszenven nyugvó határtalan

pártfogolás, másrészt az, hogy a kincstár valódi ápodának nézetett, hol számos testi-lelki rokkant, ha egyszer beférközött, biztos menhelyet talált, s a hová bejutni néha ugyan nem volt könnyű, de a honnan kiűzetni meg épen a rendkívülibb esetek közé tartozott. Ezek okozák, miszerint a személyzet oly elemekből alakult, melyek a gépezetet a megszokott kérvágásban tovadöcztetni, de az adott alapon szebb jövőt teremteni csak igen kivételes esetekben voltak alkalmasak.

Igy például az unghvári erdőkben ezer meg ezer öltre menő fa rothadott el hasztalanul, a mészkönek egész hegyei vártak értékesítésre, és Unghvárnak meszet, az ottani lakosok- és kovácsoknak faszenet mégis idegen uradalmak szolgáltattak.

Idegen uradalmak versenyeztek a kincstárral az unghvári piacon tűzifa tekintetében is, és deszkát, melyhez a tönkök a kincstári erdőkből az Unghon a fűrészig usztathatók, Galicziából hordattak szekéren Unghvárra és környékére, onnét saját ebbeli gyártmányainkat kiszorítván.

Nem lehet ugyan tagadni, hogy Galicziában a fa tőára rendkívüli csekély, s hogy a deszkát oly fuvarosok hozták, kik hazánkba gabonáért jöttek; de másrészt ép oly igaz, hogy saját fűrészáruink az eljárás oktalansága és ügyetlensége miatt nemcsak a kellőnél drágábbak valának, a nélkül, hogy a kincstárra e nagyobb árból haszon háramlott volna, de minőségre nézve is igen silányak voltak; mert a helyett, hogy a törzseket vagy fűrész-tönköket az Ungh vizén az ugynevezett unghvári Fluderig igen csekély költséggel usztatták, egy ott épült nagyobb szerű fűrészben feldolgoztatták és megfelelően raktározták volna, következőleg jártak el:

Felállítottak szanaszét az egész uradalomban, ugymint Sztuzsiczán, Voloszánkán, Lyuttán, Csornoholován, Lumsuron és Vorocsón egy és legfeljebb két pengéjű paraszt-fűrészeket, melyekhez a tönköket szekéren szállították. E fűrészek szerkezeténél fogva az áru is csak igen közép szerű minőségű lett s ezt aztán méregdrága fuvarbér mellett tengelyen vitték a Fluderre, bárha az oda mint tönk önmaga is elszott volna. A szállítás pedig ugy eszközöltetett, hogy a fuvaros megrakodván, a desz-

kát egyelőre házához vitte, s ott azokkal kertje fáit körültámogatta, miszerint verőfényes napon gyorsan száradva csekélyebb súlylyal birjanak.

Hogy az így kezelt deszka megrepedezett, megvetemlett, a legkülönbözőbb irányokban görbült, azzal senki sem gondolt; mert hát a fuvaros szállításra vállalkozni csakis a leirt modorban volt hajlandó.

Hamuzsirkészítésre a már korhadó fa köztudomás szerint legalkalmasabb; mert ez aránylag legtöbb hamut szolgáltat, miután a fatömeg füstbe mehető elemei nagyrészt a korhadás már felemésztette.

De hogy a hamuzsírforrás egyáltalában csak ott indokolható, hol a fának vagy épen semmi az értéke, vagy ahol ez áru különben értéktelen, azaz korhadó fából készítették: az abból is kitűnik, miszerint egy mázsa hamuzsír előállítására okszerű eljárás mellett is, többé-kevésbé előnyös viszonyok szerint 8—15 öl fára van szükség, bárha Unghvárt e célra jelenleg legalább 25 öl fát fogyasztottak el.

Az unghvári erdőben mégis a rég korhadó sok ezernyi omolvány békén nyugszik, de a meddig a szem csak ellát, minden irányban karsu füstoszlopok gomolyogtak ég felé, s a kérdésre, hogy ez mit jelent, rendesen az volt a válasz: ott hamuégetők működnek.

Ezek ugyanis a legvastagabb, de legnagyobbbrészt teljesen egészséges bikkfákat fölkeresvén, azok természetes vagy mesterségesen vájt oduiba ökölnyi taplót dugtak s azt meggyújtván tovább ballagtak, hogy e műtet a legközelebbik bikknél ismételjék. E fák lassanként meggyuladván, égtek, míg a tűz annyira elharapódzott, hogy egyensúlyt veszítve összeomlának. Ily óriás alól aztán egy-két zsák hamut kapartak ki, a fa legnagyobb része azonban ott maradván, használatlanul elkorhadott.

A turia-remetei gyárakban földolgozott vasércz legnagyobb részét a lázi bányák szolgáltatják, és bárha a lázi, cigányóczi és ároki határ ter-

jedelmes erdőségei legelőnyösebben a lázi vasércz helyben való olvasztására fölhasználhatók, bárha továbbá szenet Lázra szükség esetére Unghvárról határtalan mennyiségben lehetett volna szállítani: úgy mégis 20—23%-nyi vasérczet hordtak 6 mértföldnyi távolságról Turia-Remetére mázsánként 20 krnyi fuvarbérért, és oly munkaerő-viszonyok között, melyek ily működés mellett az ottani vasipar nagyobb szerű fejlődését egészen megakasztották, miután 100,000 mázsa vasércznél többet csak egészen aránytalan fuvarbér mellett, vagy épen nem is lehetne szállítani.

Hogy ez így rendeztetett be 1802-ben, e vasgyárak felállításakor, annak lehetett értelme, miután a gőzerő alkalmazása akkor még nem volt eszközölhető, és mert az érczet robotban fuvarolták.

De hogy ez eljárás a robot eltörlése után még 20 évig, és oly időben állhatott fön, a midőn a gőzerő már általános használatba lépett, az nem látszik igazolhatónak.

Hogy a kincstári birtok az unghvári uradalomban csakugyan közvagyonyul tekintetett, e részt elég legyen amaz unghvári közmondást fölemlíteni, miszerint az árviz a számadási hiányok legbiztosabb kiegyenlítője, és azt, hogy az erdőművelés majdnem egyedüli tanuságát a néhai igazgató Papvásárhelyi idejében keletkezett vagy 50 éves állabocskák képezik, bárha erdőművelési célokra azóta is majdnem minden évben lett kisebb-nagyobb összeg elősitve és elszámolva.

Hogy a leirt kezelési és egyéb viszonyok között az unghvári uradalom nem jövedelmezett, könnyen fölfogható. De meglevén ott a jövedelmezőség igen számos feltétele és kilátásban a Beszkidákon át épülő országutban a jó összeköttetés Galiciával, és az építendő unghvár-nyiregyházai vasutban az összeköttetés Magyarhonnak fában, mészben, kőben és téglában egyaránt szegény rónaival: kétséget nem szenvedhet, hogy ez uradalom nagy jövőre van hivatva, s hogy aránylag rövid idő alatt az a kincstár erdőbirtokainak legjövedelmezőbbjei közé lesz sorozható, ha az e részt elrendelt intézkedések végre lesznek hajtva. Ez annál

inkább remélhető, miután az uradalom tisztí személyzete oly egyénekből állított össze, a kik értelem, képzettség, jóakarát és fáradhatlan munkaerő tekintetében a czélszerű intézkedéseket megfelelő gyorsasággal, körültekintő pontossággal, erélyesen és becsületesen végrehajtani hajlandók és képesek.

Ez intézkedések kiterjednek :

1. A végleges erdőrendezésig való teendőkre, és
2. a gazdaság tartós emelésének alapjaira.

A végleges rendezésig való teendőkhöz számítom :

- a) az erdőhasználat lehető összpontosítását, ugy az ölfára, mint a fűrész-tönkökre s egyéb épületi- és műszerfára nézve ;
- b) egy nagyobbzerű fűrészmű és faárugyár felállítását a Fluderen.

Hogy a fahasználat kevés helyen összpontosittassék, azt főleg két körülmény igényli.

Először is oly erdőgazdaságban, mely eddig terményeinek körülbelől csak tizedét tudta értékesíteni, s ahol azok teljes felhasználása, melyre törekedni kell ugyan minden erővel, valószínűen mégis csak számosabb év fáradalmai folytán lesz elérhető ; oly erdőgazdaságban a kezelés költségeit lehető legcsekélyebbre s azon határig kell leszorítani, melyen belül a jobb jövő előkészítése nem veszélyeztetik. Ez pedig csak a használat oly összpontosítása útján érhető el, minélfogva az arra és a gazdaság többi ágaira vonatkozó munkálatok a személyzet lehető legkisebb száma által végrehajthatók.

A használat ily összpontosítását továbbá a Lo-Presti-féle vasutak alkalmazása is megkívánja, miután ezek előnyei ugyanazon vonalra nézve a szállított tömegek nagyságával és azok szállítási idejének rövidségével egyenes arányban állanak.

A már felállított gőzfűrész és még építendő faárugyár következő előnyöket fog szolgáltatni :

1. a szanaszéjjel szórt kis fűrészek működése megszüntetvén, az összes fűrészanyag készítése Unghvártt fog összpontosittatni ; ennélfogva pedig nemcsak jobb és szebb áru lesz előállitható, de a deszkák eddigi fuvarbére is meg fog takarittatni ;

2. miután az Ungh folyója a ó-kemenceze-unghvári csatornáig aránylag csekély költséggel lesz annyira szabályozható, hogy azon necsak ramaszok, de egész szálfák és tutajok uszhassanak le: a fűrészfelállítás után a ramaszok és a zsendely készítése a vágásokban megszüntetik; az összes fenyőfakészlet egész szálakban hozatik a Fluderre s ott a fának minden része lehető legelőnyösebben fog felhasználtatni; a mi deszkának nem való, lécznek, szőlőkarónak, s a mi egyébre nem alkalmas, tűzifának feldolgoztatni;

míglen most a ramaszok kimetszése után fönmaradó törzsrészek az erdőn rothadnak és a zsendelykészítés helyén valódi pusztitást űznek. A zsendelyes ugyanis minden fát, mielőtt levágná, hasadékosságra nézve megkóstol, s ha leejtette, gyakran csak egy-két zsendelytönköt használ föl belőle, a többi ott vész; mert a nagy területeken elszórt törzsrészek oly erdőkből, a hol szekéruznak nyoma sincs, csak aránytalan költséggel lenének kiszállíthatók.

Azon intézkedések, melyek az unghvári erdőgazdaság jövője tartós emelésének vethetnek alapot, a következőkre terjednek:

- a) a közlekedési vonalak mielőbbi helyreállítására;
- b) az erdőségeknél gazdasági új felosztásra;
- c) a személyzet létszámának és fizetésének szervezése;
- d) az erdőrendezési munkálatok megindítása és mielőbbi végrehajtása.

Közlekedés.

Miután biztos kilátás van reá, hogy az unghvár-nyiregyházai vasut nemsokára ki fog építtetni, s így ottani termékeinkre nézve az ország távolabb piacai is elérhetők leendnek: az unghvári erdőgazdaság emelésének egyik főfeltétele a közlekedés oly helyreállítása, miszerint termékeinkkel azok piacait minél csekélyebb szállítási költséggel elérhessük, s hogy azokat e szerint a fa tőárának emelése mellett is lehető legolcsóbban és az első időben a mostaninál is olcsóbb áron adhassuk. Mert csak így leszünk képesek azon versenytől, melylyel most Unghvárt a tűzifára,

szénre, mészre és fűrészárura nézve megküzdeni kénytelenek vagyunk, megszabadulni és saját ebbeli termékeinken veszteség nélkül teltetni.

Arra nézve, hogy áruinkkal Unghvárig juthassunk, igen fontos az ókemence-unghvári csatorna és a Lo-Presti-féle vasut építése; de e célból főleg még az Ungh olyatén szabályozására van szükség, melynélfogva az biztosan és az év hosszabb időszakán át tutajozható legyen.

Szükséges pedig az Unghnak és mellékfolyóinak mielőbbi szabályozása és megfelelő vízi építményekkel való ellátása azért, mert e nélkül a fatermelés legnagyobb részét az ókemence-unghvári csatornáig, s így az annak alsó végeig terjesztendő vasutig hozni nem lennének képesek, s mert e szerint sem a csatornába és gőzfűrészbe fektetett tetemes költségeknek, sem pedig az unghvár-nyiregyházai vasutnak megfelelő hasznát venni nem lehetne.

Annak meghatározása, hogy az Ungh és annak mellékfolyói az általános szokásban levő, vagy az óriás tutajozásra való tekintettel szabályoztassanak-e, Nagyméltóságod meghagyása folytán az Ybs-folyón szokásos óriástutajozást szemléltem meg, és azon meggyőződéshez jutottam, hogy az Ungon és annak mellékfolyóin az óriástutajozás sokkal előnyösebben alkalmazható, mint a közönséges talpszállítás; mert az emennél sokkal csekélyebb vizállást igényel, és kerekszámban ötször kevesebb tutajossal folytatható, ennélfogva pedig olcsóbb; hogy továbbá Unghmegyében, hol tutajosok csak igen csekély számmal vannak, nagyobb tömegek mai nap még egyedül az óriástutajozás útján kiszállíthatók. Miuán e fölött az óriástutajozás berendezése csekélyebb összeggel is eszközölhető, mint a közönséges tutajozásé: fölszólítám az illető uradalom egyik birtokosát, és az ottani óriástutajozás berendezőjét Goetz Károly urat, miszerint a kincstárnak e tutajozás meghonosítása céljából néhány szakértő munkást átengedni sziveskednék.

Nagyméltóságodnak emlékezetébe hozni bátorkodom, miszerint Goetz e kérésemre azzal válaszolt, hogy ő maga is kész minden általam kijelölendő m. kincstári uradalmat beutazni, és az első berendezés idejére főtutajmesterét is rendelkezésünkre bocsátani; sőt a vízi utak megfelelő

berendezése után a kincstár számára egy-két szakasz gyakorlott tutajost is átengedni.

Mindezeket ő francia létére tisztán a magyar nemzet és ennek mostani kormánya iránti rokonszenvből óhajtja megtenni; miért is határozottan kötötte ki, hogy előforduló esetekben még csak utiköltségei megtérítésével se kínáltsék meg; miután az, a mit ő elfogadni hajlandó, egyedül a főtutajmester utiköltségei és egyéb járandóságai megtérítéséből áll azon időre, melyet ez a magyar kincstár szolgálatában töltend.

Nagyméltóságod Goetznek ez önzéstelen és nagybecsű ajánlatát elfogadván, őt erről egy hozzá intézett levélben értesíteni, és neki abban köszönetét nyilvánítani kegyeskedett.

Én tehát ennek következtében azonnal, a mint azt késedelmet nem szenvedő egyéb hivatalos teendőim megengedék, az unghvári uradalmat az ottani igazgatóval és az illető erdőszemélyzettel Goetz és annak főtutajmestere Koch társaságában beutaztam, és miután a nevezett folyók egész hosszát beható vizsgálat alá vettük volna, a helyszínén állapítottuk meg mindazon teendőket, melyekre szükség van, hogy e vizeken az óriástutajozás, továbbá a fűrészrönkö- és tüzifaszállítás megfelelő eredménnyel megindítható legyen.

Ezen megállapodások folytán az igazgatóság megbízott, hogy terveket és költségvetéseket terjeszsen fel.

1. Az Ungnak 10 mértföldnyi hosszúságban való szabályozására, azaz: a mederben levő sziklák eltávolítására, a víznek több helyen szükséges összeszorítására, holt ágak elrekesztésére s. a. t.
2. a Lyutta szabályozására 5 mértföldnyi hosszúságban minden tekintetben igen hátrányos viszonyok között;
3. a Turia hasonnemű szabályozására;
4. egy uszagát építésére a tichai völgyben;
5. egy uszagát építésére a lyuttai völgyben;
6. kilencz vizgyűjtő felállítására az Ung medrében;
7. három tutajkötőhelynek elrekesztésére;

8. az unghvári rakhelyen átvonuló csatorna partjai oly kiépítésére, miszerint az usztatott fa lehető legolcsóbban legyen kivonzolható, és e rakhelynek vasuthálózattal való ellátására.

Mindez építkezések még a folyó évben fognak befejeztetni, sőt remélhető, hogy az Ung vizén az 1-ső óriástutaj még e nyáron fog leuszni.

Az erdőségek beosztása és egy királyi vadászterület kihasítása.

Ez erdőségek 7 pagonyra voltak felosztva, melyek nevei: Ungvár-Gerény, Ó-Kemencze, Perecsény, Nagyberezna, Sztavna, Lyutta és T.-Remete.

Tekintve a használat már említett összpontosítását és az egész termés értékesítésének ez idő szerint még lehetetlenségét az erdőgondnokságok száma ötre szállított le.

Az új pagonyok határai a térképen vannak megjelölve és neveik Ungvár, Ó-Kemencze, Sztavna, Lyutta és Remete.

Királyi vadászterület.

A remetei pagony egy része Ó Felsege számára vadásztérül lett kihasítva.

E terület a térképen külön van megjelölve. E helyiség különösen alkalmas oly vadászat létesítésére, a minőnek — ha majd rendben lesz — párját Európában felmutatni nem lehetend.

A vadászat tárgyait medvék, vaddisznók, szarvasok és hiuzok képezik s arra nézve, hogy a vad ott mily mennyiségben és minőségben fordul elő, elég lesz megemlítenem, miszerint a legközelebbi múlt évek egyikeben az említett területen 49 vaddisznó s ezek között nem egy 4—5

mázsás is lövetett, és hogy ott minden évben számosabb medve és szarvas, meg egy-két hiuz esik.

Emeli e terület előnyeit, hogy az Schönborn gróf munkácsi uradalmának erdőségeivel határos, hol a vadászat szigorú tilalmazás mellett igen rendszeresen üzetik s hol a múlt télen egy napi vadászat eredményeül 7 medve, 5 szarvas és egy hiuz volt felmutatható.

E vadászat érdekében az igazgatóság föl lett szólítva :

1. Hogy mindenekelőtt a polenai birtokra nézve a közös viszony rendezését barátságos uton kísértse meg oly módon, miszerint abból a vadászatra hátrányos befolyás ne háramolhasson. Ha ez nem sikerülne, a birtok azonnal birói zár alá veendő, s a megosztásig vagy megváltásig a használat a vadászatra való tekintettel szabályozandó;

2. erdőhasználat e területen nem lévén egyhamar szükséges, abból a legelő is kitiltandó, s a mennyiben e részt az urbéri viszonyok még rendezetlenek, azok szabályozása első sorban szorgalmazandó és a legerélyesebben végrehajtandó;

3. a vadászterület törvényszerűen kitábláztassék;

4. ezek megtörténvén, alkalmas helyeken sónyalatók állittassanak;

5. medvék, vaddisznók és szarvasok számára megfelelő fekvésű tisztásokon imitt-amott egy-két holdon burgonya, tengeri és zab termesztendő; végül

6. az igazgatóság a „Falcsova Luka“ nevű urbéri rétecskét csere utján vagy örök áron a kincstár birtokába keríteni iparkodjék, s azután egy ott felállítandó királyi vadásztanyára, egy annak közelében építendő erdőőri lakra nézve tervet és költségvetést terjesztszen fel;

a királyi vadásztanya legyen pinczével is ellátott emeletes épület, melynek emelete 6—7 szobára és egy nagyobb ebédlőre, földszintje pedig egy konyhára, egy kamrára és 5—6 szobára felosztandó.

A személyzet létszámának és fizetésének szervezése.

Az unghvári uradalom utolsó szervezése alkalmával az erdőtiszték személyzetét képezték :

egy erdőmester,
két erdőbiró,
kilencz erdész,
egy tiszti irnok,
egy raktárnok, és
egy raktárszámvivő.

Az altiszti személyzetet pedig tették :

egy huszár,
egy hajdu,
három raktárőr,
negyven erdőőr, és
harminczkét kerülő.

A tiszti személyzet járandóságainak pénzürtéke tett	14,878 ft 05 krt,
az altiszti személyzeté	6,989 „ 16 „
	<hr/>
összesen .	21,867 ft 21 krt

évenként.

A mezőgazdasági tárgyak és királyi kisebb haszonvételek ellátására külön személyzet állott fen, mely évenként összesen 23,654 ft 95 kr-ba került.

Az unghvári uradalom összes személyzetének évi járandóságai tehát 45,522 ft 16 kr pénzürtékre rugtak.

A személyzet e szervezése annak idején, nevezetesen a míg a mezőgazdaság is házilag kezelteték, megfelelőbb lehetett; mai időben azonban

az, az erdőgazdaságra nézve igen hiányos, többirészt pedig nagyobbára fölösleges.

Az erdőhivatalnak ugyanis nincs számvivője, minek hátrányait fel-
említeni már többször volt alkalmam; ennél fogva ugyanis az erdőmester a
gazdaság eredményeiről tudomással nem birt, s így intézkedései sem
lehetek öntudatosak s az ügynek inkább csak oly vezetésére szoritkoz-
tak, a mint azok jól roszul önmagukból fejlődtek.

Hiányzott továbbá a erdőrendező, s így a gazdálkodás minden ok-
szerü alapot nélkülözvén, inkább csak az önként ajánlkozó fogyasztás a
milyen olyan kielégítésére szoritkozott, s az erdészek nem sokkal többnek,
mint az értelmetlen favágók nem különb felügyelőinek voltak nevez-
hetők.

A pénztár kezelése az adóhivatalra volt bizva, s általa nyomasztó
mellékfoglalkozás gyanánt a közönség kényelmetlenségére, s így az érté-
kesítés hátrányaira kelletlenül és hiányosan eszközöltetett.

Ellenben a pagonyok száma és a sokféle forgácsolt használat minél
több erdész elhelyezhetése kedvéért látszott megállapítottnak, a helyett,
hogy a termés 10-ed részének használatát lehető legkevesebb helyre szo-
ritották, s az erdészek számát az akkép eléállhatott szükséghez arányo-
sították volna.

A mezőgazdasági tárgyak bérbeadását és a bérlők fölötti felügyeletet
az erdőhivatal eszközlendi, melynek két ispán lett alárendelve, kiknek
egyike Unghvárt, másika Nagy-Bereznán helyeztetik el.

Hogy tehát az unghvári uradalom érdekei megóvhatók és minden
irányban előmozdithatók legyenek, s hogy beállhasson a jövő, melyre ez
uradalom természetes minőségénél s a benne felhalmozott kincseknél fogva
kétségtelenül hivatva van: annak erdő- és mezőgazdasági kezelésére követ-
kező személyzet állittatott fel:

Az igazgatósághoz beosztott:

1. A pénztári személyzet, mely külön naplók vezetése mellett az
erdő- és mezőgazdaság, valamint a vasbányák és vasipar pénzügyeit ke-
zeli, állván

- 1 pénztárnokból és
- 1 pénztári ellenőrből.

2. Uradalmi orvos. Tekintve a kitett tisztviselőket, továbbá az orvosnélküli helyeken elszórt nagyszámu altiszti személyzetet, végül a bánya- és vasgyármunkásokat, meg a szénégetők telepítvényét, kincstári orvos neveztetett ki.

De megkivánja az értelmes orvost a jelenleg tökéletesen elhanyagolt uzsoki fürdő emelésének érdeke is.

E fürdő valaha lengyel és magyar hölgyek és urak kedvelt találkozó helye volt; sőt történelmi nevezetességgel is bír, a mennyiben állítólag itt terveztetett az 1830-iki orosz-lengyel forradalom, és oda menekültek legelőbb a bujdosó lengyel hazafiak.

Az uzsoki fürdőt, mely főleg női bajok ellen igen hathatósan mondatik, lengyel asszonyságok most is szivesen látogatják, és e kies fekvésű helynek a Beszkidákon vezetett jó ut felépítése folytán bizonyára mindig növekedő számmal lennének látogatói, ha ott — nem mondom kényelemről — hanem csak a legkiválóbb életszükségek kielégítéséről lenne gondoskodva.

Most azonban a vendégnek nincs hol laknia, fürdők igen csekély számmal vannak és azok is a legkezedetlegesebb állapotban; étel, ital semmi áron sem kapható, sétányokról, mulatságról s a t. szó sincsen.

Az igazgatóság tehát felszólíttatott, hogy nyilatkozzék, mi uton lehetne e fürdőt rövid idő alatt tetemes költség nélkül megfelelő állapotba helyezni, s annak főlemlített bajain a legrövidebb uton segíteni.

Egyelőre az igazgatóságnak az üresen állott és összeomlóban levő ottani harminczadépület oly felszólítással adatott át, hogy annak a fürdővendégek számára való felhasználását illetőleg, tervet készítessen és azt felterjessze.

Az erdőhivatalt képezik:

- 1 erdőmester,
- 1 ellenőrkdő főerdész és erdőrendező,
- 1 építészeti mérnök,
- 1 számvivő,

- 1 raktártiszt,
- 1 raktári ellenőr,
- 3 első osztályu erdész,
- 2 másodosztályu erdész,
- 2 ispán,
- 3 erdőgyakornok 1 ft napidijjal,
- 3 erdőgyakornok 80 kr napidijjal.

A gyakornokok közül fel-felváltva három az igazgatóságnál, az erdőhivatalnál és az építészeti mérnök mellett fog működni; a többi az erdőrendezés ügyeiben és sürgős esetekben az erdészek segédjekép fog alkalmaztatni.

Építészeti mérnökre okvetlen szükség van, nemcsak azért: mert a kincstári épületek, korcsmák s a t. száma ez uradalomban az odatartozó melléképületeken kívül 210-re megy, s már ezek folytonos jó karban tartása is egy embernek majdnem egész idejét igénybe veszi; de mert Unghvártt ezenkívül most nagyszerű új építkezések is folyamatba léptek, melyek közül csak a munkában levő csatornát és ahoz tartozó vízi építményeket, a faiparcsikkék fölállítandó gyárát és az építendő Lo-Prestivasutakat említem.

A mérnök feladataihoz tartozik végül a többi kincstári épületekről is oly telekkönyvet készíteni, minő az ottani gazdasági épületekre nézve igen részletesen és alaposan már is összeállított.

Az erdőhivatal altiszti személyzetét képezik:

- 1 fűrészmester, ki a vízi építmények és vaspályák felügyeletével is meg lett bízva, és az építészeti mérnök műszaki segédjeül szolgál; 3 raktárőr, kik a raktárak körül felváltva éji szolgálatot is teljesítenek;
- 2 csatornaőr,
- 1 zsilipőr,
- 1 szálmester,
- 30 erdővéd és
- 29 erdő-őrsegéd,
- 3 fűrészigazító,
- 1 küldöncz,

1 vinczellér az unghvári és

1 vinczellér a gerényi szőlő számára.

A személyzet járandóságai a következő táblázatokban vannak ki-
mutatva :

Tiszti személyzet.

Folyószám	A hivatal megnevezése	Rangfokozat	J á r a n d ó s á g o k				Megjegyzés.		
			Kész- pénz- fizetés	f a		Lótar- tási és utazási átalány		Összesen	
				öl	érték à 6 frt				Összesen
Az igazgatósághoz tar- tozó személyzet.									
1	Pénztárnok	IX.	900	15	90	.	990		
2	Pénztári ellenőr	X.	600	12	72	.	672		
3	Orvos	X.	600	12	72	400	1,072		
	Összesen	2,734		
Erdőhivatal.									
1	Erdőmester	VIII.	1200	18	108	700	2,008		
2	Ellenőrködő főerdész és erdő- rendező	IX.	900	15	90	600	1,590		
3	Építészeti mérnök	IX.	800	15	90	500	1,390		
4	Raktártiszt	X.	700	12	72	.	772		
5	Raktári ellenőr	XI.	500	10	60	.	560		
6	Számvivő	X.	700	12	72	.	772		
7	1. első osztályu erdész	X.	700	12	72	400	1,172	A 400 forintnyi utazási és lótar- tási átalány a sztavnai erdő- gondnoksághoz van kötve.	
8	2. első osztályu erdész	X.	700	12	72	300	1,072		
9	2. másod osztályu erdész	X.	600	12	72	300	972		
10	2. ispán	X.	500	10	60	300	972		
11	3. erdőgyakornok 1 ft napidíjjal	XII.	365	.	.	.	860		
12	3. " 80 kr "	XII.	292	.	.	.	860		
	Összesen	16,043		

A másodosztályu erdészeknek az első osztályba való előléptetését, a tűzifajárandóság beszámítását, a lótartási és utazási átalánynyal összekötött kötelesegeket és a tiszteknek kaszálóval való ellátását illetőleg a máramarosi személyzetre nézve megállapított elvek itt is alkalmaztatnak.

Altiszti személyzet.

Folyószám	Az állomás megnevezése	J á r a n d ó s á g o k			A megállapított szám összes évi járandóságainak értéke frt	Megjegyzés.
		Készpénzfizetés frt	f a			
			öl	érték frt		
		Összesen frt				
1	Fűrészmaster utazási átalánya	400	8	32	432 120	} 552 Az altisztek szállással is, vagy a míg nincs a bér 10%-jával egyenlő szálláspénzzel, továbbá megfelelő térségű kaszálóval és legelővel lettek ellátva.
2	Szálmaster szálmaster utazási átalánya	400	8	32	432 120	
3	Fűrészigazító	120	8	32	152	
4	5 I-ső osztályu erdőőr	300	8	32	332	
5	10 II-od " "	250	8	32	282	
6	20 III-ad " "	200	8	32	232	
7	29 segédőr	36	4	16	52	
8	1 zsilipőr	200	8	32	232	
9	1 küldőncz	200	8	32	232	
10	2 vinczellér	36	4	16	52	
	Összesen					12,756

Az erdőörök fentebbi számában a raktár- és csatornaörök ajánlott száma is bele van foglalva.

Az erdő- és gazdatisztek mostani évi járandóságainak

értéke tehát 16043 ft,

az altiszteké 12756 „

összesen : 28799 ft.

Összehasonlítva ez összeget e személyzetnek

az utolsó szervezés szerinti évi járandó-

ságai összegével 45522 „

16723 ft

évi megtakarítás tűnik ki.

Az erdőrendezés.

Az igazgató első teendői egyikét képezendi az erdőrendezési munkálatok megindítása.

E részt mindenekelőtt az unghvári uradalom katasteri térképeiről pontos másolatok készítetttek. E térképeket az erdőrendező a részletes felmérés és térkiszámítás alapjául használandja.

Ezzel párhuzamosan, sőt azt megelőzőleg is, némely részeiben pedig a mérések végrehajtása után az erdőrendezés földadatai leendnek:

1. Az összes erdőknek minden pagonyban a következő főcsoportok szerinti felosztása:

a) fenyvesek és fenyőkkel elegyes bikkesek;

b) a lázi vasbányák felé hajló bikkerdők;

c) a tölgyesek és

d) az összes többi állabok.

Magában értetik, hogy némely pagonyban a fentebbi csoportok csak egy-kettője fog előfordulni és mind a négy talán egyben sem.

2. E csoportok mindenikének osztályozása és osztagozása.

3. Az osztagok erdészeti leírása.

4. Az összes erdők osztagonkénti térkiszámítása.
5. A korosztályi viszonyok kitüntetése pagonyonként és külön-külön az említett csoportok szerint.
6. Az összes erdőknek termőképességi különbségek szerinti felosztása.

E munkálatok megkezdésénél, azok és a beosztás netalán szükséges további üzemosztályokra, meg az egyes üzemosztályok vágásrendjének tervezete a ministeriumhoz megbirálás és illetőleg helybenhagyás végett fog felterjesztetni, hogy azután az egyes üzemosztályokra nézve a fordatar-tam, az üzemmód, a használat és az újraerdősítés főelvei megállapittas-sanak, és végül 10 évre részletes gazdasági terv készülhessen.

1851

/1866/

Liptó.

Általános leírás.

A hradeki erdőhivatal közvetlen kezelése alá tartozó kincstári birtok Liptó megyében a hradeki és lykavai uradalomban fekszik.

A hradekiban e birtokból terjednek:

a beltelkek és kertek	44. ¹⁵
a szántóföldek	587. ²³
a rétek	1157. ⁸⁵
a havasok	10964. ⁰³
a közös legelő	2840. ⁵⁰
az erdő	43498. ⁷⁸
az erdőtisztások	9877. ³⁴
és a terméketlen	4245. ¹⁶
Összesen	73215. ⁰⁴

kat. holdra;

a lykavai uradalomban pedig elfoglalnak a kincstári

beltelkek és kertek	15. ⁶⁹
szántóföldek	694. ⁹⁶
rétek	386. ⁹³
havasok	5205. ⁰⁸
közlegelők	4030. ⁷³
erdő	44845. ⁰⁰
terméketlen	1168. ³¹
Összesen	56346. ⁷⁰

kat. holdat.

Összevéve mind a két uradalmat, a kincstári földbirtok Liptó megyében 129561.⁷⁴ kat. holdat tesz és ebből elfoglalnak:

	a beltelkek és kertek	59. ⁸⁴	holdat vagyis	0. ⁰⁴ %
	a szántóföldek	1282. ¹⁹	" "	0. ⁹⁹ "
	a rétek	1544. ⁷³	" "	1. ¹⁹ "
	a havasok	16169. ¹¹	" "	12. ⁴⁷ "
	a közös legelő	6871. ²³	" "	5. ³³ "
az erdőtalaj	$\left\{ \begin{array}{l} \text{erdő} \\ \text{tisztás} \\ \text{terméketlen} \end{array} \right.$	88343. ⁷⁸	" "	" "
		9877. ³⁴	103634. ⁵⁹	79. ¹⁸ "
		5413. ⁴⁷	" "	" "

Ez összes birtok a Vág legfelső területét foglalja el, mely folyó, a hradeki uradalom Teplicska nevű helysége fölött a Királyhegy oldalában fakad s a nevezett uradalmat majdnem hat, a lykavait pedig közel három mérföldnyi hosszúságban szelvén: Zsdjár, Teplicska, Ipolciza, Szvarin, Bocza, Vazsecz, Béla, továbbá Lucski, Revucza, Bisztro és Lubochna nevű nagyobb mellékvölgyeket s ezekkel számos kisebb nagyobb patakot fogad magába, melyek közül legnevezetesebb a koritniczai.

E legnagyobbára keskeny völgyek 10—35 foknyi meredek lejtőkkel kerítettnek.

A kincstári birtok legmélyebb s a tenger színe felett 1200 lábnyira fekvő pontja ott van, a hol a Lubochna a Vágba szakad; míglen a legfelső pont a Kriván tetején 7884 láb magasságot ér el.

A kincstár liptói birtoka e magas fekvésnél fogva igen zord klimával bír, mely tűrhetővé csak az által válik, hogy az egész vidéket a legmagasabb hegyek épen észak és nyugat felől kerítik; mindamellett azonban az évi középhőmérsék legfeljebb 7—8 C fokot ér el.

Az alapkőzetet gránit, gneisz, mészkő, csillám- és agyagpala, igen alárendelt kiterjedésben pedig homokkő és melaphyr képezik.

Az e kőzetek elmállásából lett, nagyobbára köves és homokos agyag, továbbá mészkő- és márgatalaj $\frac{1}{2}$ —4 láb vastag termőréteget képezvén, a fatermesztésnek legnagyobbbrészt igen megfelelő.

Az uralkodó fanemek közül a hradeki uradalom területén

a luczfenyő	80 %
a jegenyefenyő	14 „
az erdei fenyő	4 „
a vörösfenyő	2 %-ot
foglal el; miglen a lykavai uralomban a luczfenyő	55
a bikk	35
és a jegenyefenyő	10 %-ra

terjed, a vörös és erdei fenyő csak szórványosan fordulván elő.

Mindkét uradalmat összefoglalva

a luczfenyő	67
a bikk	18
a jegenyefenyő	12
az erdei fenyő	2
és a vörösfenyő	1 %-ra terjed.

Megjegyzendő még, miszerint a jegenyefenyő és a bikk többnyire csak vágható állabokban található, a mi egyrészt annak jele, hogy a talaj e fanemeknek ugyan megfelel, de hogy a használat és újraerdősítés módját azok természetes sajátságaihoz régóta nem alkalmazzák.

Az erdőket ugyanis ott tarvágatok útján használják, a mit ezen fiatal korokban igen érzékeny fanemek megtűrni nem képesek; mesterséges utónövesztésükről pedig épen nem gondoskodnak, főleg, mert használati értékük azon vidéken csekélyebb, mint a felszámlált többi fanemeké és mert azok művelése is aránylag több nehézséggel jár.

Felemlitem még, hogy a hradeki uradalomban a luczfenyő két különös válfajának egyes példányaira akadtam, melyek elsejét ostor-, másodikát szakállasfenyőnek nevezik.

Az osterfenyő csak főágakkal bir, mellékgalyai épen nincsenek és a tűk a törzsből ostornyél alakban kinyuló főágakon ülnek, azokat sűrűn befödven.

A szakállasfenyő jellemző tulajdonsága az, miszerint főágain a mellékgalyak nem vízszintesen ülnek, de azokról sok helyütt 2—3 lábnyi hosszúságban függőlegesen és sűrűen csüngnek alá, a mi az illető fának igen sajátságos kületem kölcsönöz.

Beosztás és kezelés.

Ez erdőkre nézve a kezelés technikumát illetőleg lényeges kifogást tenni nem lehet; megfelel ez az okszerűség követelményeinek és a személyzet szakképzettségéről és szorgalmáról tanuskodik.

Nem esik ugyanis kifogás alá, miszerint még a bikkállabokat is tarvátokkal használják; mert a luczfenyő, mint ottani főfanem, e vágás-módot megkivánja; mert ez lévén ott a vörös- és erdei fenyővel a legértékesebb, a viszonyoknak megfelel, miszerint a bikktől, melynek ez erdőkben növekvése sem mondható kitünőnek, ily uton szabadulni törekednek s hogy még a jegenyefenyővel is keveset gondolnak; míglen ez másutt, hol gyakrabban uralkodnak veszélyes szélvészrek, vagy a fenyőszű nagy számmal fordul elő, hibának lenne nevezhető, miután a bikk és a jegenyefenyő nemcsak hogy nincsenek e veszélynek oly mértékben kitéve mint a luczfenyő, de mivel oly helyeken, hol a nevezett káros behatások uralkodnak, azok ellen a bikk és a jegenyefenyő elegendőben a luczfenyő is jobban van biztosítva.

Liptóban tehát a tarvátok általános alkalmazását és a vágásoknak mesterséges uton lucz-, vörös- és erdei fenyővetés, de főleg ültetéssel való újraerdősítését teljesen igazoltnak vélem.

Épen úgy rendén van az is, hogy a vágás nyári időben történik, miután ott a luczfenyő s így a főfanem kérge is értékesítettik; ezt pedig a fákról megfelelően lehántani csak a nedvkeringés idejében lehet. De főoka a nyári vágásnak az, hogy a fenyő és az abból készült áru legnagyobb része távoli piacokra hosszú vízi utakon szállíttatik el; mert e szállítás nagy előnyére szolgál az, hogy a nyáron levágott és meghántott fa teljesebben kiszáradván, az abból készült talpak nagyobb hordképességgel bírnak s a faáruk, melylyel ily talpakat megterhelnek, így szintén sokkal könnyebbek, mintha azokat télen vágott fából készítették volna.

Az egyes vágások kihasználásának mértéke és módja szintén megfelelő; mert a vágásokban gyenge galy- és rözsefánál egyéb nem hagyatik és ez a fajzásjogosultak tűzifaszükségletének fedezéseül szolgál; a többi-

ből pedig csak azt hasábolják fel, a mi talp- vagy műszerfának egyáltalában nem alkalmas.

Azon szokás, miszerint ott az erdőhivatal nem szerződik közvetlenül a munkással, de vállalkozókkal, kik egy vagy több vágás összes fatermékeit idejekorán az uszapatakokhoz állítani kötelesek, a helyi viszonyok elutasíthatlan hatalmában gyökeredzik és ha talán általánosan vagy elméletileg célszerűnek és méltányosnak látszanék, miszerint a vállalkozó nyeresége inkább a munkások szerződtetése, felügyelete és részletes ellenőrzése, meg folytonos nyilvántartása végett nagyobb számmal alkalmazandó kincstári tisztek- vagy altiszteknek és részben közvetlenül a munkásoknak adassék: ugy ez a lipatói erdőgazdaságra nézve gyakorlatilag a kincstár megkárosítása nélkül még sem kivihető.

Liptóban ugyanis a favágást rendszeren májushó vége felé kezdik meg oly időpontban, midőn a nedvkeringés teljes folyamatban lévén, a törzsek kérge könnyen lehántható és az odaváló favágók a földművelés tavaszi munkáját már befejezték. A törzseket leejtvén és meghántván a munkások más dolog után látnak és a vágásokba ismét csak november vége felé térnek vissza, midőn a földművelés őszi munkái teljesen befejezvék és a talaj megfelelően megfagyott vagy hóval van takarva. Ekkor a halomra döntött törzseket a hegylejtőkről egyenkint a völgyekbe eregetik és ez meglevén, azokat legnagyobbbrészt szánon és kivételesen szekéren is az uszapatakokhoz szállítják. Ott a törzsek a tél folyamában az illető erdész és erdőőrök által osztályoztatnak és fölméretnek, azok mindenikén megjegyeztetvén, hogy melyik része lesz fűrésztonknek vagy talpfának és melyik tűzifának feldolgozandó. Az erdőhivatal által megvizsgált ezen osztályozás, mérés és megjelölés után jönnek ismét a favágók már tavasz felé, hogy e fát annak alapján feldolgozzák. Beállván az usztatás: legelőször is a fűrésztonkok, azután a talpszalak és végül a tűzifa usztatik le.

A favágási munka tehát minden idényben kétszer hónapokig szünetel; a favágók széjjel oszolnak, világga mennek más munkát keresendők, sokan idegen megyebeliek lévén, vissza sem jönnek többet, mások elhálnak és mindezeknél fogva nem lenne méltányos az erdőhivatalt és az erdészt

azon veszteségekért felelőssé tenni, melyek a kincstárt ily előlegekkel ellátott munkásoknak a vágás befejezése előtti végelmaradásából érhetnék.

De sok ezer ember annyiféle kötelességeinek, a munka mindenkori állásának és a szolgáltatott előlegeknek egyéenkénti nyilvántartása a már fennálló személyzet egész idejénél többet venne igénybe és célhoz még sem vezetne; míg ellenben a vállalkozók legfeljebb annyian lehetnek, de valósággal kevesebben vannak, mint a mennyi a vágás és a készítésért, továbbá a csusztatás, fuvarozás, a fának a fővizekig való szállítása és ott egyes választékok szerinti földolgozásáért egyetemleges fizetést kapnak; ezek tehát a felszámlált munkák összegeért egy személyben lévén felelősek, könnyen ellenőrizhetők és megtelepedett vagyonosabb emberek lévén, rajtuk a netaláni károk is könnyen megvehetők.

A vállalkozók tehát ott az erdésznek oly nélkülözhetlen segédszemélyzetét képezik, melyet olcsóbban és megfelelően helyettesíteni nem lennének képesek; főleg miután Liptóban állandó és a kincstárnak dolgozni kötelező munkások nem léteznek és így az erdésznek nincs módjában ez embereket szükség esetében hatósági uton munkára kényszeríteni: míglen a vállalkozók, a kik rendesen élelmi szerekkel is kereskednek vagy italt mérnek, azokat egy évről a másira átterjedő lekötelezettségben tartják. És azon csekély öszszeggel, melyet ez igen hasznos osztály a terhes gond, folytonos utánjárás és pénzének kockáztatásáért nyer, kincstári felügyelőket nem is fizethetnének elegendő számmal; a költségek tehát legalább is az eddigiek maradnának; az eredmény nem volna ugy biztosítva, mint jelenleg, és az előlegek veszélyeztetése sem volna kikerülve; a munkás pedig nagyobb bért mint ma, még sem kaphatna. Hogy pedig felügyelőket a vállalkozók mellőzése esetében a mostaninál csakugyan nagyobb számmal kellene felállítani, könnyen megítélhető, miután jelenleg némely pagonyban 5—6 vállalkozó is teljesen el van foglalva, az erdésznek és segédszemélyzetének pedig mégis untig elég dolga marad.

Végül okszerűen van berendezve a szállítás is, ugy szárazon mint vizen. Utak elegendő számmal és megfelelő állapotban vannak; a patakok vizének öregbítéséről pedig alkalmas helyeken épített vízfogók útján lett

gondoskodva, minélfogva vízi szállítás csak téli időben, midőn a víz megfagy, nem folytatható.

A mennyire okszerű azonban a kezelés technikuma, ép annyira volt elvéve a gazdasági rendszer, melyen a használat mennyisége és egyes erdőrészekre való felosztása alapult. Még kevésbé felelt meg a termés értékesítésének módja azon igénynek, miszerint minden állami erdő úgy kezeltesék, hogy az lehető legnagyobb tiszta jövedelmet tartósan szolgáltatasson.

Hiányos volt nevezetesen:

1. az erdők beosztása pagonyokra és üzemosztályokra s a czélszerű beosztásra vonatkozólag;
2. a tiszti személyzetnek jelen szervezése;
3. a fordartartam és az erdőrendezési időszak meghatározása;
4. a fatermékek osztályozása és árszabályzata;
5. azon iparművek száma és elhelyezése, melyek segítségével a fát lehető legnagyobb tiszta haszonnal lehetne értékesíteni;
6. az eladás módja, tekintettel azon célra, minélfogva az egész termés értékesítése tartósan legyen biztosítható.

Mindezekre nézve a fenállott állapot és azon intézkedések, melyek annak előnyös módosítására megtétettek a következőkben vannak előadva:

Pagonyok és üzemosztályok.

A hradeki uradalom hat erdőgondnokságra volt beosztva.

Ezek közül a vichodnai és maluzsinai pagony különkülön völgyterületet foglalván el, kifogás alá nem esnek. Ellenben a II. és III. számú feketevági pagonyok egymásközi határának nagy részét a Kolticzavölgye képezé; minélfogva e vonalon a szállítást két erdész gyakran egyidejűleg volt kénytelen eszközölni s ha ez nem is mindig idézett elő surlódásokat vagy összeütközéseket, úgy mégis fölös erőalkalmazásnak vala mondható az, hogy oly teendővel, melyek csak egy ember jelenlétét veszik igénybe, kettő foglaltatott el.

E hiányokon segítve lett az által, hogy a szvarini pagony a chmele-
 neczi völgyterület hozzácsatolásával nagyobbított; a III. számú fekete-
 vági pagonyhoz pedig ez eleső rész helyett a szvarini erdőgondnokság két
 osztálya és azon lejtők csatoltattak, melyek főgerince a Kolticza nevű
 patak területét a teplicskai részről keríti. Ennélfogva a feketevági pagony
 egyedül a Kolticza és annak mellékvölgyei területét foglalja magába. A
 II. számú feketevági pagonyból csak a Benkova területe maradt hátra,
 mely sokkal kisebb, mintsem hogy az magában véve külön pagonyt képez-
 hetne, a teplicskaihoz lett csatolva s így e pagony határa a hasonló
 község határával egybeesett. Ez pedig addig a míg az urbéri viszonyok
 az erdőhasználatra nézve fennállanak, csak előnyösnek mondható, miután
 ekkép a szolgálmány élvezetére és a viszontszolgálatok teljesítésére vonat-
 kozó felügyelet és intézkedés egy kézbe van letéve s a végrehajtásra
 nézve is csak egy erdész a felelős. Azon ideiglenes hátrány ellenben,
 miszerint a feketevági és a teplicskai pagony e beosztásnál fogva aránylag
 nagyobb területet nyert, mint a többiek: egyrészt a használat czélszerű
 összpontosítása által lesz ellensúlyozható, másrészt pedig az a teplicskai
 nagy községnek az erdei szolgálmányok megváltása fejében átengedendő
 tetemes erdő rész kihasítása folytán remélhetőleg úgy is nem sokára meg-
 fog szünni.

A lykavai uradalomban a pagonyok és üzemosztályok beosztása még
 sokkal kevésbé volt okszerű mint a hradekiban.

A lubochnai fővölgy ugyanis keresztben volt két pagonyra osztva.

Mind a két erdész helyben Lubochnán lakott s a szalatinai gondnok
 saját pagonyába csak a lubochnai pagony egész hosszán áthaladva juthatott.
 Ily alkalommal mind azt is megfigyelhetvén, a mi az utóbbiban előfordul,
 egyuttal az ottani teendőkre nézve is intézkedhetett volna, főleg miután a
 volt lubochnai pagony legnagyobbbrészt fiatal állabokra terjedvén, a szalati-
 nival ugyis csak egy üzemosztályt képezett és ez utóbbiban rendes
 vágások nem is eszközöltettek. E két pagony tehát lubochnai név
 alatt egybefoglaltatott.

A lykavai pagony szintén külön üzemosztályt képezett. Ez pedig
 azért nem volt okszerű, mert abban a korosabb állabok 2342 hold helyett

csak 1512-öt foglalnak el, míglen a szalatin-lubochnai üzemosztály a rég-vágható állabok 2090 holdnyi fölöslegének örvend, miért is az épen nevezett üzemosztálylyal a lykukai pagony egybetétezt s így az egész használat igen előnyösen a szalatin tulvágható erdőben lesz összpontosítható. A lykukai erdészállomás azonban fentartatott, miután ott igen sok mezőgazdasági tárgy kezelése és felügylete az erdészre van bízva és mert a gyéritések utján nyerhető fatömeg kiállítása és az erdőőrzés felügyelete a lubochnai erdész teendőit a legyőzhetlenségig fokozná.

Revucza fővölgye területének három pagonyra volt felosztása ismét fölösnek mondható. A revuczai pagony ugyanis felette csekély, 3937 hold, és a volt urbéresek részére eszközlendő erdőkihasítás után még sokkal kisebbé fog válni. Azontul abban az öregebb korosztályok oly csekély tért foglalnak el és nevezetesen 2112 hold helyett csak 1676-ot, miszerint szabályszerű viszonyokhoz képest a használat is csekély: ezeknél fogva pedig a kezelés ottani teendői egy szorgalmas férfiú egész idejét igénybe venni nem voltak képesek.

Közel így állt ez a luzsnai pagonyra nézve is.

Ezeknél fogva a revuczai pagonyhoz az oszadainak egy része csatoltván, az utóbbinak hátralevő területe a luzsnaival egy ezután oszadainak nevezendő pagonnyá egyesítették.

A mellékelt térképen a pagonyok az új beosztás szerint lettek kitüntetve.

A lykukai és a lubochnai pagony ezentul együtt egy és a többi pagonyok mindenike szintén egy-egy üzemosztályt képezend; az erdőrendezés első korszaka pedig 80 évben állapított meg. Kivétettek e részt a vychodnai és a teplicskai pagony B) üzemosztályai, melyek közvetlen a havasok alatti fekvésüknél, az ott uralkodó gyöngébb növekvésnél és a használatnak részben csak szállazásra szorító módjánál fogva jövőre is külön üzemosztályban, még pedig az első 120 és a második 100 évi fordá mellett fognak kezeltetni.

A használatra nézve tekintetbe vehető tér eddigi és mostani felosztása pagonyokra a következő:

E z e l ő t t:	M o s t:
Teplicska 8527. ¹⁶	Teplicska 12246. ²⁸
Feketevág II. 8300. ⁶⁰	Feketevág 13601. ⁸¹
Feketevág III. 9278. ⁷³	Vychodna 8839. ⁴³
Vychodna 8839. ⁴³	Maluzsina 9450. ⁸⁰
Maluzsina 9450. ⁸⁰	Szvarin 7915. ⁵⁶
Szvarin 7657. ¹⁵	Lubochna 16824. ⁷⁸
Szalatin 11000. ⁰¹	Lykauka 4160. ³¹
Lubochna 5824. ⁷⁸	Oszada 8265. ⁷⁴
Lykauka 4160. ³¹	Revucza 7794. ⁴²
Oszada 6256. ³⁹	Luzsna 5866. ⁰⁶
Revucza 3937. ⁷¹	
Luzsna 5866. ⁰⁶	
Összesen . 89099. ¹³	Összesen . 89099. ¹³

A helyi viszonyoknak megfelelő e felosztás és használati korszak főelőnye különben az, hogy az erdőrendezés egyik főczélja az eddigi állapotok mellett csak nagyobb áldozatokkal, most pedig azok nélkül, érhető el.

E czélnál fogva a gazdaság alapjául szabályszerű korosztályzati viszonyokat úgy iparkodunk teremteni, hogy az egyes korszakokban lehetőleg egyforma tömegek kerülhessenek az egyes erdők azon korában vágás alá, melyben azok tömeg- és értékre nézve legelőnyösebben használhatók.

A volt berendezés szerint azonban a hradeki uradalomban 80—120 éves és korosabb állab, a szabályszerű viszonyokhoz képest, 3409 holddal van ugyan több, 40—80 éves ellenben 4586 holddal kevesebb. E hiányból tehát (4586—3409) 1177 holdat annak idejében most 20—40 éves állabokkal kellett volna pótolni. A 20—40 évi korosztályban ismét 784 holdnyi hiány van, mely annak idején csak fiatal állabokkal lett volna fődözhető s így a használat első fordája alatt $1177 + 784 = 1961$ holdat kellendett vala éretlen állapotban, vagyis tömeg- és értékvesztéssel használni, míg ellenben most az egyes korosztályok térhiányai a tulvágható 5338 holdnyi fölöslegből majdnem mind fedezhetők s így a szabályszerűség tömeg- és jövedelemszaporodással érhető el. Csak egy esetben,

az is 60 év múlva, állandó be a szükség, hogy az illető korszakban 239 holdat kellend a meghatározottnál 20 évvel fiatalabb korban levágnatni.

Ugyanígy áll, de még feltűnőbb mértékben ez ügy a lykavai uradalomra nézve. Ott ugyanis az első fordulat alatt a volt megállapodások szerint már közel jövőben jönne 1544 hold a kellőnél 20 évvel előbb használat alá; míglen most a meghatározottnál csekélyebb korban egy hold sem, 20 évvel nagyobb korban s így tömeg- és értéknyerességgel ellenben ott 2762 hold lesz fölhasználható.

Az erdőhivatal tisztii személyzetének szervezése.

Eddig az erdő- és mezőgazdasági ügyek ellátására a következő tisztii személyzet szolgált:

S o r s z á m	A hivatal megnevezése	Kész- pénz- fizetés	Uta- zási			Fajárandó- ság à 5 ft 50 kr			Szántóföld és kaszáló à 10 forint		Összesen		
			átalány			öl	pénz- érték		hold	pénz- érték		frt	kr
			frt	frt	kr		frt	kr		frt	kr		
			forint	frt	frt	kr	frt	kr	frt	kr	frt	kr	
1	Erdőmester	1050	630	.	.	20	100	.	24 ₅	245	.	2035	.
2	Ellenőrködő főerdész . .	735	428	.	.	15	82	50	10 ₅	105	.	1350	50
3	Erdőrendező	630	624	.	.	12	66	.	7 ₀	70	.	1390	.
4	Erdőírnok	315	.	.	.	8	44	.	3 ₅	35	.	394	.
5	2 gyakornok à	315	630	.
6	4 jelölt à	351	1404	.
7	Kincstári orvos	630	800	6	30	15	82	50	7 ₀	70	.	1588	80
8	Raktártiszt	630	.	.	.	15	82	50	10 ₅	105	.	817	50

S o r s z á m	A hivatal megnevezése	Kész- pénz- fizetés	Uta- zási		Irodai		Fajárandó- ság à 5 frt 50 kr		Szántóföld és kaszáló à 10 forint		Összesen		
			átalány		öl	pénz- érték		hold	pénz- érték		frt	kr	
		forint		frt		frt	kr		frt	kr			frt
		forint	frt	frt	kr	frt	kr	frt	kr	frt	kr	frt	kr
9	Raktárszámvivő	525	.	.	.	12	66	.	7 ₉₀	70	.	661	.
10	Raktárirnok	315	.	.	.	8	44	.	3 ₅	35	.	394	.
11	1 I-ső rendü erdész . . .	630	200	12	60	15	82	50	7 ₉₀	70	.	995	10
12	1 II-od „ „	630	160	12	60	15	82	50	7 ₉₀	70	.	985	10
13	4 I-ső „ „	630	105	12	60	15	82	50	7 ₉₀	70	.	3,600	40
14	6 II-od „ „	525	105	12	60	15	82	50	7 ₉₀	70	.	4,770	60
15	2 ellenörködő irnok . . .	315	.	.	.	8	44	.	3 ₅	35	.	778	.
16	1 alerdész	315	80	6	30	10	55	.	7 ₉₀	70	.	526	30
	Ehez a lubochnai és osza- dai erdészeknek az illető fűrészművek ellátásáért à 105 frt	210	.
	Összesen	22,510	30

Az épen kimutatott állomások közül három erdészi az új beosztás folytán, megszüntetett, valamint a kokavai alerdészi és az osszadai ellenörködő irnok állomása is.

Miután továbbá az erdőrendezés külső munkálatai már teljesen készek, a térképezés és az írásbeli összeállítás is nagyrészt be van fejezve, ez ügyek további vezetése külön és csak e célra hivatott tisztviselőt nem igényelvén, az erdőrendezői állomás az ellenörködő főerdészével egyesített.

Ellenben ez erdőhivatalnál is mulhatlan szükség van egy számvivőre, nehogy e munkálatokkal az ellenörködő főerdész, mint eddig terheltetvén

valódi föladataitól elvonassék, hogy az erdőhivatal gazdasága eredményeivel is mindenkor tisztában legyen.

Az igazgatóság pénztári ügyeit egyszerű naplók vezetése mellett ezen-tul is a hradeki és a rózsahegyi adóhivatalok viselendik.

Kincstári orvos az igazgatóság területén 1856-ig kettő volt és most, miután a hradeki mint azóta egyedüli kincstári orvos meghalt, újra két ily állomás szervezetett, egyik Hradeken, a másik pedig Rózsahegyén, mint a lykavai uradalom központján.

Ez intézkedés indokai a következők: egy orvos a 42 □ mérföldön elszórt két uradalmat, mely egymástól 5 mérföldnyire fekszik, csak ritkán járhatja be úgy, hogy a betegekhez idejekorán érhessen és gyakran a legsúlyosabb kóresetek vagy a munkásokon a vágásokban történt sérülések alkalmával az orvos 3—5 nap előtt a helyszínére érni legjobb akaratára mellett sem volt képes.

Nem tagadható továbbá, hogy a míg az orvos az egyik uradalomban időz, a másinak betegeit elhanyagolni kénytelen, miszerint oly orvos, a ki hivatásának ott megfelelni óhajt, könnyen a szolgálat terhei alatt össze-roskad, a minthogy Kern, e kitűnő orvos és emberbarát is azok sulya alatt halt el.

A különbség az eddigi és az új szervezés folytán szükséges költségek közt igen csekély, főleg miután a rózsahegyi orvos a lucski fürdő egészségügyi felügyeletét is további kárpótlás nélkül elvállalni leendő köteles.

A hradeki orvos eddigi járandóságainak évi pénzértéke ugyanis	1588 frt 80 krt
tett, a lucski fürdőfelügyelő orvosának tiszteletdíja	125 „ — „
failetményértéke	22 „ — „

összesen a két orvos illetményei értéke	1735 frt 80 kr
volt, miglen most mind a két orvos évi járandóságainak összértéke	1835 frtot

s így az eddiginél	99 frt 20 kr-
------------------------------	---------------

ral többet teendő, a cél hasonlíthatatlanul biztosabb elérése mellett.

Az egyes tisztviselők járandóságai valamivel nagyobbra tétettek, mint például a Maros- és a Bégamenti kerületekben, mire nézve a következő okok szolgáltak indokul:

a pagonyoknak aránylag nagy kiterjedése;

a használat belterjessége s így sok munka;

zord éghajlat mellett magas hegységek meredek alakzata s így a szolgálat rendkívüli terhessége; végül

nevelőintézetek hiánya az egész területen s így a gyermekevelés rendkívüli költségessége.

Az orvosok számára aránylag csekélyebb fizetés, lótartási és utazási átalány szabott ki; mert az orvosnak, ha a közönség bizalmára érdemes vagy azt megnyerni képes, számos alkalma nyílik jövedelmeit szaporítani, míglen minden egyéb kincstári tisztviselő rendszeren egyedül a kincstár által nyert járandóságokra van utalva; mert nevezetesen a hradeki orvos az Albrecht főherczegféle vasgyárak részéről számíthat tetemesb segélyzésre, míglen a rózsahegyinek mint városi orvosnak bővebb magán-gyakorlatra nyílik alkalma.

A kifejtett indokok alapján az erdőhivatal tisztvi személyzetére nézve a következő létszám és járandóságok lettek megállapítva:

1851

/1866/

Sorszám	A hivatal megnevezése	Rangfokozat	J á r a n d ó s á g o k										
			Kész- pénz- fizetés	F a			Irodai	Szolga	Lótart. és utaz.	Kaszáló		Összesen	
				öl	érték 5 frt 50 kr					átalány	hold		
					frt	frt	kr	frt	frt			frt	frt
1	Erdőmester	VIII.	1,200	25	137	50	100	200	600	18	180	2,417	50
2	Ellenőr. főerdész és er- dőrendező	IX.	900	20	110	.	.	500	13,5	135	1,645	.	
3	Számvivő	X.	700	15	82	50	.	.	8,5	85	867	50	
4	Raktárgond. Hradek. . .	X.	800	15	82	50	20	.	10	100	1,002	50	
5	Raktártiszt	XI.	500	12	66	.	.	.	5,5	55	621	.	
6	5 I-ső osztályu erdész .	X.	700	15	82	50	10	.	300	10	100	5,962	50
7	4 II-od „ „	X.	600	15	82	50	10	.	250	10	100	4,170	.
8	Az oszadai erdésznek a fűrészáruk elszámolása végett külön	10	10	.
9	3 gyakornok 1 frttal . .	XII.	365	1,095	.
10	3 „ 80 krral	XII.	292	876	.
11	Raktártiszt Lubochnán .	XI.	600	12	66	.	10	.	7	70	746	.	
12	K. orvos Hradeken . . .	X.	500	15	82	50	10	.	300	7,5	75	967	50
13	„ „ Rózsahegyén. . . .	X.	500	15	82	50	10	.	200	7,5	75	867	50
	Összesen	21,248	.
	Összehasonlítva ez összeggel az erdőhivatal tisztí személyzetének eddigi évi járandóságait											22,510	30
	Kitűnik, miszerint az új szervezés folytán évenként lett megtakarítva											1,262	30

A fentebbi szervezés kiadása alkalmával a kincstári lakásokhoz tartozó kertekért az illető tisztviselők által eddig fizetett bérfizetés is megszüntetett.

Az új viszonyoknak megfelelő szervezés közlése után immár az új beosztásból folyó évi használatra, az értékesítés eddigi és ezentul alkalmazandó módjára, végül azon eszközök előadására térek át, melyek az egész évi fatermés mindenkori előnyös eladása érdekében alkalmaztattak.

A fordartartam és az erdőrendezési időszak.

A fahasználat évi mennyisége és a rendszer, melyen ez alapult, a viszonyoknak nem feleltek meg.

Az erdőrendezés alkalmával kikutatott növekvési viszonyokból ugyanis ott azon meggyőződésre jutottak, miszerint csak 100 és néhol 120 éves állabok szolgáltathatnak nemcsak lehető legnagyobb év- és holdankinti fatömeget, de átlagosan oly vastag és magas törzseket is, minők a kereskedelem igényeinek legjobban megfelelően, a fa legelőnyösebb értékesítését teszik lehetővé. Ennélfogva a fordartartamot, vagyis azon kort, melyben az egyes állabokat felhasználni a gazdaság feladatának szempontjaiból legcélszerűbb, 100—120 évre tették. Azontul pedig az erdőrendezés időszakát, vagyis azon időt, mely alatt az összes mostani állabokat felhasználni legelőnyösebb, a fordáéval egyenlő hosszúra tették. E megállapodások mindenike azonban téves föltevéseken nyugszik. A fordartartamra nézve ugyanis csak azon viszonyokat vették számba, melyek közt a most vágható erdők felnöttek, ellenben a befolyásra, mit a jelenkori erdősisítés és használat módja a jövőben vágandó ez erdők növéseire kétségkívül gyakorolni fog, tekintettel nem voltak.

Az erdőrendezési időszak meghatározása alkalmával pedig ez erdők jelen korosztályviszonyait számításon kívül hagyták.

Az eddig alapul szolgált rendszer tehát a következő indokok alapján módosított.

Egy századon át gyűjtött, megrostált és tudományos birálattal összehasonlítólág egybeállított adatok kétségtelenné tették, miszerint egyenlő termőhelyen ugyanazon fanem, az állab mindenkor megfelelő zárlatát feltéve, bizonyos korban mindig ugyanazon fatömeget szolgáltatja, hogy különben hasonló körülmények között a fatermés növekvése csak a talaj lassankénti javulásának, csökkenése ellenben a termőhely romlásának vagy kimerülésének következménye.

De ha a holdankénti fatömeg a fentemlitett körülmények közt mindig egyenlő is, úgy annak egyes tényezői mégis igen különbözők lehetnek s állhat az nevezetesen igen számos, de aránylag vékony és rövid, vagy kevesebb, de a kis szám arányában vastagabb, teljesebb és magasabb törzsekből.

A magára hagyott természet öléből kelt erdőkre nézve rendszeren az első eset áll, míglen a tudományos észleletek nyomán induló okszerű emberi befolyás mindig a második helyen említett eredményekre vezet.

Ha ugyanis dús maghullásból keletkezett fiatal erdők áthatlan sűrűségeket képeznek s az egyes fácskák, tér- és világosságért egymással folyvást küzdeni kénytelenek, míg végre a legerősebbek a többieket elnyomva, az életkor felén túl uralkodókká válnak, akkor a vághatóság korában holdankint aránylag igen sok törzset fogunk számlálhatni, de azok egyenkénti méretei csekélyek lesznek; míg ellenben mesterséges uton nevelt és főleg ültetett erdőkben az egyes fácskák már legfiatalabb korukban oly távol állanak egymástól, miszerint azok mindenike akadálytalan fejlődhetik; ha később a tér miatti küzdés szüksége célirányos gyéritések útján a lehető legkisebb mértékre szorittatik és mindig csak annyi törzs tartatik fönn, a mennyi a talaj folytonos beárnyékolására s így üdén és erőben tartására multhatlanul szükséges, akkor a vághatóság korában ugyanazon fatömeg kevesebb, de egyenkint minden méreteikben erősebb és diszesebb törzsekből fog állani.

Miután tehát a kincstárnak most vágható lipthói erdőségei, melyek csupán természeti erők működésének köszönhetőek, 100 éves korukban szolgáltatnak az iparigények kielégítésére elég erős törzseket, úgy a fennálló tapasztalatok nyomán bizton állithatni, miszerint a most keletkező,

mesterséges művelés és legnagyobbára ültetés útján nevelt erdők már 80 éves korukban fognak megfelelő méretekkel biró fákat szolgáltatni; főleg, miután a tüzifahiány, mely Liptóban már jelenleg is érezhető, ezentul kétségkívül lehetővé fogja tenni a gyöngébb fa nagyobb tömegeinek is előnyös értékesítését s így az erdők rendszeres vigályításának terjedelmes alkalmazását.

Ennélfogva az eddigi 100 évi forda helyett 80 évi erdőrendezési időszak állapított meg azért is; mert, ha a fentebbi állításokat meg is hazudtolná az idő, vagy ha utódaink 80 év múlva a 100 éves fordát bármi más oknál fogva czélszerűbbnek tartván, alkalmazni akarnák, a mi-ben őket hátráltatni mostani megállapodásainkkal úgy sem lennének ké-pesek: úgy azt, hogy a már fennálló fanövényzetet legfeljebb 80 év alatt használjuk fel, a meglévő korosztályviszonyok sürgősen kívánják. És e lépés még az utókor előtt is annál könnyebben igazolható, miután az át-menet a 80 évesről a 100 éves fordára csekély áldozatokkal létesíthető.

Liptóban ugyanis a vágható és tulért 200—300 éves állabok arány-talanul nagy tért foglalnak el és ott nevezetesen 7642 holddal több vág-ható erdő van, mint a mennyinek szabályszerű állapotot föltéve, lenni kel-lene: biztos jelül annak, miszerint az egész fatermést felhasználni eddig nem voltak képesek.

És az összes erdőknek egyes üzemosztályokba a fentkitett módon történt beosztása és 80 évi erdőrendezési időszak mellett is a használat 20 évi korszakai mindenikében tulnyomóan 100—120 éves és még ko-rosabb állabok fognak fejsze alá kerülni; e szerint pedig az évi fatermés ez egész időszak alatt oly törzsekben lesz kiállitható, melyek az ipar és kereskedés igényeinek minden irányban megfelelni alkalmasak.

De azonfelül 100 évesnél rövidebb használati korszak azért is volt ajánlható; mert szükséges, hogy a most már tulérett s így vagy épen nem, vagy legalább csak aránytalanul csekély mértékben növekvő állabok mielőbb felhasználtassanak s ez által alkalom szolgáltatassék, hogy azok helyén a talaj termőképességének megfelelő teljes növekvésű erdők keletkezessenek. És szükséges intézkedni, hogy a még nem tulélt, de már is vágható állabok azokká ne is válhassanak, nehogy a fa használat

értékéből veszítsen; mert az által, hogy ez erdők hosszabb idő alatt még inkább megvastagodnának, semmi előnyben sem részesülhetnénk; miután a kereskedelemben a 12"-nél szélesebb fenyüdeszkának mai nap már nincs keletje; mert főleg csak 10" és legfeljebb 11" széles fűrészárut keresnek; ilyennek előállítására pedig az ottani 80—100 éves erdők is teljesen megfelelő törzseket szolgáltatnak.

Végül ez uton az eddiginél még lényegesen nagyobb tűzifatömeg is lesz kiállítható, a mi az ottani szeszgyárak mindig növekvő szükségletére való tekintettel nem csekély figyelmet érdemel.

Eddig ugyanis átlagosan évenként 17000 öl tűzifát lettek volna képesek kiállítani: mely tömegben a gyéritések, állatlisztítások és a deszkának használhatlan rönkök felhasábolása utján nyerhető fa 6000 ölet tett. Ez utóbbi mennyiséget az ezentul szándékolt nagyobb használat mellett jövőre csak 7000 7000 öllel vévén számba s ehez adván a főhasználat utján a fentebbiek szerint nyerhető tűzifát 15445 ölet, kitünik, miszerint ily fa jövőre évenként legalább 22445 öl s így a szeszgyárosok számára az eddiginél kerekszámban . 5500 öllel több lesz kiállítható.

Értékesítés.

Az alkalmazott rendszernek e részt is oly hiányai és hátrányai voltak, melyek az évi fatermelés legjobb eladhatásával össze nem egyeztethetők.

Állottak pedig ezek a következőkből:

- a) a lykavai uradalom erdőségeinek legöregebb korosztályaiban terjedelmes bikkések is vannak; ezeket azonban a mult 10 év alatt épen nem használták és a jövő 10 évben figyelembe venni nem szándékoztak; hanem vágták csakis a legjobban értékesíthető fenyveseket. Ily eljárás eltakart rablógazdaságnak volt némileg tekinthető, a meny nyiben a jelenkor számára csak a legjobban eladhatót vették igénybe, míglen jövőre azután csupa bikkések kerültek volna vágás alá, de

nem igen akadott volna, a ki ott tiszta bikkfát nagy tömegben megfelelő áron megvegyen. A jelen és az utókor érdekeit pedig egyesíteni kell akként, hogy a fenyvesekkel a bikkéseknek is aránylagos része kerüljön évenként fejsze alá.

Mennyire volt e szempont elhanyagolva, eléggé tanusítja az, miszerint az aránylagosan felhasználandó bikkfa évenként 8666 ölet tesz, míglen abból a múlt 10 évben valósággal csak 150 öl vágatott;

b) nincsen elegendő fűrészmű és a meglévők nincsenek mind a mai korigényeknek megfelelő állapotban, de elhelyezésük sem mindenütt célszerű, a mi főleg a hradeki uradalomra nézve áll.

Az igazgatóság egész területére nehezedő hátrányok pedig:

c) a rönkö, deszka és szálfa „jó és selejt“ szerinti felületes és önkényes osztályozásában és

d) abban rejlenek, hogy a szálát a hosszúság és felső átmérők bizonyos osztályzatai nem pedig köbtartalom szerint adták el.

Az utóbbi három hátrány és azok elhárítására tett intézkedések a következőkben részletesen vannak kifejtve.

Fűrészművek.

A hradeki uradalomban a kincstárnak csak két fűrészműve van, melyek egyike Hradeken a Vág vizén, másika pedig Podupnán a Béla-patakján áll. E két fűrészmű azonban korántsem volt elegendő az eddigi Hradekre behozott rönkötermelést feldolgozni, bárha a hradeki 10, a podupnai pedig 5 pengével és egy körfűrészszel éjjel nappal dolgozik; csak téli időben, mikor a mozgó víz be van fagyva, szünetelven.

Hogy e hátrány jövőre még érezhetőbb lenne, az abból keletkező veszteségekkel együtt a következőkből tűnik ki:

A lefolyt korszak utolsó 10 éve átlagában ugyanis hoztak a hradeki raktárba rönköben 10.511,131 köblábat.

Ebből pedig készült deszka 3.549,210 köbláb, mely mennyiség, miután 100 köbláb rönkö átlagosan 70 köbláb deszkát

adhat, 5.070,300 köbláb nyers rönköfának felel meg. S így kitünik, miszerint a beszállítottnál $10.511,131 - 5,070,300 = 5,440,831$ köblábbal kevesebb, vagyis az egész rönkötermelvénynek csak 48%-ja vágatott fel, míglen a többi rönköállapotban voltak kénytelenek eladni.

Ehez járul a maluzsinai rönköfa, mely szerződésszerűleg egészen mint olyan adatot el.

Miután pedig a most fennálló fűrészekkel évenként egyre másra 507,030 köbláb rönköfánál többet fölmetszeni nem lehetett, a jövő 10 év átlagában azonban egy év alatt a már fennmellékelt kimutás szerint legalább is 1.753,900 köbláb rönkö fog termeltetni: természetes, miszerint azon esetre, ha e fűrészek át nem idomittatnak és illetőleg ujak nem építtetnek, az ebből a kincstárra háramló évi veszteség sok ezer forintot fogna tenni; mert a nyers rönkö és a deszkának felfűrészelt ily fa után a köblábanként elérhető tiszta nyereségek különbsége igen tetemesnek mondható.

A fentebbiek alapján tehát Hradeken a mostani helyett műfűrész állíttatott fel és még egy gőzfűrész fog e nyáron építtetni, melyek a használat új tervezete szerint évenként az egész hradeki uradalomban termelendő és hradekre beszállítandó rönköfát feldolgozni képesek leendnek.

Továbbá meg lett állapítva, hogy a podupnai fűrész, mihelyt a hradeki új fűrészmű és gőzfűrész munkaképes leend, beállítandó. A tönköket ugyanis most a hradeki uradalom összes erdeiből — Maluzsinát kivéve — Hradekre usztatják le s onnét a negyedórára feljebb fekvő podupnai fűrészgéphez évenként szükséges, közel 10,000 darab rönköt, szekéren szállítják vissza, a mi 7—800 frtba kerül; mely összeg a két fűrész egyesítése után évenként meg lesz takarítható. Ettől azonban eltekintve, a podupnai fűrész, oly kezdetleges szerkezetű, miszerint az áru, mely rajta eléállíttatik, újabbkori jeles műfűrészek termelvényével versenyezni nem képes. E fölött az ily tökélytelen műveken a fűrészfogak tulságosan széles terpesze miatt sokkal több anyag is vágatik porrá, mint új szerkezetű ily gépeken, a mi a termelvény oly nagy tömege mellett szintén tekintetet érdemel.

Végül még meghagyatott, hogy az ottani erdőhivatal az eddigi tapasztalatok és netalán még szükséges kísérletek alapján új fűrészszabályzatokat (Schnittregulativ) dolgoztasson ki; vagyis oly kimutatásokat, a melyekből

kitűnik, hogy az ottani fűrészek mindenike az egyes tönkökből, különféle átmérőik szerint hány és mily méretű deszkát készíthet, és a melyek e szerint a fűrészek kezelésének megítélhetésére számvevőségi szempontból is szolgálni hivatvák. Az ott eddig fönálló ily szabályzatok mellett ugyanis még a közönséges szerkezetű fűrészek deszkahozamát sem lehet ellenőrizni, annál kevésbé pedig a lubochnai műfűrészét, a mint az eléggé kitűnik azon deszkatöbbletekből, melyek az ottani fűrészeknél tulságos mértékben föltálalhatók; ily állapot pedig könnyen számos visszaélésekre szolgáltatathat alkalmat.

A „jó“ és „selejt“ különválasztása.

A mult korszak utolsó tiz éve átlagában a hradeki erdőkben termelt r ö n k ö b ő l :

	391,188	darab,	vagyis	62.3 ^o /o	a jókba és	
	237,013	"	"		37.7 ^o /o	a selejtesbe;
s z á l f á b ó l :						
	337,882	"	"	54.3 ^o /o	"	
	277,310	"	"		45.7 ^o /o	"
d e s z k á b ó l :						
	1.354,108	"	"	42.1 ^o /o	"	
	1.864,810	"	"		57.9 ^o /o	"

osztályoztatott.

A „selejt“ osztályába tett e tömegek nagyságából könnyen megítélhető a kár, mely az ily osztályozásból a kincstárra háromlott, ha tekintetbe vesszük:

1. a hradeki igazgatóság erdőségei jelességét, melynél fogva azok bátran hazánk legszebb fenyevei közé sorozhatók;
2. hogy e „selejtesbe“ a csak tűzifának való nincs is beszámítva;
3. hogy a selejtfa a jónál még pedig :

a rönkő	16—20%
a szálfá	25—32% és
a deszka	35—55%-kal

olcsóbban adatott el; és

4. hogy hasonló, de korántsem oly szép erdőségekben mint a hradekiek a műszer- és épületfából 5—10% szokott selejtesbe számíttatni, miglen ebbe Hradeken 38—60% vétetett.

De a fentebbi számok még más következtetésekre is vezetnek. A dolog természetében fekszik ugyanis, hogy hasonló fekvés és talajviszonyok mellett a vágható erdők legöregebbjeiben szokott legtöbb selejt előfordulni, hogy az egyes fák között rendszeren a legvastagabbak azok, melyek belminősége az idők viszontagságai által legtöbbet szenvedett; sőt hogy ugyanazon öreg fának felső s így fiatalabb része az alsónál mint korosabbnál egészségesebb. Ebből pedig az következne, hogy a fűrésztonkokban aránylag több a selejtes mint a szálfában; miután azok a legkorosabb erdőrészekben és a fiatalabb erdők legvastagabb fáiból vagy az egyes fák legalsó részeiből készülnek, miglen a fiatalabb s így egészségesebb állabok, vagy ugyanazon vágás vékonyabb fái és végül az egyes fák felső, egészségesebb részei a szálfát szolgáltatják. Ép oly kevés természetes oka van annak, hogy bizonyos mennyiségű rönkő és az ugyanabból vágott deszkatömegben a „jó“ és a „selejt“ közötti különbség feltűnően nagy legyen; valamint az sem indokolható, hogy a selejtes szálfá köblába sokkal több százaléknyi különbséggel legyen olcsóbb a jónál, mint a selejtes fűrésztonk vagy deszka köblábja a jó tönkénél vagy deszkaénál.

A fentebbi számok mégis azt bizonyítják, miszerint Hradeken a természeteszerű feltevésekkel ellenkezőleg a

fűrésztonkókból csak	37,7 ^o / _o -ot,
a szálfából ellenben	45,7 „
és a deszkából	57,9 „

számítottak selejtárúnak; hogy e fölött a jó és selejt közötti árkülönbség köblábanként ismét

a tönkökre nézve csak	16—20 ⁰ / ₀ ,
a szálfára nézve már	25—32 ⁰ / ₀ ,
és a deszkát illetőleg	35—55 ⁰ / ₀ -ot tett.

Miután mindez a dolgok természetéből meg nem fejthető, a legjobb esetben is feltűnőnek kell mondani, miszerint a tönkökből mint a melyek közel fele része házilig dolgoztatott fel a legkisebb mennyiség, az ugyanazokból készült deszkából pedig, mely egészen eladatott, a legnagyobb részlet lett selejteskép számba véve; még feltűnőbb az, hogy a „jó“ és „selejt“ közti árra nézve a köblábankénti különbség a tönköket illetőleg csak 16—20⁰/₀ az egészen eladott deszkára nézve ellenben 35—55⁰/₀.

Szálfaeladás.

Ha már a szálfá, rönkö és deszka osztályozására nézve fennállott eljárás is tág kaput nyitott arra, hogy bizonyos vevők a kincstár és más kereskedők rovására kedvezményekben részesíthetők legyenek, úgy erre még nagyobb mértékben nyújtott alkalmat a szálfá eladásának ott használt rendszere.

Az ugyanis nem köbtartalma, de a hosszúság és a felső átmérők bizonyos osztályzatai szerint adatott el.

Ez pedig lehetővé tette egyes vevőknek a kincstár és más kereskedők tetemes károsításával nagy mértékben kedvezni; mert például egy 13 ⁰ hosszú 15—18'' alsó és 7'' felső átmérőjű luczfenyőtörzs ára mai nap	11 frt 24 kr,
míglen egy 10 ⁰ hosszú és 8'' felső átmérőjű ugyanoly törzs ára	6 frt 85 kr.
a kettő közötti árkülönbség tehát	4 frt 39 kr.
míglen a kettő közötti köbtartalomkülönbség csak 5,5 köblábat tesz, melynek értéke a legmagasabb árakkal számítva kerekszámban csak 5,5 × 17,2 =	95 kr

Ha tehát a kereskedőnek kedvezni akartak, a 13° hosszú törzsek vékonyabb végéről 3 ölet levágtak, s a vevő ez által 95 krnyi fát vesztett, de a törzsenkénti árban . . . 4 frt 39 krt s így törzsenként 3 frt 44 krt nyert. A kincstárra nézve azonban a fa tetejéből elvágott 3 ölnyi rész csak tűzifául volt már használható s így a megfelelő 5,5 köbláb ó reá nézve legfeljebb 33 krnyi értékkel bírt; a veszteség tehát, melynek a kincstár ez árszabályzati rendszerrel való visszaélés mellett kitéve lehetett, törzsenként a fentebbi feltevések mellett 4 frt 39—33 = 4 frt 6 krt tett.

Hogy e mellett az ily kedvezményben részesült vevő, más rendesen ellátott kereskedővel szemben is mit nyert és hogy az utóbbi e szerint az elsővel nem versenyezhetett, könnyen megítélhető, miután ugyanoly felső átmérőjű törzs a rendes alsó átmérő mellett csak 40 köblábat tartalmaz, az olyan felülről megcsonkított szál ellenben 60-at. A kedvezményben részesült kereskedő tehát 60 köblábat ugyanoly áron kapott, a minőt a másik 40 köblábért fizetett és az előbbi az ilyen 60 köblábnyi törzsekből alkotott talpra $\frac{1}{3}$ -dal több terhet is rakhatott, mint a másik; a mi nemcsak a szállítási költségre nézve tett igen nagy különbséget, de a talpnek eladási árait illetőleg is; mert ezeket nem szokás mint olyakat eladni, hanem értékük az eladott deszkák árába számittatik s így például, ha valaki egy talpra 300'' deszkát rak, a deszkáért, 100 hüvelyenként, csak annyit kap mint a másik, a ki 500-at rakott; minélfogva ez a talpért bizonyos összeget 5-ször, az első ellenben 3-szor kap; vagy ha az előbbi e nyereségről le akar mondani, deszkáit aránylag olcsóbban bocsájthatja áruba, s így a másikat a versenytérről lezoríthatja.

A kincstár és egyes kereskedők rovására mások érdekében nyújtható ily kedvezmények gyakorolhatásának megszüntetése végett, a szálfák valódi köbtartalmuk szerint adatnak el, s ez a használatul kiadott „Segéd táblák“ alapján az egyes törzsek valódi középátmérője és hossza szerint kiszámítandó, azon hozzáadással, hogy a felső átmérőnek 10°—13° hossz mellett legfeljebb 6''—8'', 7°—10° hossz mellett pedig legfeljebb 4''—6'' felső átmérővel szabad birnia.

Az évi termés tartós eladásának biztosítása.

A lipthói államerdőségek fatermésének értékesítését a mult korszakban különfélekép kísérlették meg. Volt idő, midön az egészet a viszonyokhoz megfelelően rövidebb vagy hosszabb időre szabott árak mellett szabad kézből adogatták el; de e mód előnyösnek nem bizonyult egyrészt azért, mert a fakereskedés pangása idejében a készlet nagy része eladatlan maradt évről évre nagyobb tömegekre halmozódván, míg végül egy rész teljesen megromlott, a többit pedig minden áron odaadni voltak kénytelenek. Rosz években azonkívül az erdők használatát is meg kellett szorítani, a mi az adó és az kezelési költségek mindig egyenlő nagysága mellett a jövedelemre igen csökkentőleg hatott.

E rendszer azonkívül még arra is szolgáltatott alkalmat, miszerint egyes vevők a fa minősége vagy a vágások távolsága és fekvése szerint kedvezményekben részesítették, ami számos panaszra adott okot. Ezeket megelőzendők és hogy a különböző vágásokban nyerhető fa értékkülönbségéből származható előnyök a kincstár részére biztosittassanak, a szabott ár helyett az egyes vágások termelésének árverelését kísérlék meg. Ez azonban rosz években ép oly kevés sikert eredményezett, mint az előbbi mód és az árverelők összebeszélése folytán gyakran még a kereskedés virágzóbb korszakaiban is a viszonyoknak meg nem felelő csekély árak érettek el.

Végül az 1860-as években az évi termés bizonyos részeire nézve egyes kereskedőkkel több évi szerződésekre léptek, míglen a hradeki uradalom termelésének $\frac{2}{3}$ -a szabad kézből való eladásra tartatott fenn, hogy azzal a hosszabb időre szerződésszerűleg eladott fa árait szabályozni lehessen.

E szerződések látszólag előnyösek voltak, miután azokban az alku megkötésekor fenállott ár minimál-árul vétetett s ez a szabad kézből való eladásra megtartott faneműek hradeki raktár árának emelése arányában felemelendő volt.

A gyakorlat azonban a várt előnyöket nem hozta meg.

Egyrészt ugyanis a jó és selejt szerinti önkényes osztályozás, másrészt a szállfának már érintett árszabása igen alkalmas volt arra, hogy az illető tisztviselők némi rossz szándék vagy könnyelműség mellett egyes kereskedők érdekében a kincstárt tetemesen megkárosítsák.

Másrészt a hradeki raktárarak, mint szabályozók, nemcsak hogy nem emeltettek fel, de 1865. és 1866-ban még a minimál-ár alá is tetemesen leszállították s ez alacsony fokon 1867-ben is, a midőn pedig a fa ára már országszerte gyors emelkedésnek örvendett, meghagyattak: így pedig e szerződések célja és értéke kijátszatott.

Az árak a fentebbieknél fogva már oly természetellenes alacsonyak voltak, miszerint a szabad kézből eladható fából közbeszéd szerint csak az kaphatott, a ki a megszabott árakat illetéktelen helyen megtoldotta.

Annyi pedig tény, miszerint akadtak, kik az erdőhivataltól építkezések ürügye alatt, személyiségüknél fogva áldozat nélkül utalványt kicsikarva, ezt, az ajtón kilépve, azonnal tetemes felülfizetés mellett ismét a már ott leselkedő fakereskedőknek eladták. Ez pedig oly világos jele volt az árak tulságos csekélységének, miszerint fölötte feltűnő, hogy az árak emelése ily tények daczára sem ajánlatott.

Még világosabban bizonyítja e mulasztás fokát az, miszerint a magyar kormány a fennálló árakat rögtön 20—30 és némely fanemüekre nézve 40%-kal emelni indokolhatónak tartotta; hogy az összes készletek, az így felemelt árakon, rövid idő alatt csakugyan elkeltek.

Az elv tehát, miszerint a liptói fatermelés eladása szerződésszerűleg több évre biztosították, nem esik kifogás alá; mert bármely, de főleg az erdőgazdaság, melynek általános kezelési költségei aránylag nagyok, csak úgy lehet virágzó, és tartós jövedelmet csak akkor szolgáltat, ha az egész évi termés előnyös értékesítése is tartósan biztosított.

De az ily biztosítás ott alkalmazott módja egyáltalában nem pártolható és e helyett a következő eljárás követtetett.

A lykavai uradalom erdőségei két részre és a hradekié is kettőre osztattak fel.

A hradeki első rész a maluzsinai pagonyra, a másik pedig a neve-

zett uradalom többi erdőgondnokságaira terjed; az előbbi termelése a vevőnek Maluzsinán, az utóbbié Hradeken adatik át.

A lykavai uradalom erdőségeinek első csoportja a lubochna-lykavai, második pedig a revucza-oszadai pagonyokat foglalja magában; az előbbi termelvényei Lubochnán s illetőleg a lykavai pagony rakhelyein, az utóbbié Oszadán adatnak el.

Ez összes erdők műszer- és épületi fenyőfa termelvényeire írásbeli ajánlatok útján verseny nyitvatott, az illetők szabadságára hagyatván, hogy akár az egyes csoportok egyikére vagy többjére, akár valamennyi csoportra egyetemlegesen tehessenek ajánlatot; a kincstár magának tartván fenn, az ajánlók megbízhatósága és a kincstárra háramolható előnyök szerint vagy az egész termelvényt egynek s az ajánlók közül bármelyiknek, vagy pedig egy és több csoportonként többeknek eladni.

A hradeki uradalom és esetleg annak második csoportja erdőségei évi termelésének fele azonban szabad kézből és kisebb részletekben való eladásra tartatott fenn oly kikötés mellett, hogy a visszatartott részből valamelyik évben el nem adott faneműeket az illető csoport vagy az összes többi erdők termelésének szerződött vevője, az év végével a szerződészerű áron átvenni legyen köteles.

Ez erdőrészek termelvényeiből tehát a nagykereskedő az illető év folyama alatt úgy a szálfák egyes hossz-, valamint a fűrészáru méretekénti egyes osztályaira nézve is csak felét veheti át és ő valamint a kiskereskedő is köteleztetik, az illető rakások széleiről minden válogatás nélkül átvenni azt, a mit megvéve elszállítani óhajt.

E részlet föntartásának célja különben korántsem az, hogy vele a szerződészerű árok szabályoztassanak és erre nézve mindkét félre igazságosabb és megfelelőbb mód fogadtatott el. De méltányos e részlet visszatartása azért, mert Liptómegyében és nevezetesen a hradeki uradalomban a kisebb fakereskedők egy egész osztálya létezik, mely ezen egy század óta apáról fiura átszármazott keresetmódra van utalva és ettől megfosztva, könnyen inségnek tétetnék ki. E méltányossági szempontot figyelembe venni különben még czélszerű is, miután ez osztály sorsa a nép minden rétegeivel rokonság vagy munkaadás útján összeszöve lévén: azok

tönkretétele Liptómegyében általános elégedetlenséget szülne, a mint már szült is az, hogy ők az előbbi tisztviselők által idegen kereskedők kedvéért nagyobbára mellőztettek.

Hozzáteszem, hogy az ottani kiskereskedők figyelembe vétetvén, a kincstár nemcsak nem veszíthet semmit, de még pénznyereségben is részesülend.

Nem veszíthet; mert a nagykereskedő köteleztetik az év végével azon részt, mely a kiskereskedők által a lefolyt évben meg nem vétetett, szerződészerű áron átvenni, az egész termés értékesítése tehát így is biztosítva van. Nyernie kell pedig; mert a kiskereskedőtől legalább és rendes viszonyok között 10⁰/₁₀-kal, de indokolt esetekben többel is nagyobb árak fizetése követelhető; miután ők az illető áruból átvenni semmit sem tartozván, csak akkor vásárolandnak, a midőn biztos nyeresésre számíthatnak, miglen másrészt kezelési költségeik is sokkal csekélyebbek mint a nagykereskedőkéi, kik az üzlet terjedelménél fogva azt egymaguk el látni nem lévén képesek: jól fizetett ügynököket és segédeket tartani, az árut pedig, a kiskereskedő által meg nem vett részt is beleértve, a kereskedelem bármi viszonyai közt is, átvenni kénytelenek.

A tűzifát illetőleg Liptómegye területén a kereskedést a kincstár magának tartotta fenn s azt mint eddig is főleg a hradeki és a rózsahegyi, különben pedig a szükséghez képest egyebütt is felállítandó raktárakban üzeni; az ottani erdők minősége szerint kiállitható tűzifa, legalább több év átlagában ugyanis ez uton is biztosan lesz értékesíthető.

A vágásokban előállitható és a vevő által kiállítandó luczfenyőkéregre a favevőknek szabadságukban áll ajánlatot tenni, de erre nem köteleztetnek.

Az tehát különverseny alapjául szolgáland, de a favevőknek egyenlő ajánlat mellett e részt elsőség biztosított.

Azon kérdés eldöntésére, hogy az ajánlatok után elérhető árak, az egész 10 évre mint állandó, vagy pedig oly minimál áruknak tekintessenek-e, melyek a kereskedelmi viszonyok jobbrafejlődése arányában emelkedők; vagy hogy azok csak a szerződészerű faátvétel első évére szóljanak-e, minden évben a kereskedelmi viszonyok szerint hol emelkedő,

hol apadó irányban szabályoztatván, a következő indokok voltak befolyással.

Állandókul a folyó árakat vagy ezeknél, rendes 10 évi fejlődés arányában magasabbakat bármely kereskedő is okszerűen csak akkor ajánlhat, a midőn ez árak alacsony vagy legalább nem rendkívüli magas fokon állanak. Oly emelt árakat tehát, mint a milyek jelenleg fönállanak, egy kereskedő sem merhetne 10 évre ajánlani nagyobbszerű veszteségek kockáztatása nélkül.

E szerint az ajánlandó árak a mostaniaknál valószínűen jóval csekélyebbek lennének, ennélfogva pedig a kincstár legalább néhány évre eshetnék el azon előnyöktől, melyeket neki a most fennálló és szerencsés fejlődést föltéve, talán még emelkedhető árak biztosíthatnának.

De ha sikerülne is, a mostaniakat megközelítő árakat állandókul elérni, a mi a jövő 10 évre igen kielégítő eredménynek lenne tekinthető; mert nem valószínű, hogy az árak jelen magassága változatlanul és koronkénti visszaesés nélkül fennállhasson: ugy mégis meglehet, hogy egy, két vagy három évig, és nevezetesen a míg a béke tart és jó termőéveink lesznek, az árak még a mostaniaknál is nagyobbakra nőhetnek; ki lenne akkor képes a rossz szándékuakat megakadályozni, hogy ily tényállásból gyanusítgatásra és rágalomra anyagot ne merítsenek; ki volna képes azokat kényszeríteni, hogy a szerződés időtartamának végét bevárják és akkor ítéljenek, miszerint a megkötött üzlet a kincstárra nézve előnyös volt-e vagy nem?

Állandó árak tehát csak akkor és az esetben fogadhatók el, a midőn nagyobbszerű tömegek értékesítése sürgősen szükséges; a midőn versenyzők hiányában egy netalán egyedüli vásárló ezt megmásolhatlan feltételül köti ki; a midőn e szerint csak arról lehet szó, a különben előnyös szerződést ily feltétel alatt is megkötni, vagy a termelés legnagyobb részének tartósan biztos értékesítéséről lemondani.

A folyó árakat minimál árákul a kereskedő szintén csak akkor ajánlhatja fel, a midőn ezek oly alacsonyak, miszerint remélhető, hogy a szerződés tartama alatt lejjebb szállani csak egészen rendkívüli esetekben

vagy talán épen nem is fognak; a midőn a szerződő magánfél azon hitben él, miszerint bármit irjon is alá, módjában lesz, az őt ennél fogva netalán fenyegető hátrányokat utólagosan egy vagy más uton magától elhárítani. És csakugyan meg is történt, hogy a lipitói fatermésre nézve a már említett szerződések a folyó árakkal egyenlő minimál árak mellett megkötettek, hogy bárha e folyó árak igen alacsonyok voltak, az illető fakereskedőnek mégis sikerült az akkori kormánytól, az inséges évek és a fakereskedés általános pangása alapján még 15⁰/₀-nyi utólagos árelengedést kieszközölni; míglen ez árak a kereskedés virágzóbb korszakaiban sem és csak a magyar kormány által emeltettek fel.

Miután tehát a folyó árakkal egyenlő minimál ár felajánlásának ok-szerű és egyszersmind erkölcsi alapja nem lehet oly időben, a midőn az árak rendkívüli magasak; miután csekély minimál árak és azok aránylagos emelése mellett a mindenkori viszonyoknak megfelelően magas árakat elérni egy időben sem lehetne: az ily alapon megkötött szerződésből a kincstárra nézve valósággal hátrányosabb következtések állhatnának be és a kormány ép oly megtámadásoknak lenne kitéve, mint az állandó árak föltevése mellett; míglen a minimál árakon alapuló szerződés ez esetben, habár szoroson betartva, még utólagosan is csak néhány egészen rend-kívüli rosz év beállása folytán lenne igazolható.

Az ajánlatok utján elérhető legelőnyösebb árak, föltéve, hogy azok a fakereskedelem mostani állapotának egyáltalában megfelelők, tehát csak a szerződés szerű átvétel első évére lesznek állandóknak tekintendők és évről évre emelkedő vagy apadó irányban szabályozandók.

Ez utóbbi alapon megtartott árverés azonban óhajtott eredményre nem vezetett; nem pedig azért, mert az ajánlatok részben nem voltak megfelelők és mert az ajánlók magukat az árszabályzás miatt szükséges ellenőrzésnek alávetni vonakodtak.

A második ofert-tárgyalás tehát 10 éven át változatlan árakra alap-pittatott és eredményében igen kielégítő volt, miután a jövő 10 évre a mult évtizedben fennállott átlagáraknál 32⁰/₀-kal nagyobbak érettek el.

Magában értetik, hogy az új alapokon kötött szerződés által a most fennálló szerződések azok lefolyásaig érintetlen maradnak; hogy az a jogi viszonyokból eredő kötelezettségek teljesítését sem hátráltandja; hogy a kincstár saját és a megyebeli helységek lakóinak mindennemű faszükséglete kielégítését magának tartotta fenn és hogy a szerződő magánféltől megfelelő pénzbiztosíték kívántatott.

Az eddigi értekesítés módjaiból a kincstárra háramlott hátrányok elkerülhetése végett különben még a következők határozattak el:

1. Rönkfő a szerződés tárgyát nem képezheti; mert az mint olyan nem lesz eladó, miután az új szerződések életbelépteig az összes rönkök felfűrészelésére még szükséges fűrészművek felállíthatók; kivéve, ha a rönkök köblábjáért annyi ajánlatnék mint a mennyit a kincstár e fáért a többirészt szerződött árak szerint elérhetne, ha azt saját fűrészsein felmetszetné.

2. A szálfára nézve a „jó“ és „selejt“ szerinti osztályozás egészen beszüntetik, a kereskedő által mindaz, a mit az illető erdőtiszttség szálfaul alkalmasnak nyilatkoztat, kifogás nélkül annak megszabott árán átveendő.

3. A szerződés tárgyát csak a jó deszka képezi; selejtesnek csak elhasadozott összetört vagy vörösredves deszka lesz tekintendő és ez a széldeszkákkal együtt időről időre nyilvános árverés útján eladandó.

Méreteikre nézve a lehetőség határai között oly deszkák fognak vágatni, melyeket az illető nagykereskedő kívánand, feltéve, hogy a deszkák átlagosan $1\frac{3}{4}$ "-nél vékonyabbak ne legyenek, különben sok anyag menne porrá fűrészelve veszendőbe.

Ha a kívánt méretek netalán mások lennének, mint a jelenleg szokásosak, akkor azok ára a legközelebb álló méretűek köbtartalmához aránylag határozatik meg.

Előadtam a hradeki igazgatóság erdőgazdaságának mult állapotát és azon fölötte lényeges hátrányokat, melyek annak legokoszerűbb fejlődésének útjában állván, a jövedelmezőségre csökkentőleg hatottak.

Hiszem, hogy az illető intézkedések erélyes és pontos végrehajtása által a főbajokon segítve leend; bizonyosnak vélem, hogy a nagy és csekélyebb hátrányok az ujon alkalmazott személyzet által egyaránt el lesznek háríthatók, melyről felteszem, hogy az a kormány szándékait nemcsak felfogni képes, de végrehajtani föltétlen becsületességgel és a rideg kötelességérzeten tulmenő buzgósággal, iparkodni is fog.

1851

/ 1866 /

Közel jövő.

Az előadottak után számokkal bátorodom kimutatni a nevezett erdőgazdaságok által ugy a mult korszakban, valamint a magyar kormány alatt elért és végül azon eredményeket, melyek a leirt és végrehajtott vagy legalább már megindított intézkedések folytán közel jövőben biztosan elérhetők.

	1862—1866.		1867.	1868.	Közel jövő
	e l é r t				bizton várható
	é v i e r e d m é n y				
	tiszta jövedelem	veszteség	tiszta jövedelem		
f o r i n t					
Liptó	111,967	.	153,649	163,239	259,714
Ungh	42,344	13,132	23,210	312,326
Máramaros	87,645	.	120,399	370,486	1.235,118
Összesen . .	157,268	.	287,180	556,935	1.807,158

E kimutatás, összevetve azokkal, miket az illető erdők terjedelméről s azok természetes gazdagságáról elmondhatni volt szerencsém, világosan bizonyítja: hogy a siker, mit ez erdőgazdaságok a mult korszakban fölmutattak, a gazdaság alapjául szolgált roppant kincsek arányában — igen csekély;

hogy az a magyar kormányzat első évében már tetemesen emelkedett;

hogy 1868-ban ez erdők tiszta jövedelme már közel négyszer nagyobb volt, mint az, melyet a mult korszak kimutathat, és hogy közel jövőben oly tartós évi jövedelem leend biztosan eléállitható, mely az utóbb említettet több mint tízszer fogja túlhaladni.

A mult korszakbeli csekély eredmény bő magyarázatot lel a gazdasági állapotoknak minden tekintetben fönnállott elhagyottságában, melyet részletesen leírni volt szerencsém. Szomorú, de természetes, sőt szükségyszerű eredménye volt ez annak, hogy az erdőgazdaságba sem pénz, sem elegendő ész, szakműveltség, szorgalom és becsületesség nem lett befektetve.

Hogy az 1868-ik év a magyar kincstári erdészeti történelmének sötét lapjain szebb jövőt sejtteni engedő számokkal volt feljegyezhető, azt egyedül vagy legnagyobbbrészt az általános viszonyok megváltozásából keletkezett pezsgőbb kereskedelmi és iparéletnek, s ezek folytán nagyobb faáraknak tulajdonítani, tévedés volna; miután nevezetesen Ungh- és Máramarosban a fa ára még 1868-ban is majdnem egészen az addigi maradt.

Az áremelkedésnek tehát volt ugyan némi csekély befolyása a fönt tárgyalt erdőgazdaságok jövedelmei szaporítására, és volt az általános viszonyokból folyt nagyobb keresletnek, valamint annak is, hogy 1868-ban már aránylag sok oly fa adatott el mint építő- és műszerfa, a minőt addig feltűzeltek; de határozottan állithatni, miszerint a jobb állapot fötényezője a következőkből fejlődött ki:

Először is a mult korszakban gyakorolt kormánykezelés főhátránya Ungh- és Liptómegeye kincstári erdőségeire nézve azáltal hárittatott el, hogy azok kezelése nem a pénzügyigazgatóságok terhes mellékfoglalkozá-

sául hagyatott meg, de külön e célra szakférfiakból összeállított igazgatóságokra bízott.

Az ezek élére állított, valamint a máramarosi igazgató is az elérhető eredményekre nézve személyesen felelősekké tétetvén, oly hatáskörrel ruháztattak fel, melynélfogva mindazon ügyekre nézve, melyek csak a helyi viszonyok részletes ismerete, és közvetlenül személyes meggyőződés alapján intézhetők el helyesen, függetlenül és szabadon rendelkezhetnek, legtöbbször rövid szóbeli utasításokkal.

Ugyane területek kezelésére hivatott többi személyzet is az egyeseknek adott nagyobb fizetés mellett, de az összes addigi kezelési költség tetemes részének megtakarításával újraszerveztetett; az állomások pedig részint már alkalmazásban állott, másrészt magánszolgálatból átvett, szigorúan megválogatott egyéniségekkel töltettek be.

Nevezetes befolyással volt a kedvezőbb eredmények eszközlésére az erdészeti hivatalok szabadabb mozgása; a gyorsabb és célszerű helyszíni intézkedések és az erdészeti személyzetből való eltávolítása mindazon elemeknek, melyek a behozott reformokat szívesen nem tekintvén, azok keresztülvitelénél tőlök buzgó működést várni nem lehetett.

Hátra van az alapot bemutatni, melyre azon biztos reményt építém, hogy közel jövőben: azaz a tervezett befektetések elkészülése és a feladásnak Máramaros- és Unghban is úgy, a mint ez Liptóban történt, a kereskedés józan igényeihez mért és számosabb évre eszközölt biztosítása után, a fönt kimutatott több mint tizszeres évi tisztajövedelem csakugyan és tartósan el lesz érhető.

Bátorkodom erészt először Liptót, azután Unghot, és végül Máramarost tárgyalni.

L i p t ó.

Liptómegye kincstári erdőségeinek egész lucz- és jegenyefenyő szál- és rönköfa-termelése 10 évre változatlan árak mellett adatott el. E fa-neműek készítése, szállítása és usztatása eddig a faérték 30%-jáért eszközöltetett, s ez a jövő évtizedre is szerződésileg így biztosított. —

A tőárak tehát a jövő évtizedben is a faérték 70%-ját képezvén, a jövő 10 év tiszta jövedelme következőleg számítható ki:

A) csoport: rönkö	336,600	köbláb	10. ₈	kr tőárral	=	36,353	ft,
szálfa	270,600	"	8. ₈	" "	=	23,813	"
B) csoport: rönkö	984,700	"	12. ₃	" "	=	121,113	"
szálfa	919,300	"	10. ₀	" "	=	91,930	"
C) és D) csoport: rönkö	507,500	"	12. ₃	" "	=	62,423	"
szálfa	518,500	"	9. ₂	" "	=	47,702	"
Az összes csoportok tűzifája	15,242	öl	2	forint	=	30,484	"

A tőárakból származó évi bruttó-bevétel tesz: 413,823 fto.

Számadási adatok szerint az adó, kezelés, erdőművelés és építkezések költsége eddig évenként 140,099 fto tett. Ha ezen költségeket, ide értve a magyar kormány által már épített két műfűrész és egy az idén felállítandó gőzfűrész törlesztését is, a jövő tíz évre 10%_o-kal nagyobbakra számítjuk, azok évi összege leend . . . 154,109 ft,

s így a jövő évtizedben bizton várható évi tiszta jövedelem 259,714 ft.

U n g h.

Az Unghegyében fekvő kincstári erdőségek évi fatermése csekély számítással 100,000 öltre tehető.

Hogy ezt a piacra és illetőleg az unghvár-nyiregyházai vasúthoz szállithassuk, többnemű beruházásokra volt és van még szükség, a mint azt fentebb indokolni bátorkodtam. Ezek költségösszegei a következők:

1. A malom- fűrész- és uszcatorna ásatására szükséges összegből az erdőgazdaságra eső felerész $\frac{110,000}{2}$ 70,000 ft,
2. egy gőzfűrészre 30,000 "
3. vízi műfűrészre és faárugyárra 45,000 "
4. az Ung szabályozására 6,000 "

5. a Lyutta szabályozására	15,000 ft,
6. a Turia "	6,000 "
7. egy uszagát építésére a tichai völgyben	15,000 "
8. " " " a lyuttai "	12,000 "
9. hat—kilencz vizfogó fölállítására az Ung medrében	37,000 "
10. három tutajkötőhely elrekesztésére	3,000 "
11. az unghvári raktár megfelelő helyreállítására és vas- uthálózáttal való ellátására	9,000 "

Összesen: 278,000 ft.

A fa piaci árai jelenleg ott átlagban véve a következők:

1 köbláb fenyő- vagy tölgy-, szál- és rönkőfa	— ft 22 kr,
1 " gyengébb fenyő-, szál- és műszerfa	— " 11 "
1 öl bikkhasábfa	7 " — "
1 " tölgyhasábfa	6 " — "
1 " vegyes hasábfa a kincstári vasművek részére	3 " — "

Ha ezen most fönnálló árakat a jövő évtizedre nézve is számításba vesszük, a mit egész biztossággal tehetünk, miután azok az unghváryiregyházai vasutközlekedés megnyitása után valószínűen még emelkedni is fognak, úgy az unghvári erdőkből várható évi tiszta jövedelem a következőkből tűnik ki:

2.500,000 köbláb fenyő-, szál- és rönkőfa	22 krral	550,000 ft.
500,000 " gyengébb fenyő-, szál- és műszerfa	11 "	55,000 "
186,800 " tölgy-, szál- és műszerfa	22 "	41,096 "
44,406 öl bikkhasábfa	7 fttal	310,842 "
12,000 " " a kincstári vasművek számára	3 "	36,000 "
1,415 " tölgyfa	6 "	8,490 "

A nyers bevétel összege 1.001,428 ft.

Ebből levonandók:

A kezelési költség, adó, erdőművelés, mely a mult korszakban 68,547 ftot tett, és a mely jelenleg jóval

csekélyebb, de minden eshetőség tekintetbevételé miatt 10⁰/₀-kal nagyobbra, s így 75,402 forintba számíttatik;

a fakészítésre és szállításra a rendezetlen viszonyok között fordított, tehát önmagukban is tulságos költségek még 10⁰/₀-kal emelve és a jövőben termelendő fatömeg arányában kiszámítva 572,000 ft

a fönntjelölt beruházásokra szükséges összeg törlesztését 15⁰/₀-kal számításba véve 41,700 „

a kiadások összege tesz 689,102 ft.

minélfogva a jövőre biztosan várható évi tiszta jövedelem 312,326 „

Máramaros.

Azon beruházások, melyeket a magyar kormány részint tett, másrészt pedig elrendelt, hogy a máramarosi kerület kincstári erdőségeinek évi fatermése tartósan értékesíthető legyen, következő összegekre terjednek :

1. A vízi-utak szabályozására és tartósabb állapotba helyezésére	600,000 ft.
2. Vizfogóra Kraszna-Csórán	30,000 „
3. „ Kozmicseken	16,000 „
4. „ Haverlowán	25,000 „
5. „ Makerlón	20,000 „
6. „ Absineczen	40,000 „
7. Gőzfürészre „	50,000 „
8. „ Bocskón	300,000 „
9. „ Bustyaházán	120,000 „
10. Papiranyag- és papirgyárra Bocskón	200,000 „

11. Gereblyére és ahoz tartozó csatornára meg hordógyárra	60,000 „
12. Rakhelyszerzésre és annak berendezésére a gereblye mellett	20,000 „
	<hr/>
Összesen	1.481,000 ft.

Hogy a beruházásokra szükséges ez összegekkel szemben a jövőre várható évi tiszta jövedelmet kipuhathassuk, illetőleg az e részt szükséges adatokat helyesen megállapíthassuk, figyelembe kell vennünk azon valószínűséget, miszerint a jövő évtizedben az eddigi kezelési, készítési, szállítási, szóval az összes kiállítási költségek 10⁰/₀-kal emelkedni fognak; de hogy e mellett a mult évtizedben fenállott átlagáraknál legalább is 25⁰/₀-kal nagyobbak lesznek elérhetők. Ez utóbbit azért lehet bizton remélni, mert a nemrég lefolyt árverés eredménye által Liptóban, hol az árak eddig is tetemesen nagyobbak voltak mint a Máramarosban, a mult évtizedben fönállott átlagáraknál 32⁰/₀-kal nagyobbak érettek el a jövő évtizedre.

Mindezeket tekintetbevé a jövőre remélhető évi tiszta jövedelem nagysága a következőkből tűnik ki:

4.070,000 köbláb szálfá	— ft 12. ₅ krral	508,750 ft.
8.120,000 „ rönkö	— „ 18. ₇₅ „	1.522,500 „
5.553,000 „ gyengébb szál- és műszerfa	— „ 6. ₂₅ „	347,062 „
120,000 öl tűzifa	2 „ 50 „	300,000 „
	<hr/>	
Összes bevétel		2.678,312 ft.

Számadási adatok szerint a kezelési költség, adó, erdőművelés s. a. t. eddig 400,592 ftot vett igénybe, mely összeg 10⁰/₀-kal emelve jövőre évenként . . 440,651 ftot,

a fakiállítás költsége szintén 10⁰/₀-kal emelve és a jövőben termelendő fatömeg arányában számítva 780,393 „ teend.

A beruházási összeg törlesztését 15⁰/₀-
kal véve, egy évi részlet tesz 222,150 ftot.

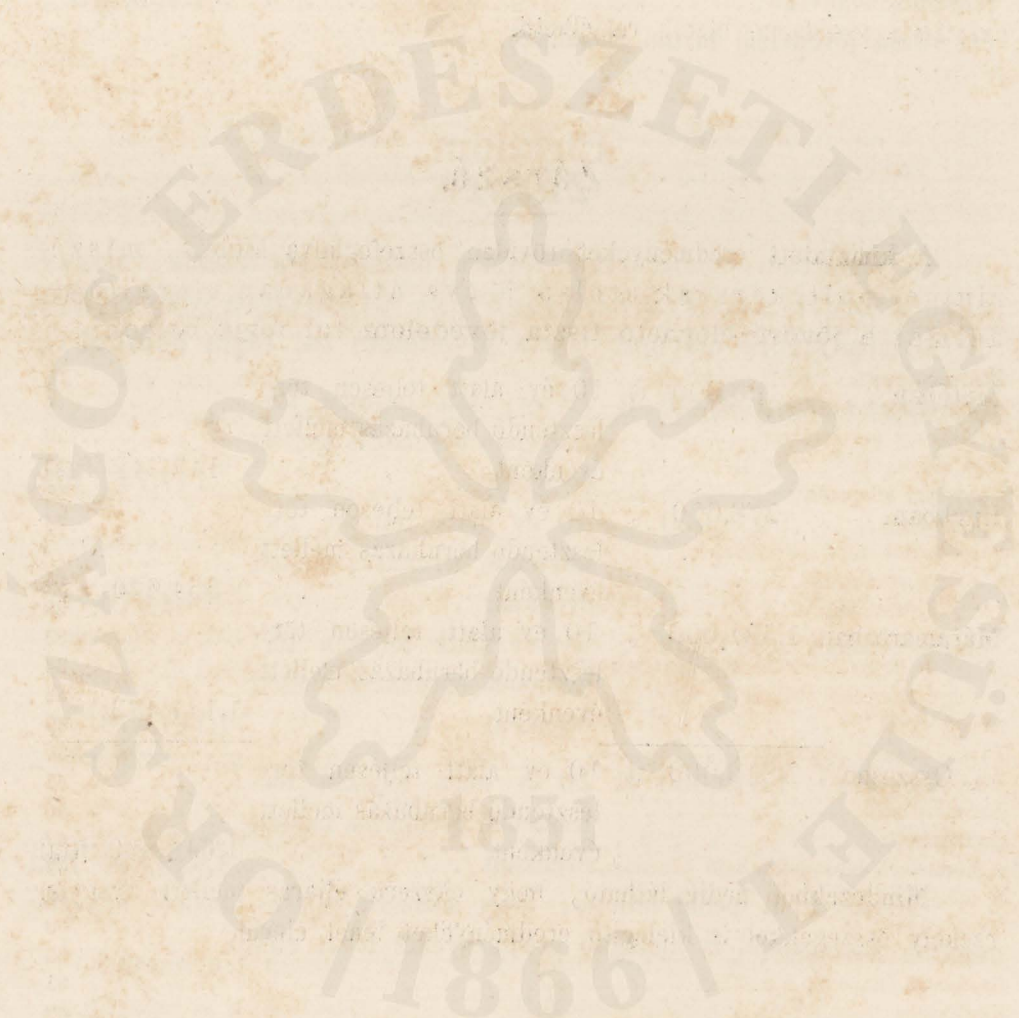
A kiadások összege tehát 1.443,194 ft,
minélfogva jövőre. 1.235,118 „
évi tiszta jövedelem bizton remélhető.

Zárszó.

A kimutatott eredményeket röviden összefoglalva kitűnik, misze-
rint a mult korszak utolsó 5 éve átlagában elért jöve-
delmet a jövőre elérhető tiszta jövedelem tul fogja haladni :

Liptóban . . .	150,000 ft	10 év alatt teljesen tör- lesztendő beruházás mellett évenként	147,747 fttal.
Unghban . . .	278,000 „	10 év alatt teljesen tör- lesztendő beruházás mellett évenként	354,670 „
Máramarosban	1.391,000 „	10 év alatt teljesen tör- lesztendő beruházás mellett évenként	1.147,473 „
Összesen .	1.819,000 ft	10 év alatt teljesen tör- lesztendő beruházás mellett évenként	1.649,890 fttal.

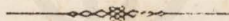
Mindezekből pedig látható, hogy okszerű eljárás mellett aránylag
csekély összegekkel is kielégítő eredményeket lehet elérni.

Tartalom.

	Oldal
Máramaros- Ungh- és Liptómege kincstári erdőségeinek gazdasági multja, jelene és közel jövője	5
Máramaros	6
A fenyvesek korosztályai	9
A bikkesek korosztályai	10
Jogi viszonyok	11
Gazdasági állapotok	13
Intézkedések	24
Fenyőfaértékesítés, előfeltételek :	
a) munkaerő	25
b) szállítás	29
c) rakhelyek	33
d) fűrészművek Bocskón és Bustya házán	34
A fenyőfatermelés eladása	36
Árszabályzat	38
Papiranyag- és papirgyár	39
Bikkfaértékesítés	43
Abroncspóznák	46
Szervezés	47
A kerületnek hivatalokra való felosztása	47
A személyzet állománya és járandóságai	52
Megjegyzések	58
Ungh , általános leírás	62
Gazdasági állapotok a multban	63
Közlekedés	68
Az erdőségek beosztása és egy királyi vadászterület kihasítása	71
Királyi vadászterület	71
A személyzet létszámának és fizetésének szervezése	73
Tiszti személyzet	77
Altiszti személyzet	78

	Oldal
Az erdőrendezés	79
Liptó , általános leírás	81
Beosztás és kezelés	84
Pagonyok és üzemosztályok	87
Az erdőhivatal tiszti személyzetének szervezése	91
A fordattartam és az erdőrendezési időszak	96
Értékesítés	99
Fűrészművek	100
A „jó” és „selejt” különválasztása	102
Szálfacadás	104
Az évi termés tartós eladásának biztosítása	106
Közel jövő	114
Liptó	116
Ungh	117
Máramaros	119
Zárszó	121

1851

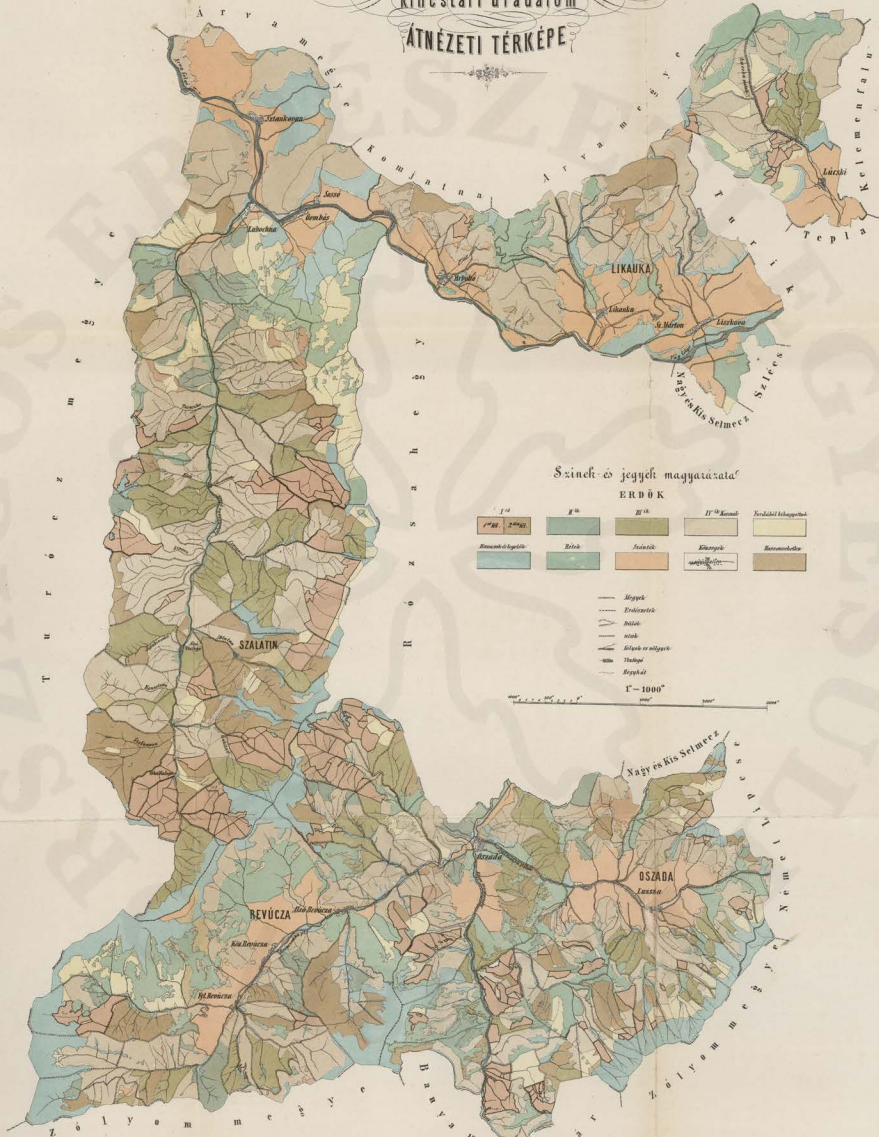
1866

LIKAVAI

kincstári uradalom

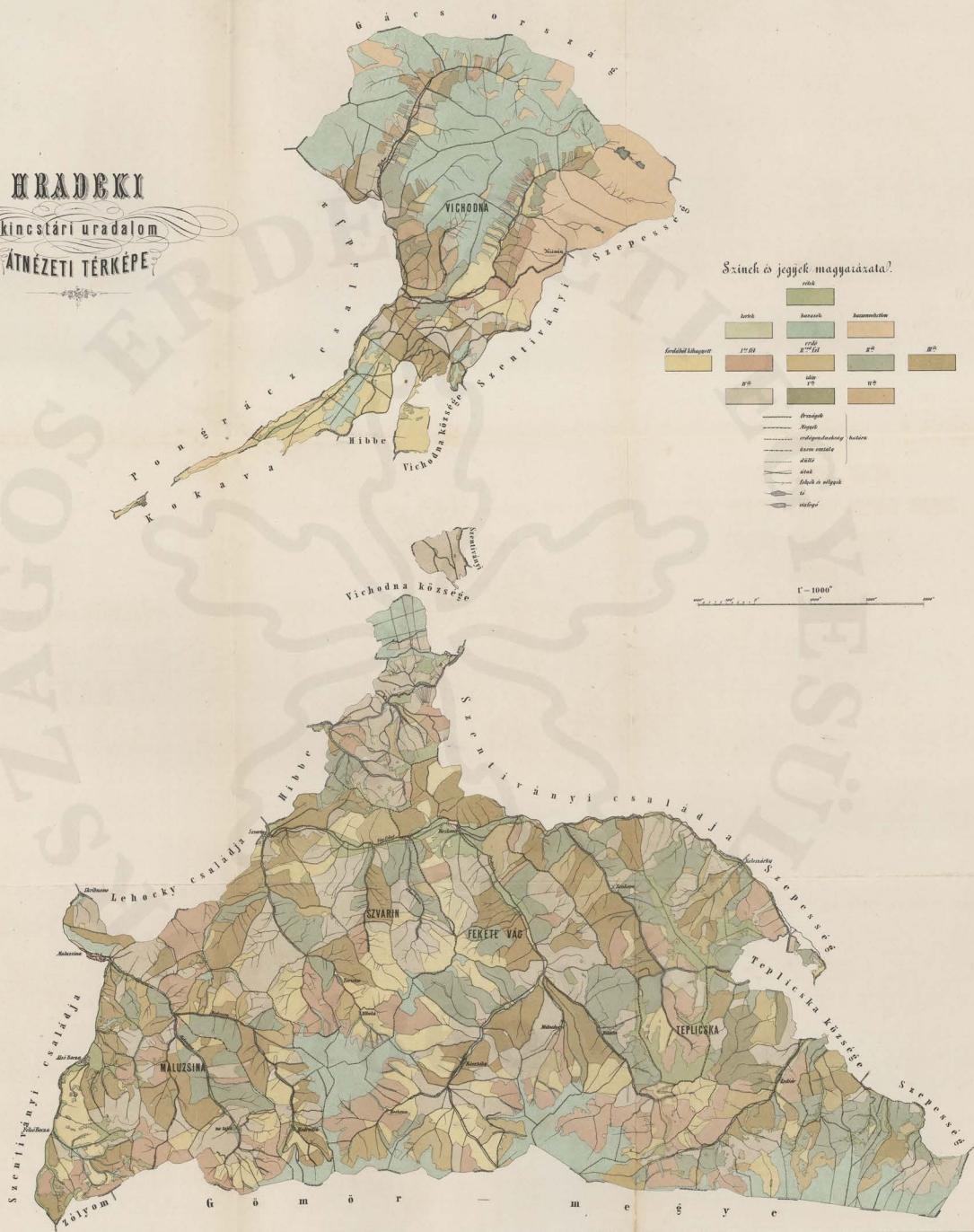
ÁTNEZETI TÉRKÉPE

HRADCKI

kincstári uradalom

ÁTNEZETI TÉRKÉPE

Színek és jegyek magyarázata!

	völgy			
	terék	horvátok	komáromiak	
Földhasználat	1 ^o föl	2 ^o föl	3 ^o	4 ^o
	5 ^o	6 ^o	7 ^o	8 ^o
	Birtok		Község	
	Víz		Víz	
	Víz		Víz	
	Víz		Víz	
	Víz		Víz	
	Víz		Víz	
	Víz		Víz	
	Víz		Víz	

1:10000

MARMAROS VÁRMEGYE.

Sixtán kifestési bírlók

Yngve erdők	Lemberdők	Örillatok
[Color swatch]	[Color swatch]	10 - 100 éves átlalok
[Color swatch]	[Color swatch]	60 - 50 . . .
[Color swatch]	[Color swatch]	50 - 60 . . .
[Color swatch]	[Color swatch]	20 - 50 . . .
[Color swatch]	[Color swatch]	1 - 20 . . .

[Color swatch]	harmadrasú erdők
[Color swatch]	kétkérboszagú
[Color swatch]	Mogán
[Color swatch]	Santa földek, rétek, legelő, s. n. i.
[Color swatch]	Resslek
[Color swatch]	Örziget
[Color swatch]	Rygek
[Color swatch]	Kérszeg
[Color swatch]	Erdőhasználat korlátának
[Color swatch]	Erdőgazdálkodás
[Color swatch]	halmat
[Color swatch]	Koromzatok
[Color swatch]	Megyer kérszeg
[Color swatch]	Rak
[Color swatch]	Örök
[Color swatch]	Építési anyagok
[Color swatch]	Örzigetek
[Color swatch]	Közepülök

0 1 2 3 4 5 mérföld

Fenecsfeletti magosságok hálalában.

Berék várszék	45	Lorincza	362	Vidyalakodó	121	Terke	277
Staklócs	49	Gorak Tere	238	Kékhalaplagás	245	Denér	612
Jászábrók	49	Örök	243	Görök Vízs	301	Labador	230
Jászvári	104	Érdők	232	Vizsók	382	Székely	282
Tere	101	Laki	323	Szilvási	321	Alas Iszapgy	255
Tök	141	Alas Tere	241	Pöcsér	402	Kövek	230
Bors	116	Körök	243	Kékál	320	Érdők	262
Berék	122	Pöcs	234	Alas	302	Ry-Tere	1030
Borsmaros	120	Mogán	347	Förög	363	Körök	99
Székely	148	Török	408	Jászábrók	713	Rak	95
Siklóváros	143	J. Korcsócs	408	Kövek	389	Borsók	118
Bors	151	Kékhalaplagás	416	Bors	231	Alasmaros	227
Lakta	163	Török	417	Török	121	Staklócs	272
Körök	171	Körök	238	Török	403	Borsók	240
Vidyalakodó	202	Körök	241	Prökör	342	Jászvári	332
Rak	219	Borsók	241	Körök	414	Jászvári	243
Bors	243	Alas	400	Lakta	216	Bors	381
Alasmaros	243	Staklócs	416	Pöcsér	361	Prökör	443
Körök	248	Török	382	Borsók	370	Körök	300

AZ UNGHVÁRI

m. k. jószágigazgatóság kincstári erdősegeinek

ÁTNÉZETI TÉRKÉPE.

Színek és jegyek magyarázata:

	erdő.
	réti.
	halmaz.
	kisérleti.
	szőlő.
	császártől.
	kisk. erdő.
	talaj erdő.
	jogony és lucas. fenyves.
	helység.
	párizs.
	megye.
	szegények helyg. undiszterit.
	községek.
	útek.
	természet. szél.
	Talja források.
	Sz. források.
	Forráslángnyug.
	Éneghalás helyg.
	A és B.
	Lo Presti pályák területi.

